

T.C.

**HİTİT ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İŞLETME ANABİLİM DALI**

**KREDİ KARTI HİLELERİ
VE
ALINAN KARŞI ÖNLEMLER**

Yüksek Lisans Tezi

Hande ÖZER

ÇORUM 2019

KREDİ KARTI HİLELERİ VE ALINAN KARŞI ÖNLEMLER

Hande ÖZER

**Sosyal Bilimler Enstitüsü
İşletme Anabilim Dalı**

Yüksek Lisans Tezi

**TEZ DANIŞMANI
Prof. Dr. Habib AKDOĞAN**

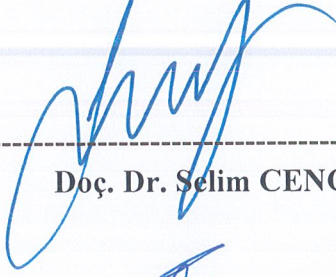
ÇORUM - 2019

KABUL VE ONAY

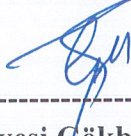
Hande ÖZER tarafından hazırlanan “Kredi Kartı Hileleri ve Alınan Karşı Önlemler” başlıklı bu çalışma, 20/06/2019 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda oybirliği / oyçokluğu ile başarılı bulunarak yüksek lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

Prof. Dr. Habib AKDOĞAN (Başkan/Danışman)

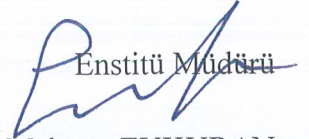

Doç. Dr. Selim CENGİZ

Dr. Öğr. Üyesi Gökben BAYRAMOĞLU

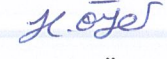
Yukarıdaki imzaların adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.

Enstitü Müdürü
Prof. Dr. Mehmet EVKURAN

T.C.
HİTİT ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

Bu belge ile bu tezdeki bütün bilgilerin akademik kurallara ve etik davranış ilkelerine uygun olarak toplanıp sunulduğunu beyan ederim. Bu kural ve ilkelerin gereği olarak, çalışmada bana ait olmayan tüm veri, düşünce ve sonuçları andığımı ve kaynağını gösterdiğimi beyan ederim. (20/06/2019)

Hande ÖZER

ÖZET

ÖZER, Hande. *Kredi Kartı Hileleri Ve Alınan Karşı Önlemler*, (Yüksek Lisans Tezi), Çorum, 2019.

Günümüzde küreselleşen dünya ve insanlık tarihi birçok farklı şekillerde hile ve yolsuzlukla karşılaşmış, birçok mücadele geliştirmiştir. Dünya ekonomisindeki ve teknolojideki gelişmelerle birlikte hile ve yolsuzlukta da buna bağlı bir artış görülmektedir. Küreselleşmenin yarattığı etkilerle bu hile ve yolsuzluklar yerel ölçekte kalmayıp uluslararası nitelik kazanmıştır. Adli muhasebe gibi meslek alanlarıyla ilgilenen meslek mensupları ve denetçilere daha fazla iş düşmektedir. Çünkü hile ve yolsuzluklar, arkasına teknolojik gelişmelerin desteğini de alarak zaman geçtikçe daha da karmaşık hale gelmiştir. Sorunun nedeni de çözümü de ortak bir sonuçta, yani teknolojik gelişim ve insanlık da birleşmektedir. Bu yüzden muhasebe, adli muhasebe, denetim, hukuk, psikoloji, sosyoloji, pazarlama, ekonomi, mühendislik ve bilgi belge teknolojisi vb. bütün meslek grupları ile iç içe çalışmalıdır.

Kredi kartı, banka kartı kullanımının artması ile birlikte kredi kartı hileleri de artarak, taraflara ciddi finansal kayıplar yaşatmıştır.

Çalışmamızın ilk bölümünde ödeme araçlarından bahsedilmiş, ikinci bölümünde kredi kartına ait tanımlara ve tarihi gelişimine, kredi kartı ile yapılan hilelere ve alınan karşı önlemlere, tarafların yararlarına, zararlarına, tarafların sahteciliğe karşı dikkat etmesi gereken noktalar araştırılmıştır. Son bölümde ise Çorum Adliyesi Mahkemelerine konu olmuş örnek olaylar incelenmiştir.

Bu çalışmanın amacı; kredi kartı hilelerinin nasıl yapıldığına ve nasıl korunacağına dair araştırma yapmaktır. En karmaşık şekli olan teknolojiden en basit hali olan insanların iyi niyetinin kullanılmasına kadar birçok kredi kartı hilesi yapılmaktadır. Çorum Adliyesi Mahkemelerine konu olmuş dava dosyaları örnek olay incelemesi olarak incelenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Kredi Kartı, Hile, Kredi Kartı Hileleri

SUMMARY

ÖZER, Hande. Credit Card Cheats And Countermeasures Taken, (Master Thesis) Çorum, 2019.

Today, the globalizing world and the history of mankind have faced many different forms of tricks and corruption have developed a lot of struggle . Along with developments in world economy and technology there is an increase in fraud and corruption. The effects of globalization are not only observed on a micro scale but also on an international scale. Profession groups such as auditing and forensic accounting have a large workload .Due to getting negative effect of tecnology,froud and corruption are getting more complicated day by day. Both the reason for this problem and the solution unite in a common result which are Technological development and humanity. Therefore accounting, forensic accounting, auditing, law, psychology, sociology, marketing, economics, engineering and information document technology etc. work with all occupational groups.

Along with Increasing use of credit card, The Credit Card frauds are getting raised. The credit Card users face serious financial losses.

In the first part of the study, the means of payment are mentioned, in the second part, the definitions and historical development of the credit card, the credit card tricks and countermeasures, the benefits of the parties and the points that the parties should pay attention to counterfeiting are investigated. In the last section, the cases that were the subject of Çorum Court Courts were examined.

The aim of this study is; To give information about how to make credit card tricks and how to protect them. There are many credit card frauds happens from various aspects such as complexity of technology ora buse of good intentions of people. The case files which had been subject to the Çorum Court Courts were examined as case studies.

Keywords : Credit Card, Fraud, Credit Card Cheats.

İÇİNDEKİLER

	Sayfa
ÖZET	i
SUMMARY.....	ii
TABLolar LİSTESİ.....	vi
GRAFİKLER LİSTESİ.....	vii
ŞEKİLLER LİSTESİ.....	viii
KISALTMALAR.....	ix
ÖN SÖZ.....	xi
GİRİŞ.....	1

BİRİNCİ BÖLÜM ÖDEME ARAÇLARI

1.1. NAKİT VE NAKİT BENZERLERİ.....	3
1.1.1. Nakit.....	4
1.1.2. Nakit Dışı Ödeme Araçları.....	5
1.1.2.1. Çek.....	6
1.1.2.2. Alacak Transferi	7
1.1.2.3. Doğrudan Borçlanma.....	7
1.1.2.4. Kartlı Ödemeler	8
1.1.2.5. Elektronik Para.....	12
1.1.3. Türkiye'deki Ödeme Sistemleri.....	15
1.1.3.1. Master Card	15
1.1.3.2. Visa.....	16
1.1.3.3. Diners Club.....	16
1.1.3.4. Amex	17
1.1.3.5. Japan Credit Bureau (JCB).....	17
1.2. KREDİ KARTLARI	17
1.2.1. Kredi Kartının Tanımlanması	18
1.2.2. Kredi Kartları ve Bankalar Hakkında Bazı Bilinmesi Gereken Temel Kavramlar	21
1.2.3. Kredi Kartlarının Piyasaya Çıkarılması ve Tarihi Süreci.....	23
1.2.3.1. Dünyadaki Kredi Kartının Ortaya Çıkma Süreci	23
1.2.3.2. Avrupa'da Kredi Kartlarının Ortaya Çıkma Süreci.....	28

1.2.3.3. Türkiye’de Kredi Kartının Ortaya Çıkma Süreci	29
1.2.4. Kredi Kartı Çeşitleri.....	33
1.2.4.1. Ödeme Sorumluluğuna Göre	33
1.2.4.1.1. Bireysel Müşteri Kartları	33
1.2.4.1.2. Şirket Kartları (Company Card)	33
1.2.4.2. Kredi Kartlarının İşlevlerine Göre.....	33
1.2.4.2.1. Klasik Kart ve Premium Kartlar	34
1.2.4.2.2. Ortak Kartlar	34
1.2.4.2.3. Sanal Kartlar (Virtual Cards).....	35
1.2.4.2.4. Akıllı Kart /Chipli Kart.....	37
1.2.4.2.5. Öde-Geç Uygulamaları	39
1.2.4.2.5.1. Türkiye’de Öde-Geç Uygulaması.....	39
1.2.5. Kredi Kartlarının Güvenliği.....	40
1.2.6. Kredi Kartı Hileleri.....	43
1.2.6.1. İşletmelerin Yapmış Olduğu Kredi Kartı Hileleri	45
1.2.6.1.1. POS Makinasından Gerçekleştirilen İşlemler ile KDV Matrahı Arasındaki Fark.....	46
1.2.6.1.2. Mükellefin Kendi ve Akrabasının Kredi Kartı ile Nakit Çekim Yapması.....	46
1.2.6.1.3. Mükelleflerin Üçüncü Şahsıların (Yakın Çevre) Kredi Kartıyla Nakit Çekim Yapılması	46
1.2.6.1.4. POS Makinası İle Yapılan Satışlarda Belge Düzenlenmemesi.....	47
1.2.6.2. Şahısların Yapmış Olduğu Kredi Kartı Hileleri	47
1.2.6.2.1. Kayıp / Çalıntı Kart Yöntemi İle Yapılan Hileler	47
1.2.6.2.2. Ele Geçmeyen Kredi Kartlar İle Yapılan Hileler	47
1.2.6.2.3. Boş Plastik Kart Yöntemi İle Yapılan Hileler	47
1.2.6.2.4. Değiştirilmiş Kart Yöntemi İle Yapılan Hileler	48
1.2.6.2.5. Sahte Başvuru Yöntemi İle Yapılan Hileler	48
1.2.6.2.6. Sahte Kartlar İle Yapılan Hileler	48
1.2.6.2.7. Manyetik Şerit Sahteciliği İle Yapılan Hileler	49
1.2.6.2.8. ATM Dolandırıcılığı Yöntemi İle Yapılan Hileler.....	49
1.2.6.2.9. İnternette Alışveriş Yöntemi İle Yapılan Hileler.....	49
1.2.6.2.10. Hesap Bilgilerini Yönlendirme İle Yapılan Hileler.....	50
1.2.7. Kredi Kartı Hilelerinin Tespiti ve Kaçınma Yolları.....	51

1.2.7.1. Kişisel Bilgi Hırsızlığından Korunma Yöntemi	52
1.2.7.1.1. Sosyal Mühendislik Metodu	52
1.2.7.1.1.1. İnsan Tabanlı Sosyal Mühendislik Saldırısı ...	52
1.2.7.1.1.2. Teknoloji Tabanlı Sosyal Mühendislik Saldırısı	53
1.2.7.2. Kredi Kartlarının Olumlu ve Olumsuz Tarafları	60
1.2.8. Kredi Kartı İle İlgili Çalışmalar	62

İKİNCİ BÖLÜM

KREDİ KARTI HİLELERİ VE ALINAN KARŞI ÖNLEMLER İLE ÇORUM ADLİYESİ MAHKEMELERİNE KONU OLMUŞ ÖRNEK OLAYLAR

2.1. ARAŞTIRMANIN AMACI.....	65
2.2. ARAŞTIRMANIN KAPSAMI.....	65
2.3. ARAŞTIRMA YÖNTEMİ	66
2.4. ARAŞTIRMANIN ANALİZİ VE DEĞERLENDİRİLMESİ.....	66
2.5. ÖRNEK OLAY ANALİZİ	66
2.5.1. Örnek Olay Analizi I.....	66
2.5.2. Örnek Olay Analizi II.....	67
2.5.3. Örnek Olay Analizi III.....	68
2.6. TÜRKİYE'DE KREDİ KARTI HİLELERİ İLE İLGİLİ ALINMIŞ HUKUKİ ÖNLEMLER	69
2.6.1. Banka ve Kredi Kartları Kanunu.....	69
2.6.2. Türk Ceza Kanunu.....	70
2.6.3. Diğer Kanunlar.....	71
SONUÇ.....	72
KAYNAKÇA	78

TABLolar LİSTESİ

Tablo	<u>Sayfa</u>
Tablo 1.1. Kredi Kartı Hileleri ve Alınan Karşı Önlemler Modeli Literatür Taraması	62

GRAFİKLER LİSTESİ

Grafikler

Sayfa

Grafik 1.1. 2012-2017 Yıllarına Ait Kartlı Ödeme Kullanımı İşlem Miktarları.....	9
Grafik 1.2. 2012-2017 Yıllarına Ait Kartlı Ödeme Kullanımı İşlem Tutarı (Milyon TL)	10
Grafik 1.3. 2012-2017 Yılları Arasındaki Yerli ve Yabancı Banka Kartlarının İşlem Miktarına Göre Kullanımı.....	11
Grafik 1.4. 2012-2017 Yılları Arasındaki Yerli ve Yabancı Banka Kartlarının İşlem Tutarına(Milyon TL) Göre Kullanımı	12
Grafik 1.5. 2012-2017 Yıllarına Ait POS Adedi, Atm Adedi, Toplam Kredi Kartı ve Toplam Banka Kartları Miktarı	20

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil

Sayfa

Şekil 1.1. Hile Üçgeni (Hile yapma nedenlerini gösterir) 44

KISALTMALAR

ATM	:Automated Teller Machine (Otomatik vezne makinesi)
BBDK	:Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu
BKM	:Bankalararası Kart Merkezi
BTOM	:Bankalararası Takas Odası Merkezi
CVV1/CVC1	:Card Verification Value 1 / Card Verification Code 1
CVV2/CVC2	:Card Verification Value 2/Card Verification Code 2
CEN	:Avrupa Standartlar Komitesi (Comité Européen de Normalisation) Mekanik sistemler
CNP	:Card Not Present (kartın fiziksel olarak işlem anında bulunmaması)
DIN	:Deutsches Institut für Normung. Alman Endüstri Standardı
EMV	:Europay –Mastercard-VİSA . Elektromagnetische Vertraglichkeit (elektromanyetik uyumluluk).
ECB	:European Central Bank (Avrupa Merkez Bankası)
FATF	:Financial Action Task Force (Mali Eylem Görev Gücü)
FTC	: Federal Trade Commission (Federal Ticaret Komisyonu)
GÜVENLİ ŞİFRELEME	:Kimlik doğrulama, veri bütünlüğünü sağlama, gizlilik ve mahremiyeti temin etme veya inkâr edememe amaçlarıyla kullanılabilen, teorik olarak mümkün olsa bile pratikte gerektirdiği zaman ve kaynaklar dikkate alındığında uygulanabilir olmayan şifreleme
GİB	:Gelir İdaresi Başkanlığı
GSM	:Global System for Mobile Communications
ICA	:International Card Asociation
ISO	:International Organization for Standardization (Uluslararası Standartlar Örgütü)
IBANCO	:International Bank Americard Corparation
KDV	:Katma Değer Vergisi
OGS	:Otomatik Geçiş Sistemi
OECD	:Organisation for Economic Co-operation and Development :(Ekonomik Kalkınma ve İşbirliği Örgütü)
PCI	:PCI (Peripheral Component Interconnect) (Yan Bileşen Bağlantısı)

PIN	:Personel Identification Numbeers (Kişisel Tanıtım Numarası)
POS	:Satış noktası terminali (Point of Sale).
SETUR AŞ.	:Servis Turistik Aş.
SSL	:Secure Socket Layer (Güvenli Giriş Katmanı)
TCK	:Türk Ceza Kanunu

ÖN SÖZ

Yüksek lisans tez çalışmamda ve yüksek lisans öğrenimimde desteğini, emeğini ve ilgisini esirgmeden bana yol gösteren değerli hocam ve tez danışmanım Prof. Dr. Habib AKDOĞAN' a en içten duygularıyla teşekkür ederim.

Desteğini, ilgisini, alakasını, şefkatini ve sevgisini hiç esirgemeyen, elini üzerimden hiç çekmeyen başarı ve devamlılık için sürekli beni motive eden kıymetli hocam Arş. Gör. Dr. Ela HİÇYORULMAZ' a teşekkür ederim.

Tez çalışmamın araştırma kısmında bana yardımcı olan Çorum Adliyesi ve Çorum Barosu personeline, teşekkür ederim.

Çalışmamda beni sürekli yüreklendiren, her türlü desteklerini üzerimden çekmeyen, hiçbir konuda, hiçbir zaman beni yalnız bırakmayan biricik aileme anneme babama ve ablama teşekkürlerimi sunuyorum.

HANDE ÖZER

GİRİŞ

Kredi kartları, banka kartları; kart çıkarma ile ilgili kurumların müşterisine belli bir limitte çıkardıkları kredilerdir. Müşteri nakdini kullanmadan mal ve/veya hizmet alsın, nakit kredi çekebilirsin diye müşteriye vermiş olunan, müşterinin geri ödeyeceği bir ödeme aracıdır.

Kredi kartı risk açısından alınması gereken güvenlik tedbirleri alınmadığı takdirde nakit paradan daha olumsuz sonuçlar çıkarabilir. Tüketiciler çok yüksek tutarları cebinde taşımazlar ama yüksek limitli kredi kartlarını ceplerinde taşırlar. Bundan dolayı kredi kartının kaybolması veya çalınması gibi durumlarda, bankanın kart merkezlerine yirmi dört saat içinde haber verilmelidir. Kredi kartı sahteciliği, kredi kartı hileleri, kredi kartı sektörü ve endüstrisinde kanayan bir yaradır. Dünyada her yıl sahtecilikten ve hilelerden dolayı milyonlarca zarara uğramaktadır. Bu zararların önlenmesi için birçok iş sektöründe modern teknikler geliştirilerek, devamlı olarak sahteciliği ve hileyi engellemek için yeni sistemler geliştirilmekte ve uygulanmaktadır. Günümüzde piyasaların, teknolojinin, bilimin ilerlemesi ve yükselmesiyle işlemler zamanla kompleks hale gelmiştir. Hile ve yolsuzlukların genel olarak yasal olmayan faaliyetlerin içinde gizlice saklanması da teknolojik gelişmelerden yararlanılarak daha kolay bir hal almıştır

Yukarıda da üzerinde çalışma yapılan konunun bilimsel sorunundan bahsedilmiştir. Bu çalışma kredi kartı hilelerini ve alınan karşı önlemleri konu alınmıştır.

Çalışma iki bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümünde, ödeme araçları incelenmiştir. Nakit ve nakit benzerleri ödeme araçları, kartlı ve kartsız ödeme araçları araştırılmıştır. Kredi kartı hileleri ve alınan karşı önlemler ile kredi kartının, Türkiye’de ve Dünya’daki gelişimine bakılmıştır. Bankaların çıkarmış olduğu kredi kartı çeşitlerine değinilmiştir. Kredi kartı ile yapılan hile yöntemlerine, korunma şekillerine ve taraflara olumlu –olumsuz yansımalarına vurgu yapılmıştır.

Çalışmanın ikinci son bölümü olan uygulama bölümünde ise kredi kartı hileleri ve alınan karşı önlemler ile Çorum Adliyesi Mahkemeleri’ne konu olmuş örnek olaylar, tarafların yükümlülükleri, kredi kartı ile yapılan hilenin TCK’da ki yeri konularına da yer verilmiştir. Örnek olayların incelenmesi sonucunda kredi kartı hilelerinde hangi yöntemlerin kullanıldığı tespit edilmiş, alınması gereken önlemler anlatılmıştır.

Bu çalışmamızın amacı; günümüzde binlerce insanın radyo ve televizyon kanallarından duyduğu haberlere, kurum ve kuruluşlar tarafından yapılan bilgilendirmelere rağmen hala hileye maruz kalması ve mağdur olmasıdır. Bu alışma kredi kartı hilelerinin nasıl yapıldığına ve nasıl korunacağımıza dair bilgiler vermektir. En karmaşık şekli olan teknolojiden en basit hali olan insanların iyi niyetinin kullanılmasına kadar birçok kredi kartı hilesi yapılmaktadır. Çalışmanın sonuçları ile birlikte kredi kartı hileleri ve alınan karşı nemlerden yola çıkarak orum Adliyesi Mahkemelerinde ele alınmış örnek olaylar incelenerek durum üzerine çalışmalar yapılmıştır. zerinde alışma yaptığım konu ile ilgili benden önce yapılmış olan çalışmalar geliştirilmeye ve üzerinde çalışılmaya ihtiyaç duyulmaktadır. İncelenen konular ve yapılan örnek olayların incelenmesiyle bu ihtiyaı giderebilmek amaçlanmıştır.

BİRİNCİ BÖLÜM

ÖDEME ARAÇLARI

1.1. NAKİT VE NAKİT BENZERLERİ

Ödeme aracı; ayrılmış finansal kaynağın göndericiden teslim alan kişiye iletilmesine, ulaştırılmasına imkân veren yöntemlerin bütünüdür. Teslim alan kişi ile gönderici arasındaki işlemlerin ve ilişkilerin bireysel özelliklerine göre birden fazla ödeme aracı mevcuttur (Kokkola, 2010, s. 28).

Ödeme şekilleri, ülkeden ülkeye, teknolojiye bağlı olarak değişim göstermiştir. Sosyoekonomik, siyasi, kültürel ve teknolojik gelişmelerin etkisi ile ödemeler için kullanılan araçlar çeşitlilik göstermektedir. Ödemeler için kullanılan klasikleşmiş olan araçlar diğer devletlerin yoluyla kullanıma sunulan kâğıt ve madeni paradır. Ancak kâğıt ve madeni paraları elde tutma maliyeti, kaybetme tehlikesi, ödemeler için gereken faaliyetlerin aldığı uzun süre gibi faktörlerden dolayı, ilerleyen dönemlerde başka ödeme araçları önem kazanmıştır. Ödemeler daha çok banka veya kredi kuruluşları aracılığıyla hesaplar arasında yapılan transferlerle olmaktadır. Hesaplar arasındaki yapılan transferler çeşitli araçlar ile olur. Bu araçlar, çek gibi kâğıt üzerinden yapıldığı gibi, elektronik ortamda ödemeye de yarayan kredi kartı, banka kartı, alacak transferi gibi başka araçlar ile de yapılabilmektedir. Günümüzde en sık kullanılan ödeme araçları, işlem zamanını ve nakit dolaşımını düşüren elektronik ödeme araçlarıdır (Aktan, 2004, s. 5-11) .

Finansal piyasalarda meydana gelen, paraların oldukça hızlı, güvenilir ve risksiz harekete geçmesi için çağımızın daha etkin ve daha çabuk gelişen teknolojiyle birlikte yeni ödeme araçlarının bulunmasına kolaylık sağlanmıştır.

Ödeme araçlarının kullanımları ülkelere göre çeşitlilik göstermektedir. Bu çeşitliliğe de neden olan bazı temel faktörler vardır. Bunları aşağıda sıralanmıştır.

- Teknolojideki değişim ve ilerlemeler,
- Ödeme hizmetlerini yerine getiren kuruluşlar arasındaki yarış, dayanışma ve beraberlik,
- Ödeme hizmetlerindeki küreselleşmenin etkileri,
- Ödeme araçlarının kullanım maliyetleri,
- Alternatif ödeme araçlarının varlığı

- Özel harcamalardaki kalemleri fazlaştıran bir yıldan uzun sürede gerçekleşen ekonomik büyüme, olarak sayılabilmektedir (Hollanders , 1999, s. 12).

Bugün günümüzde ödeme sisteminde kullanılan ödeme araçları sık olarak nakit kullanılsa da nakdin yanında nakit dışı ödeme araçları da mevcuttur. Bu sebeplerle ödeme sistemlerinde kullanılan ödeme araçlarını nakit ve nakit dışı ödeme araçları olmak üzere iki sınıfta inceleyebiliriz.

Türkiye Muhasebe Standartları nakit ya da nakdin yerine geçebilecek ödeme araçlarını standart kapsamına almıştır. Türkiye Muhasebe Standartları 7' ye (TMS 7) göre; Nakit ya da nakdin yerine geçebilecek benzeri araçlar, nakit benzeri, kısa vadeli nakdi zorunluluklar nedeniyle elde tutulan ve yatırım için ya da başka amaçlarla kullanılmayan varlıklardır. Sahip olunan ve para ile ifade edilebilen her şeyin değerinin kesin hesaplanabilmesi için nakde dönüştürülebilir olmalıdır. Değerinde meydana gelecek değişme riskinin ise az olması gerekmektedir. Yani nakit benzeri yatırım olabilmesi için kısa vade ve yüksek likiditeye sahip olması değişim riskinin de az olması gerekmektedir. Süresi de 3 ay ya da 3 aydan daha az olan yatırımlar nakit benzeri sayılmaktadır.

Firmanın asıl sermayesini oluşturan menkul kıymete yapılmış olan yatırım, vadesinin bitimine az bir vakit kala borcun ya da taşınır değer üzerinde bulunan geri ödeme tarihi olan imtiyazlı hisse senedinde yapıldığı gibi ayrıcalıklı durumlar hariç, nakit benzeri olarak kabul edilemez. Banka kredilerini finansman faaliyetleri olarak da kabul edilebilir. Cari hesaplar işletmenin nakit yönetiminin önemli parçalarından olduğu için bunlar nakit ve nakit benzeri şeklinde kabul edilmiştir (KGK, 2017).

1.1.1. Nakit

Nakit, az miktardaki geri ödemeye konu olmuş mal ve hizmet alım satımında başka ödeme araçlarına karşı işlem sayısı yönünden daha çok tercih edilen ödeme aracıdır. Günlük ödemelerde ve perakende şeklinde olan işlemlerde kolay taşınabilir ve kullanışlı olmasından dolayı tercih edilen bir yöntemdir. Nakit ödemelerin sağladığı üstünlükler:

- Kapsamlı kabul edilirlilik olması,
- Anonim olması,
- Çift yönlü olması,

- Nakit dışı ödeme araçları gibi sistemler ile bağlantısının var olmasıdır.
- Nakit ödemelerin görülen sakıncaları ise;

- Kirlenmeye yol açar.
- Sahtecilik-hileye yol açar.
- Koruma ve saklanma zorluğuna neden olur,
- Ticari kazanç kaybına neden olur,
- Depolama ve transfer,

gibi nedenleri sayabiliriz (Er, 2006, s.128).

Nakit ödemeler, merkez bankaları tarafından bastırılan banknot ve madeni para kullanılarak yapılır. Yasal ödeme aracı olmasının nedeni yasalar tarafından yapılmasıdır. Merkez bankalarının almış oldukları yetki ve yüklenmiş oldukları görev ülkeden ülkeye farklılıklar gösterebilir fakat genel anlamda aynıdır.

Gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerde tüm perakende işlemlerin yani günlük yapılan işlemlerin, tutarı az olmasına rağmen, büyük bir oranının nakit olarak ödendiği tahmin edilmektedir. İşlemlerin miktarı büyüdükçe nakit olmayan ödeme yöntemleri tercih edilmektedir (Pingitzer ve Summers, 1994, s.108). Nakit kullanımını belirleyen faktörleri aşağıdaki gibi sıralayabiliriz:

- Tüketim alışkanlıkları,
- Faiz oranları,
- Gelir düzeyi,
- Nakit dışı ödeme araçlarının kullanım alanlarının genişliği,
- ATM (Automated Teller Machine-Otomatik Vezne Makinesi) ve POS (Point of Sale-Satış Noktası Terminali) makinelerinin kullanım alanlarının genişliği, şeklinde sıralayabiliriz.

1.1.2. Nakit Dışı Ödeme Araçları

Diğer ödeme araçlarına göre daha çok tercih edilmesinin nedeni, teknolojinin gelişmesi ve ödeme faaliyetlerinin yüksekliğini düşürmesidir. Ayrıca nakit dışı ödeme araçlarının kabul görmüş olması ve kullanımının artması, üstünlüklerinin olması nakit dışı ödeme araçlarına olan ilgiyi arttırmıştır. Ödemelerin daha hızlı olması nakit dışı ödeme araçlarının tercih edilme nedenlerindedir. Paranın daha kolay ve hızlı

aktarılmasına olanak sağlayan nakit dışı ödeme araçlarının birden fazla çeşidi vardır. Fakat en çok sık kullanılan ödeme araçları;

- ek,
- Alacak transferi,
- Doğrudan borçlanma,
- Kartlı demeler
- Elektronik paradır (Bozer ve Göle , 2000, s. 162).

1.1.2.1.ek

ek, yasal ve ekonomik görevleri itibari ile kredi aracı değildir, ödeme aracı olarak işlem görmektedir. ek, kâğıda dayalı ve geleneksel sayılan bir ödeme aracıdır ve taşması kolaydır. Kullanmak için hazırlama ve ödeme kolaylığı vardır. Geniş kapsamlı kullanılması ve kıymetli evrak niteliğinde bir değişim aracı olması nedeniyle nakit ödemelere göre daha çok tercih edilmektedir. Fakat son zamanlarda teknolojinin gelişmesiyle birlikte yeni ve teknolojik açıdan gelişmiş ödeme araçlarının da etkisiyle ek kullanımı azalmıştır.

Çekler, yazılı emir niteliği taşmaktadır. En sık ticari ödemelerde ve bankalar arası ödemelerde kullanılmaktadır. Son yıllarda ek işlemlerine ciddi derecede standardizasyon getirilmiştir. ek ile yapılan ödemelerde görülen en önemli olumsuzluklar işlem yükü ve zaman kaybıdır. Bu gibi olumsuzlukları gidermek için de elektronik ve teknolojik gelişmelerden faydalanılmış bu amaç ile de otomatik ek takas sistemleri kurulmuştur. Kurulan bu sisteminin hedefi, ekle ödeme olduğunda, çeki düzenleyen ve çeki alan kişiler arasında oldukça kısa sürede fon transferine olanak sağlamasıdır (Bozer ve Göle, 2000, s.162). ek görüldüğünde ödenmesi gereken bir ödeme aracıdır. Türkiye'de ileri vadeli ek uygulamalarında sıkça rastlanmaktadır. Bu uygulamada, keşideci ile hamil arasında adeta zımnı bir anlaşma yapılarak keşide tarihi gelmeden ek ibraz edilmemektedir. Bu durum çekin yapısına aykırıdır. Ama oldukça da yaygın kullanılmaktadır. Bunun nedeni, damga vergisinden muaf olan bir ödeme aracının keşideciye neredeyse sıfır maliyetli kredi fırsatı vermesidir.

Türkiye'de ek kullanımını etkileyen unsurların başında çeki maliyetsiz kredi aracına eviren vadeli ek uygulamasıdır. Bunun dışında ekler teminat amacıyla da kullanılmakta ve ilgili tarafından muhafaza edilerek ödeme günü geldiğinde işleme konulmaktadır. Çekler banka şubelerine götürülerek tahsil edilir ayrıca ek kullanımı

oldukça yoğundur. Bunun dışında bir diğer tahsil yöntemi ise çek borçlusunu ile alacaklısı arasında gerçekleşen elden ödemedir. Çek kullanımına dair bilgileri ancak Bankalar Arası Takas Odaları Merkezi (BTOM) aracılığıyla tahsil edilen çeklere ilişkin verilerden elde edilmektedir (Yılmaz, 2000, s.104).

1.1.2.2. Alacak Transferi

Alacak transferi, göndericinin veya ödeyen kişinin hesabındaki paradan belirli bir miktar parayı alıcının hesabına göndermesine izin veren ödeme şeklidir. Alacak transferi yapmak isteyen bir müşteri çalışmakta olduğu bankası ile bir ödeme emri sözleşmesi imzalayarak haftalık, aylık gibi sabit ödemelerini de gerçekleştirebilir. Belirli bir miktarda, belirli bir kişiye ve belirli bir tarihte alacak transferinin başlatılması için bankaya talimat verilmesi gerekir. Kira ödemeleri, elektrik faturası, su faturası, doğalgaz faturası ve benzeri gibi sigorta ödemeleri örnek olarak verilebilir. Bu şekilde gerçekleştirilen ödeme emirlerine “devamlı ödeme emri” denir. Bunun dışında bu kişiler bir kere ödemede alacak transferini kullanmaktadır.

Alacak transferinin üstünlüğü alıcının ödeyenin güvenilirliği konusunda herhangi bir sıkıntı yaşanacağını duymamasıdır. Çünkü alacak transferi ödeyen kişinin çalıştığı bankanın onayı ve ödeyenin hesabının kesin olarak borçlandırılması söz konusu olmadan ödeme yapılmaz (Sheppard, 1996, s.17). Alacak transferi, fatura ödemelerinde, kişiler ve firmalar arası işlemlerde kullanılmaktadır. Batı Avrupa'daki alacak transferi sistemleri birbirlerine ve dünya çapında büyük tutarlı ödemeli mesaj transfer ağı olan SWIFT' e bağlıdır. SWIFT sisteminde bankanızın şubesine gitmeye gerek kalmadan, internet şubesinden yurt içi - yurt dışı bankalara döviz veya TL olarak SWIFT transfer işlem talimatı verilir. Bu sayede uluslararası ödemeler de gerçekleşir. Alacak transferi ve çek ile yapılan ödemeler tamamlandıklarında aynı işlevi yerine getirmekte, ikisi de aslında aynı bilgi grubu içindedir (Humprey, 1995, s.42).

1.1.2.3. Doğrudan Borçlanma

Doğrudan borçlandırma, daha önceden verilmiş yetki ile borçlunun banka hesabına alacaklının girişimiyle borçlandırılması durumudur. Ödeme emri ve ciro ödemesiyle otomasyona tam elverişli ödeme aracıdır. Bu ödeme şekli rutin haline gelmiş ödemelerin kolaylaştırılması için kullanılmaktadır. Kullanım alanlarına örnek olarak, fatura, sigorta, vergi, kredi kart ödemeleri gösterilebilir (Kirdaban, 2005, s.41-42).

1.1.2.4. Kartlı Ödemeler

Kartlı ödeme sisteminin kuruluş şekli üç şekildedir. İlki mal ve/veya hizmet fiyatının peşin para dışında ödenmesi ile yapılması, ikincisi fiyatının peşin para dışında ödenmesiyle taksitlendirilmesi, üçüncüsü peşin para olması amacıyla herhangi bir banka şubesi ya da ATM' den hesaba ulaşılması nedeniyle kurulmuş olan bir sistemdir (BKM, 2017) .

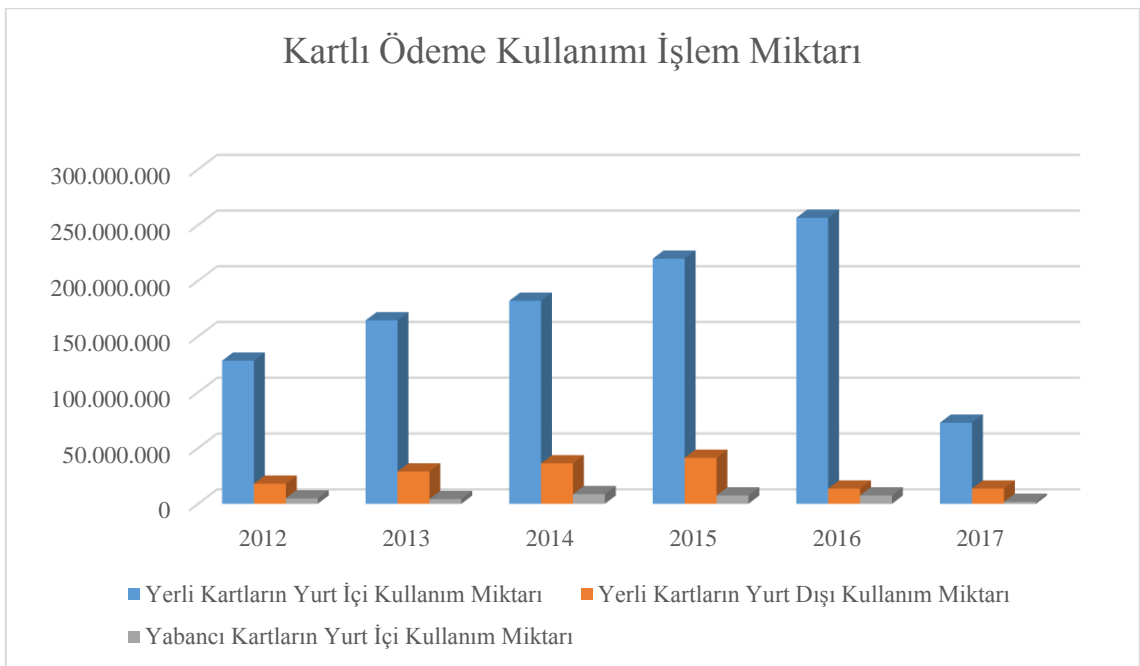
Nakit ödeme yapmadan ürünü ya da hizmeti satın almak için imkân veren kredi kartlarının bütün ülkeler arasındaki birinci örneği ise 18. yüzyılın sonlarına doğru Amerika Birleşik Devletleri'nde uygulanmaya başlanmıştır. İlk olarak kredi kartı; turizm sektöründen Hotel Credit Letter Company kredi kartlarının ana vatanı olarak vurgulanan ABD'de 1894 yılında çıkartılmıştır. Bu ilk örnekten sonra 1914 yılında Western Union Bank “şimdi alın sonra ödeyin sloganı” nı kullanarak kredi kullandırma görevi de bulunan bir kredi kartı düzenlenmiştir (Teoman, 1989, s. 14).

1924 yılında sektöründe başarılı firmalardan olan General Petroleum Company' de ilk kredi kartını petrol için kullanıma sunmuştur. Bu yapılan ilk çalışmaların hemen ardından büyük firmalar, dükkânlar, işyerleri müşterilerine üzerinde müşterilerine at olan hesap numaralarının basılı olduğu metal jetonlar vermiştir (Teoman, 1989, s. 17).

Karayolları ağının gelişmesi ile benzin firmaları da kendi müşterisine “courtesy cards” diye belirtilen, sadece istasyon içinde kullanabilecekleri, benzin alabilecekleri kartlar yapmışlardır. Daha sonra bu kartlar ile istasyonlardan olta, plak, mutfak eşyaları, süs eşyaları alabilmişlerdir. Bu kartlar kullanım açısından yetersiz kalmıştır. Sadece belli ürünlerde ve belirli bölgede geçerli olmuştur. Bu kartın kullanıcıları kredi değerliliğine sahip, güvenilir ve geliri iyi olan kişiler olduğu için nakit taşımadan ödeme yapma fırsatı bulmuşlardır. Bu kartlar sayesinde piyasaya kart çıkaran şirketlerin iş hacimleri artmıştır. Aracı bir kurum bankalar veya kredi kartlarını piyasaya çıkaran bir kuruluş olmadığından dolayı bu sistem “iki taraflı sistem” diye nitelendirilmiştir. İlk uygulama benimsendikten sonra bazı telefon şirketleri ve araç kiralama hizmetini veren firmalar vasıtasıyla da kullanılmıştır. Bugün artık tüm dünyada kullanılmaktadır. Kart ile ödeme sisteminde perakende alışverişlerde ödeme işlemini gerçekleştirirken para taşıma riski yok edilmekte ve ödeme işleminde ise borcun ödenme tarihini daha sonraki bir tarihe borç ödeme emri verilerek kredi kartı kullanılmaktadır.

Çağımızda mobil ödeme, benzer tüketici cihazları gibi yeni cihaz ve araçlara ödeme fonksiyonunun uygulamaları tanıtılarak, yükletilerek ödeme yapmak mümkün olmuştur. İnternette yapılan kartlı ödemeler gün geçtikçe çoğalmaktadır. Ödeme şartlarının kolaylığı ve zaman bakımından işlemlerin daha kısa sürede olması internette yapılan kartlı ödeme oranlarını arttırmıştır. Kartlı ödemelerin son 6 yıllık kullanım miktarları “İşlem Miktarı” ve “İşlem Tutarı (Milyon TL)”na göre aşağıdaki grafiklerde gösterilmektedir.

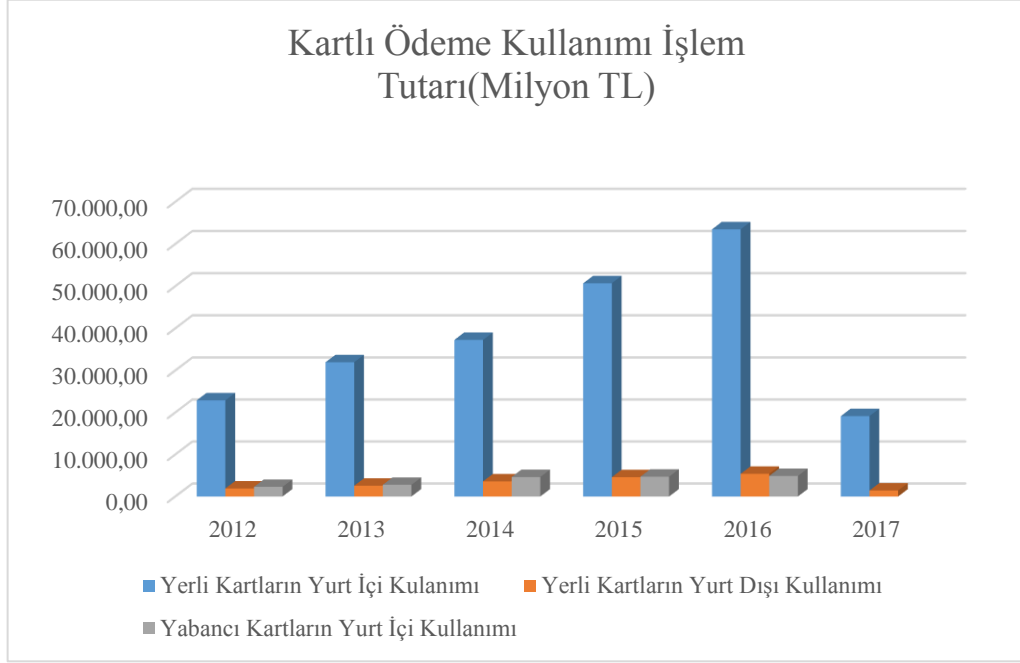
Grafik 1.1. 2012-2017 Yıllarına Ait Kartlı Ödeme Kullanımı İşlem Miktarları

Kaynak: (BKM, 2018).

Grafikte ele alınan yıllara ve verilere göre kartlı ödeme de işlem miktarı en çok 2016 yılında yerli kartların yurt içi ve yurtdışı kullanımı toplamda 306.851.459 işlem miktarı, yerli ve yabancı kartların yurt içi toplam kullanımı 263.969.971 ile görülmüştür. Teknolojinin gelişmesi ve internetin de kullanımı ile 2017 yılında yerli kartların ülkemizde işlem miktarı 72.638.512, yerli ve yabancı kartların ülkemizdeki yerli kart ödemedeki işlem miktarı 72.638.512 olmuş kullanımı olmuştur.

Grafik 1.2. 2012-2017 Yıllarına Ait Kartlı Ödeme Kullanımı İşlem Tutarı
(Milyon TL)

Kaynak : (BKM, 2018).

İki grafikte kullanılan verilere göre, temel alınan tarihler arasında ilk 5 yılda işlem miktarı artmış ancak 2017 yılında teknolojinin gelişmesiyle kartlı ödeme sistemleri de değişikliğe uğramıştır. İşlem kullanımı en çok 2016 yılında görülmüştür. 2017 yılında; yerli kartların yurt içi ve yurt dışı toplam kullanımını 20.555,56 TL, yerli ve yabancı kartların yurt içi toplam kullanımını 20.696,54 TL olmuştur. 2016 yılında; yerli kartların yurt içi ve yurt dışı toplam kullanımını 68.883,49 TL, yerli ve yabancı kartların yurt içi toplam kullanımını 68.368,52 TL olmuştur.

Kartlı ödeme araçlarından bir tanesi banka kartıdır (Debit Kart). Banka kartı, bankaların müşterilerine hizmetlerinden yararlanmaları için verdikleri karttır. Kısaca vadesiz mevduat hesabını üzerinden çalışır. Kullanıcıya satın alma ve nakit çekme fırsatı sunar (BKM, 2017).

Debit Kart (Banka Kartı) direkt olarak kart sahibinin mevduat hesabına bağlıdır. Bu hesaba şifrenizi girerek ulaşabilir, ATM ve POS cihazlarından mal ve/veya hizmet alımı, para çekimi gibi sunulmuş olan diğer bankacılık faaliyetlerini gerçekleştirebilirsiniz. Bankanın vermiş olduğu bu kartları hesaba ulaşım kartı olarak da

tanımlanabilir. Bireysel bankacılıktan hesabında olan parayı kredi kartının basit bir şekilde kullanımı ile gerçekleşen kredisiz banka kartıdır. Banka kartının yararları;

- Banka kartı kullanıcısının aktif ve pasif hesaplarının denetimine yardımcı olur.
- Kredilenmiş bir para kullanımı değil kartın içindeki paranın miktarı kadar alışveriş yapmasını olanak tanır.
- Banka kartı ile işlemlerini gerçekleştiren ticarethaneler, nakdi sayma, hırsızlık, sahtekârlık ve banka işlem süresi gibi sıkıntılardan kurtulmuş olur.
- Kartını kullandığımız banka ise müşterinin parasını kendi bünyesinde tutarak bu parayı fonlama imkânı bulmuş olur.

Ülkemizdeki yerli ve yabancı banka kartlarının “İşlem Miktarı” ve “İşlem Tutarı (Milyon TL)” ‘na göre son 6 yıllık kullanımı aşağıdaki grafiklerde gösterilmiştir.

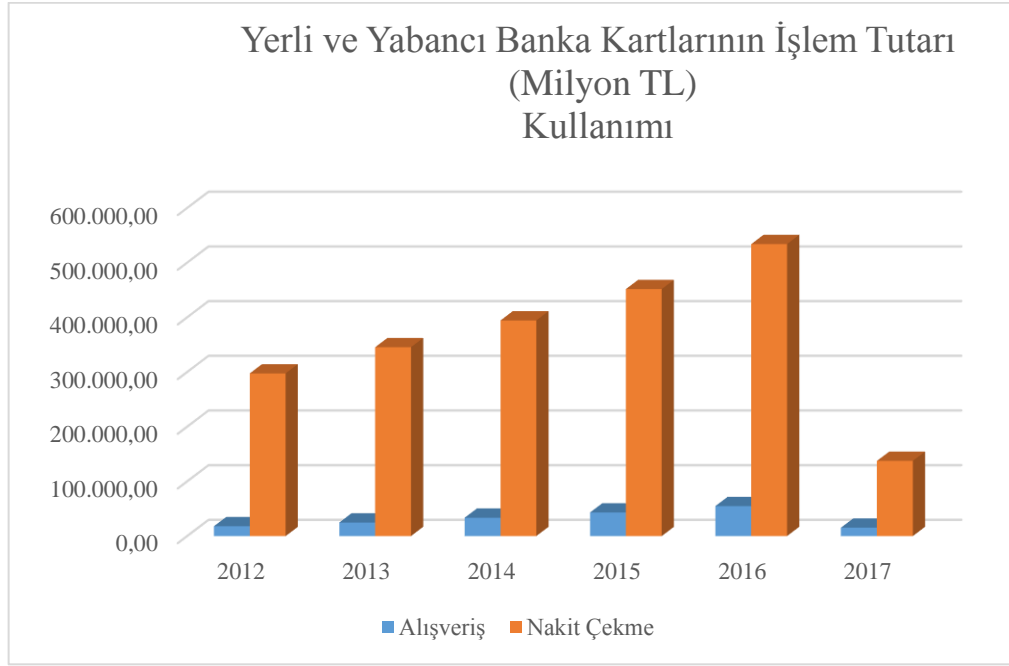
Grafik 1.3. 2012-2017 Yılları Arasındaki Yerli ve Yabancı Banka Kartlarının

Kaynak : (BKM, 2018).

2012-2017 yılları arasındaki yerli ve yabancı banka kartlarının işlem miktarına göre kullanımı en yüksek oranı 2016 yılında gözlenmiştir. 2017 yılından sonra işlem miktarına göre kullanımı gelişen teknolojinin ve sunulan imkânların etkisiyle azalmıştır. 2017 yılındaki en düşük işlem miktarları alışverişte 306.170.069, nakit çekimde 297.232.707 olmak üzere toplamda 603.402.776'dır. 2016 yılındaki en yüksek işlem miktarları ise alışverişte 1.096.986.737 nakit çekimde 1.189.298.271 olmuştur.

Grafik 1.4. 2012-2017 Yılları Arasındaki Yerli ve Yabancı Banka Kartlarının İşlem Tutarına (Milyon TL) Göre Kullanımı

Kaynak : (BKM, 2018).

Yerli ve yabancı banka kartlarının işlem hareketlerinde dalgalanmalar mevcuttur. Yerli kartların yurt içi kullanımı yurt dışı kullanımından daha fazla olmuştur. İşlem tutarı en yüksek 2016 yılında görülmektedir. Yabancı kartların en çok kullanımı da en yüksek 2016 yılına ait verilerde alışverişte 54.811,99 TL, nakit çekimde 533.990,48 TL ve toplamda 588.802,47 TL ile görülmektedir. Alışverişte kullanım miktarı nakit çekimde kullanım oranından daha azdır. En az işlem tutarı 2017 yılındaki alışverişte 15.363,39 TL, nakit çekimde 137.495,38 ve toplam 152.858,77 TL olmuştur.

1.1.2.5. Elektronik Para

Bilgi ve iletişim teknolojisindeki gerçekleşen hızlı gelişmeler ödeme sistemlerini de büyük oranda etkilemektedir. Bugün çek kullanımından çok kredi kartının daha fazla dikkat çekici olması elektronik para, plastik para ve dijital para olarak başka adlarla da kullanılıyor olması dikkat çekmiştir. Bilhassa enformasyon ve haberleşme teknolojisindeki meydana gelen değişiklikleri göz önünde bulundurarak elektronik ticaret (e-ticaret) ve sermaye hareketleri artarak önem kazanmıştır. Sonuç olarak da elektronik ödemeler ve elektronik para kullanımında pozitif değişiklik meydana gelmiştir.

Elektronik para iki şekilde olabilir. Bunları kart tabanlı veya internet tabanlı olarak görebiliriz. Dijital para bilgisayarda internet aracılığıyla yapılan alışverişte kullanılmaktadır. Banka müşterisi kullanmış olduğu bankasından dijital parasını alır ve almış olduğu o dijital parayı bilgisayarından satıcının hesabına gönderilmektedir (Öztürk, 2014, s.63-67) .

Elektronik para konusunda yaşanan gelişmeler ortak bir tanım yapma imkânı vermemiştir. Farklı kurumlardan bu konuya dair farklı tanımlar yapılmıştır. Basıma tabi olan bir para düzenlenmesinden elektronik ödeme düzenine geçiş işlem maliyetlerini düşürecek. Dolayısıyla işlem maliyetindeki bu düşüşe bağlı olarak piyasalar genişleyecek ve işlemler hızlanacaktır. Banka tarafından buna ek başka opsiyonları olan ve farklı durumlarda olan müşterilere, çeşitli özellikleri olan ödeme seçenekleri sunulacaktır. Fakat, bu basıma tabi olan para düzeninden, elektronik düzene geçiş hızı ve olası yararlar; hataları cezalandırarak başarıları ödüllendiren bir hukuk sistemine de dayanmaktadır (Mcandrews vd., 2001, s.7). Elektronik para, internette kredi kartı kullanımının neden olduğu eksiklikleri örten, kredi kartı ya da banka hesabı bulunmayanların da kullanımını sağlayan, kredi kartı ile yapacağı bütün işlemleri yapmasına ve parasal değerlerin elektronik olarak saklanmasına olanak verir (Şenel Tabak, 2002, s. 14-18).

Avrupa Merkez Bankası (ECB- European Central Bank) tarafından yayımlanan bir rapora göre, elektronik para, banka hesaplarının kullanımını gerektirmeyen büyük yapıda bütün ödemelere imkân sağlayan ve parasal değerleri elektronik şekilde stoklayan teknik bir araçtır (European Commission,2018).

Elektronik paranın yasal tanımı Avrupa Parlamentosu ve Konseyi tarafından kabul edilen 2000/46/EC sayılı Elektronik Para direktifi ile yapılmıştır. E-parayı;

- Mikroçipler veya bilgisayardaki belleğe benzer elektronik araçlarda depolanan,
- Yurt dışına çıkaran kuruluş hariç diğer şahıslar tarafından ödeme aracı şeklinde onaylanan,
- Fiziksel paranın yani metal ya da kâğıt paranın amaca uygun elektronik bir şekilde işine yarayan,
- Kısıtlı ödemelerin elektronik olarak aktarılması, taşınması için oluşturulan parasal değer, olarak tanımlanmıştır.

BIS (Bank For International Settlements) tarafından çıkarılan bir raporda ise, elektronik paranın bilgisayar üzerinde ağ veya yazılım tabanlı ürünleri içerdiği görülmüştür (BIS,2017).

Özetle elektronik para; dijital para ve elektronik cüzdan (kart tabanlı ürünler) olmak üzere ikiye ayrılır.

Dijital para; paranın değerinin yazılım ya da ağda (internette) gizli kalmasını sağlar. En çok kullanılan ortam internettir. Dijital paranın internetten kredi kartı ile gerçekleştirilen işlemlerin yapılmasından dolayı kredi kartının önemini yitirmesi beklenmektedir. Taşınabilir, güvenli ve kullanımı rahattır. Elektronik cüzdanın amacı küçük değerli işlemlerde maliyetleri azaltmak ve para taşıma yükünden kurtarmaktır.

Türkiye’ de elektronik-dijital cüzdan kullanımlarını;

- İş yerlerinin kendilerine ait çıkarmış olduğu m-cüzdanlar,
- Üzerine kullanıcının kart bilgileri yüklenebilen, NFC sistemli, her iş yerinde kullanılabilir olan m-cüzdanlar (mobil cüzdanlar),
- İçerisinde banka / kredi kartı tanımlanmış olan ve anlaşması olan birçok işyerinde kullanılan m-cüzdanlar,
- Bankaların ya da telekomünikasyon şirketlerinin çıkardığı mobil cüzdanlar şeklinde görebiliriz (PSM, 2017) .

Elektronik para kullanımının yararları:

- Bütün gün yapılan işlemlerin sürecinde meydana gelen gecikmiş ya da hatalı yapılan ödemelerden kaynaklanabilecek finansal riskleri azaltır ya da ortadan kaldırmaya yardımcı olur.
- Alternatif ödeme olanakları sağlar ve ödemelerin yüz yüze yapılması şartını yok eder.
- Firmalar alıcıların ödemelerini zamanında yapmış olması nedeniyle alacaklarını daha basit ve çabuk tahsil etme imkânı elde ederler.
- Daha az nakit taşıma, finansal gizlilik, şifreleme, güvenlik kodu ile hırsızlık ve hilelere tedbirli olma, elektronik ticaretten daha çok pay alınması, bireysel bankacılık hizmetlerini ve araçlarını daha çok kullanabilme, ödemelerin hemen gerçekleştirilmesi ve ticarete önemli iki kısıt olan zaman ve uzaklık faktörlerinin ortadan kaldırılması gibi yararları sayılabilir.

Elektronik para kullanımının yararları olduğu gibi zararları da vardır. Teknolojinin hızla ilerlemesinin elektronik para üzerinde de olumsuz etkileri olmuştur. Elektronik para kullanımının getirdiği sorunlar;

- İlk olarak alışverişin yüz yüze yapılmamasından dolayı vergi kaçırmak kolaylaşmaktadır.
- Ülkelerarası uygulama farklılıklarından kaynaklanmaktadır. Özellikle ülkelerin farklı gümrük uygulamalarından ve bir ülkede uygulanan ödeme aracının diğer ülkede bulunmaması gibi durumlar elektronik paranın yaygınlaşmasını önleyebilir.
- Elektriklerin kesintiye uğraması, internet - telefon hatların yetersizliği ve kullanılan sistemin çökmesi gibi şu anda kullanılan bazı ödeme araçlarında da karşılaşılan sorunlarda söz konusu olabilir.

Bu olumsuzlukların giderilmesi için kartlara az miktar yüklemelerin yapılması, elektronik paranın saklanmakta olduğu ortamlara erişim şifreleri konulması gerekmektedir (Saporta vd., 2008, s. 2).

1.1.3. Türkiye'deki Ödeme Sistemleri

Türkiye'de faaliyet gösteren ve kullanılan bütün kredi kartları geniş kullanım alanına sahiptir. Bütün ülkelerde geçerliliği vardır. Bankalar bu kredi kartı hizmetine Türkiye'de 1960'larda başlamış fakat geniş anlamda kullanımını 1990'lı yılların başlarını bulmuştur (Tüzün, 1995, s. 85). Günümüzde ülkemizde ve dünyada onaylanan geniş ağ yapısına sahip, önem arz eden beş büyük kartlı ödeme sistemi vardır. Bunlar;

- VISA
- Dinners Club
- American Express
- JBC ve
- MasterCard tır

1.1.3.1. Master Card

Master Card ın bütün ülkelerde geçerliliği vardır. Geniş alanda kullanılan ödeme sistemidir. Master Card kredi kartları, Maestro online banka kartları ve Cirrus ATM nakit

erişim kartlarının bulunduğu ödeme sistemleri Master Card'ın ailesindedir. Dünyada yaklaşık iki milyar kart; Master Card, Cirrus ve Maestro çatısı altındadır.

Master Card'ın ödeme sistemindeki görevi, sistem kullanıcıları arasındaki işlemleri basitleştirmek ve başarı oranını arttırmakla beraber gerekli zemini sağlamaktır. Master Card, sürecin evrensel olması için bazı standartlar ve yöntemler geliştirmekte, taraflar arasında küresel iletişim ağı kurmaktadır.

Master Card, niteliğe ve inovasyona makro düzeyde ehemmiyetli görmektedir. Tüketicilerine her şartta ve ortamda sağlıklı ve güvenli ödeme imkânı vermektedir. Güncel teknolojik gelişmeleri, tüketicinin arz ve talebini dikkate alır, ihtiyaca göre günceller. Master Card için yenilik ve güvenlik daima ön planda olmuştur (www.mastercard.com.tr ,2018).

1.1.3.2. Visa

Tüm dünya genelinde toplamda 21.000 kullanıcı mali kuruluş aracılığıyla tüketiciye iletilen kısmı iki milyarı aşmıştır. VISA kaşeli kartın karşılıklı kullanılabilirliğini, geçerliliğini sunmak için gerekli olan teknoloji ve altyapı faaliyetini sağlamaktadır. Bir üye kuruluşu olan VISA; ölçek ekonomisi ve sermayeye dayalı sektörlerin rekabet gücü ve yeniliklerini birleştirmektedir. VISA, sistemin aktif olarak denetlenmesi görevini sağlamaktadır, bu da verimli ağ yapısı ile ithalat ve ihracatı fırsat olumu anlamda etkilemektedir. VISA Türkiye, kullanıcı bakımından Avrupa'nın üçüncü büyük pazarıdır. Türkiye'de sektördeki kart sayısı VISA Europe Ltd.'deki kartların toplamının yaklaşık yüzde 10'nu kapsamaktadır, Türkiye'de tüketici harcamalarındaki payı %9,3'tür. VISA' nın sektörel gelişiminde Türkiye'nin önemli derece katkısı vardır. VISA' ya üye olan bankaların da elektromanyetik uyumlu chip kartlara geçişini sağlamada yardımcı olmakta ve Türkiye'de internetten ödeme işlemlerinin güvenli bir şekilde olması için ortak bir platformda yer almaktadır (Yılmaz, 2000, s. 83-87).

1.1.3.3. Diners Club

1950'de Amerika'da Frank Mc Namara kurmuştur. Diners Club, dünyada yaklaşık dokuz kart sahibi olan müşterisi vardır. Diners Club kredi kartları, dünya genelinde de yaklaşık dokuz milyon işyerinde kullanılmaktadır.130 ülkede faaliyettedir. Türkiye'de ise 1968 yılından beri kullanılmaktadır (Yılmaz, 2000, s. 83-84).

1.1.3.4. Amex

American Express, 1850'lili yıllarda nakit ve değerli finansal evrakları "Express" olarak taşımak için faaliyete geçmiştir. Finans sektöründe olduğu kadar seyahat hizmetleri sektöründe de önde gelen ödeme aracı olmuştur. Amex kart piyasasına 1958 yılında ilk ödeme kartı olan "American Express Kart" ile giriş yapmıştır. 1960' ta kişilerin kazancına göre gruplar yapıp, gruplara göre kart çıkarmaya başlamıştır. Gelire göre müşteri belirleme tutumunu netleştiren şirket, 1965'te "American Express Gold Kart"ı, 1980'lerde "Platinum Kart" ı piyasaya sunmuştur. 1990'larda American Express, 1999 yılında dünyanın ilk şeffaf tasarımlı kredi kartı "Blue from American Express" kartını tanıtmıştır. 2000'li yıllarda en saygın kartı olan "Black Card" adı ile popüler olan "Centurion Kart" ı çıkarmıştır. Amex tüm dünyada faaliyette bulunan finans kuruluşudur (Yılmaz, 2000, s. 83-85).

1.1.3.5. Japan Credit Bureau (JCB)

1961'de Japonya'da bölgesel faaliyetleri gerçekleştirmek için Sanwa Bank aracılığı ile Japan Credit Bureau (JCB) kurulmuştur. 1968' ten sonra diğer önemli Japon bankaları ile de birleşmişlerdir. Birleşme nedenleri kredi kartı operasyon ve işlemlerini tek bir elde yapmaları yasaklanmıştır.

1985'ten bu yana milletler arası bir ödeme sistemidir. Tüm dünya toplam 51 milyon kart kullanıcısı ve 11 milyonu yakın işyerinde geçerlidir. 190 ülkede hizmet vermektedir. Ülkemizde birtakım iş yerlerinde de JCB kredi kartları kullanılmaktadır (Yılmaz, 2000, s. 83-87).

1.2. KREDİ KARTLARI

Kredi kartları; kart yapan müesseslerin alıcılara belirlenmiş ölçülerde çıkardıkları krediler ile nakit kullanmadan mal ve/veya hizmet alabilmeleri, nakit olarak kredi çekimi için verilen geri ödemesini ileri bir tarihte yapacağımız bir ödeme şeklidir. Bankada kredinin bulunması olarak da ifade edilebilir. Banka hesabınızda hiçbir miktarda para olmasa dahi kredi kartından harcama yapılabilir. Bu ödemeyi banka bir aylık bir süre ile müşteri adına gerçekleştirmektedir. Banka düzenli olarak her ay müşteri adına hesap dökümünü oluşturmaktadır. Bu hesap bildirim cetvelindeki tutarın isteğe bağlı olarak veya yasanın uygun gördüğü minimum ödeme tutarı son ödeme gününe kadar

bankaya ödenmelidir. Ödeme gerçekleştirildikten sonra geri kalan kısmı belli bir faizle kredilendirilip taksitlendirilebilir (Kaya, 2009, s.1).

Kart sahiplerinin ödemesini yapamadıkları kart borçlarına yasal çerçevede dâhilinde belirli bir faiz eklenir. Uygulanan bu faiz piyasa faizlerinden yüksektir. Kart bastırmanın müessesesi, yıllık üyelik ücreti ya da benzeri bir ad ile ödeme almadıkları bir kredi kartı çeşidini çıkarmak durumundadır. Lakin kredi kartı için aidat talep etmedikleri için kartların bazı faydaları taksit, puan verilmesi gibi durumlar tamamen kartı çıkaran kurum nezdine oluşturulmaktadır. Örneğin internette güvenli alışveriş için oluşturulan sanal kredi kartı ve banka hesap kartından, aidat kesintisi olmuyor. Fakat banka kartlarının ilişkili olduğu hesaptan işletim ücreti alınmaktadır. Aidat ile hesap işletim ücreti kavramları birbirinden farklıdır. Bu konular farklı kapsamda olduklarından dolayı karıştırılmamalıdır. Alışverişlerin kredi kartı ödemesi şeklinde olması nakit para kullanımını kısmen olsa da azaltacak, harcamaları kaydi para şeklinde ödemelere dönüştürdüğünden, ülke ekonomisinin kullanılabilen tasarrufunu bankalar bünyesinde birikmesinde fayda sağlayacaktır.

1.2.1. Kredi Kartının Tanımlanması

Kredi kartının anlamını belirlemek için ilk olarak “kredi” kelimesinin anlamını bilmek gerekmektedir. “Kredinin” Latince anlamı “credere” sözcüğü, “bir kimseye emniyet ve itimat etmek” anlamındadır. Kredi kartını veren kurum da kartı taşıyan, bulunduran, kullanan kişiye kartı ile ilgili yapılması gereken araştırmaları yalnız kendisi yapar. Ödemelerin düzenli ve tarihinde yapılacağına dair olumlu düşünce oluşacağından “emniyet kartı” ya da “güven kartı” ifadelerinin yerine kredi kartı ifadesi seçilmektedir (Teoman, 1989, s.6).

Kredi kartının çeşitli tanımları yapılmaktadır. Bunlardan bazıları şöyle tanımlanabilir:

Kredi kartı; kullanım hakkının bir bankaya ya da finansal bir kuruluşu ilgilendiren banka müşterisine belli bir kredi limitiyle yerli ve yabancı üye iş yerlerinden mal veya hizmet satın almayla birlikte nakit ödeme ya da otomatik para ödeme makinelerinden nakit çekimlerde kullanılan araçtır. Kredi kartı müşterilerin işlemlerinde daha çok tercih ettiği bir araçtır. Bugün ödeme araçlarından çekin yerini almıştır. Kredi kartı ABD’de doğmuş daha başka devletlere de yaygınlaşmıştır. Kredi kartının en kolay ve temel özelliği mal veya hizmet alımlarında kredi fırsatı sunmasıdır (Michael, 1994, s.144-145).

Kredi kartı; bankalar veya kredi kartı çıkaran kurumlar aracılığıyla müşterilerinin kullanımına sunulmuştur. Üye iş yerlerinden gerçekleştirilen ürün ve hizmet alımlarında kullanılmaktadır. Para gibi kullanılmaktadır. Müşteriye nakit kredi fırsatı verir. Bankaların kredi kartlarından sağladıkları kar, kredili nakit kullanımının artmasından etkilenecek artış gösterir (Meidan, 1996, s.119).

Kredi kartı; kart sahibine/kullanıcıya belirlenmiş iş yerlerinden nakit ödmeden mal ve hizmet satın alma, bankanın şubeleri ile ATM'ler den (Automated Teller Machine) ve otomatik para çekme avantajı sağlayan cihazlardan kredi çekme hakkı tanıyan ödeme ve kredi aracıdır (Yılmaz, 2000, s.124).

Başka bir tanımdaysa kredi kartını; nakit paraya gereksinim duymadan ve belirli bir süre sonra geri ödemek şartı ile yapılmış alışverişlerde veya hizmet alımında kullanılan bir araç olarak tanımlanmakta olup bu alışveriş ve hizmet alımından dolayı kredi kartının sisteme (Visa, Master Card vb.) tanıtılması gerekmektedir (AECSswisscard, 2018).

Kredi kartlarına plastik para da denir. Kart sahibinin veya kullanıcının peşin para ödenmesine gerek kalmaksızın bir mal veya hizmette sahip olma fırsatını veren belgedir. Kredi kartı ile dış ülkeler alışveriş yapabilme veya nakit avans çekme fırsatı da vardır.

5464 sayılı Banka Kartları ve Kredi Kartları Kanunu'nun 3.maddesinin (e) fıkrasında da kredi kartının tanımına yer verilmektedir. 3.maddedeki bu açıklama dikkate alındığında kartı basan kuruluşların maddi varlığı bulunmayan; fakat kredi kartının kanuni neticesini ortaya çıkaran kart numaralarını oluşturabilmelerine şans tanınarak, teknolojik gelişmelerden etkilenecek elektronik ortamda gerçekleştirilen alışverişler için ayrı bir kart türünün yapılmasına yasal gerekçe sağlanmıştır (Biçkin vd., 2006, s. 16).

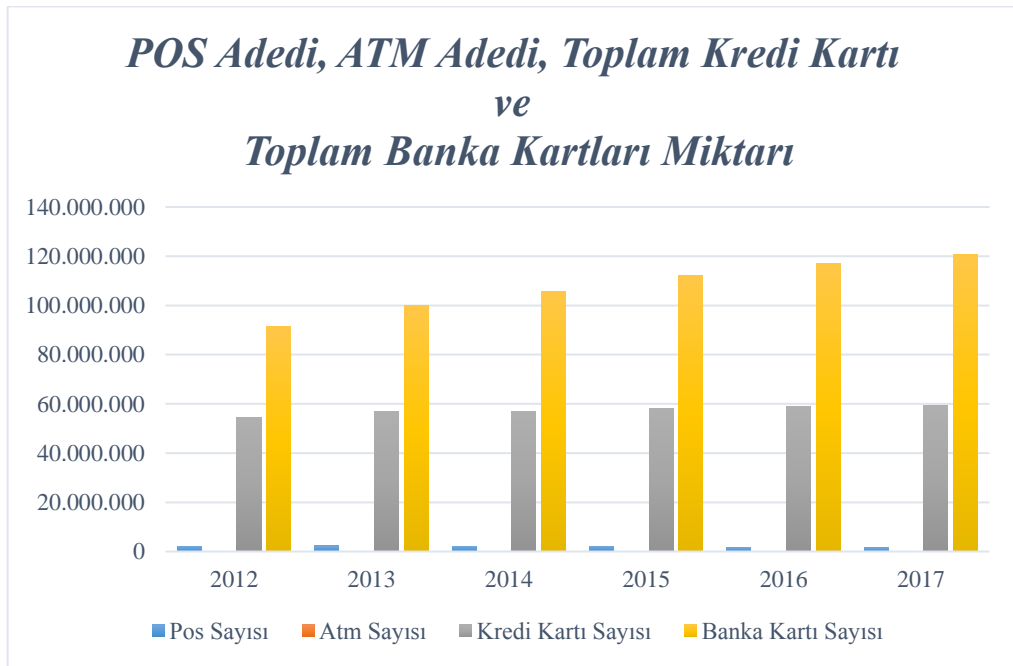
Kredi kartı sistemi; kredi kartını temin eden banka yahut finansal kuruluş, kredi kartı sahibi, kredi kartı ile alışveriş yapan üye iş yerleri olmak üzere üç taraftan oluşur. Kredi kartını tedarik etmek için kişiler, kredi kartı veren kuruluşlara kayıt olmakta ve üye iş yerlerinden kendisine tanınan limit kadar alışveriş etme fırsatı doğmaktadır. Alışverişi yaparken nakit ödeme yapmak yerine kredi kartı verip satış belgesi veya fiş-fatura imzalanmakta veya daha önceden belirlenmiş olan şifre sisteme girilerek ödeme gerçekleştirilmektedir. Tabii aynı kartla belirli bir faiz karşılığında kartı aldığımız kuruluştan nakit avans şeklinde de para çekilebilmektedir (Çırpan, 2000, s. 56).

Kartlı ödeme sistemini ödeme şekillerinden farklı kılan en temel nitelik, rekabet imkânı olan ödeme sisteminin tesisini kurmak için gereken iletişim ve bilgisayar

teknolojilerine büyük yatırımlar gerekmesi ve bu yatırımların yüksek sabit maliyetler ile karşılanmasıdır. Bu sebeplerle Türkiye'deki varlık gösteren kartlı ödeme sistemleri yabancı ülkelerdeki yatırımcıların da ortaklığındadır (Kaya F. , 2012, s. 217-272) .

Bankalar Arası Kart Merkezi'nin yayınlamış olduğu rapora göre aşağıda altı yıllık POS (Point of Sale-Satış Noktası Terminali) adedi, ATM adedi, toplam kredi kartı ve toplam banka kartları sayıları aşağıdaki gibidir.

Grafik 1.5. 2012-2017 Yıllarına Ait POS Adedi, Atm Adedi, Toplam Kredi Kartı ve Toplam Banka Kartları Miktarı

Kaynak: (BKM,2018).

Bankalar Arası Kart Merkezi 2018 yılının 3 dönemlik verilerine son durumu POS sayısı 4.807.881, ATM sayısı 152.671, toplam kredi kartı sayısı 193.729.072 ve toplam banka kartı sayısı 411.063.856 adettir. Bu verilerden de çıkaracağımız sonuca göre kredi kartı kullanımını gün geçtikçe hızla artış göstermektedir. Kredi kartı kullanımının büyük oranda artmasının temelinde yar alan faydalarını şu şekilde sıralanabilmektedir.

- Kart, hamilini nakit bulundurmaya mecburiyetinden ve bunun neden olacağı bazı risklerden kurtarmaktadır.
- Hamil, karta sahip olmakla belli bir saygınlık kazanmış olmak.
- Kart hamili, nakit idaresinde ve harcamalarının takibinde kolaylık elde etmekte, nereye ne kadar harcadığını bilmektedir.

- Çekte olduğu gibi bazı kısıtlamaları yoktur.
- Yurtdışı seyahatlerinde kullanım kolaylığı mevcuttur.
- Beklenmedik bir zamanda ödeme yapmayı veya alışveriş yapmayı tahmin etmediğin durumlarda nakde gereksinim duymadan kullanılabilir.
- Üye iş yeri ise iş hacmini yükseltmektedir.
- Üye iş yeri ödemeleri teminat altına almaktadır.
- Kredi kartı çıkaran kurum, kart sahiplerinden ücret, komisyon ve faiz geliri elde etmektedir (Kirdaban . 2005, s.14) .

1.2.2. Kredi Kartları ve Bankalar Hakkında Bazı Bilinmesi Gereken Temel Kavramlar

Bu temel kavramlara mevzuatta şu şekilde yer verilmiştir.

- Kartlı Sistem Kuruluşu: Kartlı sistemi yapan ve yapılan sistem dâhilinde kart çıkartma ya da üye işyerlerinin anlaşmalarını hazırlamakla yetkili olan kuruluşlardır.
- Kart Çıkaran Kuruluş: Banka kartı veya kredi kartı düzenleme yetkisini taşıyan bankalar ile diğer kuruluşlardır.
- Üye İşyeri: Banka kartı ya da kredi kartının kullanımını yapan kişi ya da işyeridir.
- Kart Hamili: Bankaların kartlı hizmetlerinden faydalanan kişi veya iş yeridir.
- Harcama Belgesi: Söz konusu yapılan harcamaların türünü, konusunu, harcamanın ne zaman olduğunu ve ödemenin nasıl yapıldığı gibi bilgilerin yer aldığı yetkili kişi hazırlanan ve onaylanan harcamalar hakkında bilgi veren belgedir.
- Nakit Ödeme Belgesi: Bir mal ve/veya hizmet alımında bunun karşılığı olarak bankanın vermiş olduğu yetkili işyeri tarafından hazırlanan, müşteri tarafından da ödeme taahhüdünü gösteren belge, slip ve benzerleridir.
- Dönem Borcu: Kredi kartını aldığımızda yaptığımız belli bir tarih vardır bu tarih hesap kesim tarihidir. Hesap kesim tarihinden sonra kredi kartı ekstresinin düzenlendiği tarihe kadar olan sürede yapılan

harcamalar, taksitler, nakit avanslar, masraflar, faizler ve önceki dönemden kalan borçların tümünü kapsar.

- Asgari Tutar: Yasa da kartın limitine göre artan faiz şeklinde tanımlanmıştır. Ancak kredi kartlarının üst sınırına göre kredi kartı dönem borcundan hesaplanan en alt ödeme tutarıdır.
- Banka,
- Banka Kartı,
- Kredi Kartı,
- Üye İşyeri Anlaşması Yapan Kuruluş,
- Son Ödeme Tarihi,
- Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurulu
- Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu.
- Kredi Kartlarının Asgari Tutar Ödeme Göstergesi: Kredi kartı harcama sınırı TL üzerinden 0-15.000 TL arası % 30, 15.001-20.000 TL arası % 35, 20.001 TL ve üstü % 40, yeni çıkarılan kartlarda ise ilk sene % 40 üzerinden asgari tutar ödemesi yapılmaktadır (Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu, 2007) . Asgari tutarın iki hesap dönemi içinde üst üste ödenmemesi durumunda kredi kartı kullanıma, bir takvim yılı içerisinde üç defa geç ödenmesi durumunda ise nakit kullanıma yasal olarak banka tarafından kapatılabiliyor.
- Alacak Belgesi: Alışverişte ödeme işlemini nakit para dışında kart ile yaptığımız ödemelerde, ödeme yaptıktan sonra alınan mal veya hizmetin alımından vazgeçilmesi ya da yapılan işlemin iptal ettirilmesi söz konusu olduğunda kart hamilinin banka hesabı üzerine girdi olarak kaydedilmek üzere işyeri tarafından hazırlanan belge, slip veya harcama belgesidir.
- 3D Secure: Bilgisayar ve internet ortamlarında kartlı yapılan ödemelerde ekstra güvenlik katmanı, tutanaktır.
- Asimetrik Şifreleme: PIN (şifre) ve PIN'i çözme faaliyetlerinden kaynaklı değişik parolaların kullanıldığı şifreleme yöntemleridir.
- Bellenim: "Firmware" olarak bilinir. Donanım içindeki programlanabilir hafıza içinde yer alan, donanımın bütün özelliklerinden yararlanabilmesi ihtiyaç duyduğu güncellenebilen yazılımlarıdır.

- Kartlara İlişkin Hassas Veri: Kartın üzerinde bulunan, finansal işlemleri yapmada kullanılabilen, kart numarası, son kullanma tarihi gibi bilgileridir.
- PIN (Personel Identification Numbeers): Kişisel tanıtım numarasıdır Kimlik bilgilerinin onaylanmasında kullanılır ve saklı tutulması gereken karakter dizisidir.
- POS (Point of Sale): Satış noktası terminalidir. Banka kartları ve kredi kartları hakkındaki yönetmelikte birinci bölüm 4. Maddede POS cihazının tanımı yapılmıştır. Buna göre banka kartı veya kredi kartında üstte yer alan kart ve kimlik bilgilerini dikkate alır. Kartla yapılacak bütün işlemlerin gerçekleştirilmesinde kullanılan elektronik cihazdır (Banka Kartları ve Kredi Kartları Hakkında Yönetmeliği (10.03.2007 Tarih,26458 sayılı Resmi Gazete) .

1.2.3. Kredi Kartlarının Piyasaya Çıkarılması ve Tarihi Süreci

1.2.3.1.Dünyadaki Kredi Kartının Ortaya Çıkma Süreci

Kart ile ödemeyi gerçekleştirme Dünyada ilk olarak 1887 yılında Edward Bellamy'nin "Looking Backward Or Life In The Year 2000" adlı kitabında ileri sürülmüştür. Kitapta, 2000'li senelerindeki yapılan alışverişlerin ödemelerini karttan koparılarak alınan parçalar yardımıyla yapılabileceği ve bu ödemelerin kart tükenene değin olacağı fikri öne çıkmıştır.

Dünyadaki bilinen ilk kredi kartı uygulaması 18. Yüzyılın sonlarına doğru Amerika Birleşik Devletlerinde görülmüştür. Bu kart nakit ödemededen herhangi bir mal ve/veya hizmet alışına fırsatı vermiştir. İlk kartı 1894 yılında ABD' de turizm sektörünün öncüsü olmuştur. Küçük ölçekte önemlilik sunan bu kart ilk örnektir. Hotel Credit Letter Company aracılığıyla çıkartılmıştır.

1914 yılında Western Union Bank kredi verme fonksiyonu da olan kredi kartı ile 1924 'te General Petroleum Company' nin ilk petrol kredi kartlarında aracı, banka ya da kredi kartını piyasaya çıkaran herhangi bir kurum arada olmadığından "iki taraflı sistem" şeklinde nitelendirilir.

ABD'deki ilk kredi kartı uygulaması sınırlı kullanım alanında kalmıştır. Bu sınırlı alanda kalan uygulama kredi kartını müşterilerine sunan kuruluşları kapsamlı kullanım

yerleri de olan bir sistem kurmaya yöneltmiştir. Bilhassa iş insanlarının eyaletler arasındaki iş gezilerinin miktarının artmasıyla, kullanımı sınırlı bir bölge ile kalmayacak kredi kartlarının yapılmasını gereksinim görmüşleridir. Bu nedenle ABD'nin İndiana eyaletinde bir petrol firması, öteki vilayetlerindeki petrol firmalarınca da onaylanacak ve kullanılacak kartlar yaptırmıştır. Bu yöntemle “üç taraflı sistem” diye isimlendirilen sistemin zemini oluşturulmuştur.

1928 yıllarında, ilk bireysel kredi kartı departmanını New York'ta First National City Bank kurmuştur. Devam eden yıl içerisinde büyük firmalar da müşterilerine harcama kartı (charge cards) vermeyi başlatmışlardır.

“1929'da bütün dünya ülkelerinde yaşanan büyük ekonomik kriz sonucunda kredi kartı alma oraları azalmıştır. İkinci dünya savaşı sırasında da ABD'de kredi kartı kullanımına yasal düzenlemeler ile bir kısıtlama getirilmiştir.

1931 yılında Century Havayolları, müşterilerine yönelik “kupon defteri” yaptırmıştır.

1939 yılında Standart Oil Indiana, ilk defa kredi kartı pazarlaması yapmıştır.

1948'te New York'taki önde gelen dev işyerleri harcama kartı (charge plates) faaliyetlerinden dolayı kooperatif kurmuşlardır.

Üç taraflı sistem olarak tanımlanan belirli bir bölge ve belirli ürünlerle ilgili belirli olmayan ve farklı iş alanlarında nakit para yerine ödemede kullanılacak ilk kredi kartı, 1950'de, merkezi New York'ta olan Diners Club aracılığıyla yaptırılmıştır. Bu kart şu şekilde ortaya çıkmıştır:

Frank Mc Namara bir avukattır ve önem verdiği müvekkilini bir restorana davet etmiştir. Yemekten sonra hesap ücreti ödemeyecek olan Frank Mc Namara üzerinde para olmadığını fark etmiştir. Davet ettiği bu önemli müşterisinin yanında mahcup olmamak için kartvizitinin arka yüzüne imza atarak yemeğin ücretini daha sonra ödeyeceğinin taahhüdünü vermiştir. Bu sıkıntı ile Mc Namara, Rolpa E. Schneider ve Alfred S. Bloomingdale ile birlikte yolculuklarda veya yemekte ücretlerin ödenebileceği kredi kartı sisteminin zeminini oluşturmuştur. Nakit para olmadan ödeme yapabilecekleri bir sistem olmuştur”(BKM ,2017).

1950'de ise Diners Club'ın ” yaratıcısı olan Frank Mc Namara restoranlarda kullanılmasını için üretmiştir. Namara, bu kartı ikiyüz müşterisine göndermiş, yirmiyedi birbirinden farklı restoranlarda kullanabilme fırsatı vermiştir. Kartın reklam propagandası

“ye ve imzala” (dine and sing) olmuştur. “Diners” sözcüğünün de kaynağı buraya dayanmaktadır.

Diners Club’ ın oluşması ve “universal card” özelliğine sahip, her yerde geçerliliği olan kartın meydana gelmesiyle ABD’de kredi kartı çalışması büyük bir hacim almış ve hızla ülke sınırının dışına çıkarak Avrupa’ya ulaşmıştır.

1950’lerde kendi kartını çıkararak bir başka kuruluş da İngiliz Otel ve Lokantalar Birliği (British Hotel and Restaurant Association-BHR)’dir. Bu ürün ABD’deki kredi kartı uygulamalarının hızlı bir şekilde yaygınlaşmasına neden olmuştur. Dolayısıyla da bunun sonucunda, kartları pazara çıkaran bankalara büyük kar sağlamasına sebep olmuş ve başka bankalarının da ilgisini çekmesi zorunlu olmuştur.

1951 yılında gerçek anlamdaki ilk kredi kartını New York’ta bulunan Franklin National Bank çıkarmıştır. Bu kartın kullanıcılarına kredi kullanma olanağı da verilmiştir. 1956 yılında bu nedenden dolayı yüzü geçkin banka piyasaya kart sürmüştür. Diners Club kart kullanıcılarına pazarlama ögesi olması amacıyla sigorta yapmıştır. Yine aynı sene içinde Detroit’ te J.L. Hudson kartlı ödeme sistemine otuz gün süre içinde faizsiz hesap dönemi çalışmasını uygulamıştır. İşletme ve personel giderlerinin yüksek olması nedeniyle ilk kredi kartı uygulamalarında sistemin devamlılığı, yürütülmesi gibi biraz zorluk yaşamıştır. 1958 ve 1959 yıllarında kredi kartı vazgeçilmez olmuş ve sosyal ve ekonomik yaşamdaki yerini almaya başlamıştır. Bunda en etkili neden; bilhassa Bank Of Amerika’nın Americard çıkarması ve Chese Manhattan’ in kırk banka ile yaptığı ödeme sistemi olmuştur.

1959 yılında kredi kartlarını pazara sunan bankalar, hesap dönemi sonundaki ödenmemiş olan kalan borca ilk olarak faiz almaya başlamıştır.

1964 yılında havayolu acenteleri yolculuk ve eğlenme (travel ve entertainment) (E&T) kartlarını kullandırmaya sevk etmiştir.

1965’te İngiltere’den BHR ve İsveç’ten Risk Card bir araya gelerek Euro Card International’ı faaliyete geçirmişlerdir. American Express” adlı ilk uluslararası kartı; Bank of America, Bank Americard ve Amexco çıkartmış ve Bank of America başka bankaların “Bank Americard” ı piyasaya sürülmesi için lisans vermiştir. 1966 yılında olan bir olumlu değişiklik de Bank of America, Americard’ı ABD başka yerde kullanıma izin verdiğini duyurmuştur.

1965 yılında olan diğer bir yenilik ise ABD’ de on dört tane bankanın birleşerek International Card Asociation (ICA) ismi çatısında bankalar arası takas kurumu oluşturmuş olmasıdır. Bank Americard’a rakip olup onunla yarışması amaçlanmıştır.

1969 ICA Western States Bank Card Association’dan “Master Charge” adını almıştır. 1969 yılında Docutel ilk nakit ödeme makinesini kurmuştur. Bu gelişme uzantısında banka kartı firmaları yenilenmiş bir pazarlama tarzı geliştirerek müşteriden talep almadan, müşteriye kartları posta yolu ile gönderemeye başlamıştır.1970 yılında Federal Trade Commission (FTC) talebi olmadan müşterilere kart postalamayı belirli bir süre yasaklamış ve ABD Başkanı Nixon bu geçici yasağı kalıcı olmasını onamıştır.

1970-1974 yıllarında kredi kartı sistemlerinde oluşan uluslararası büyüme neticesinde ABD’nin batısında bulunan birçok eyaletin bankası ve ABD dışındaki birçok banka Master Charge programına katılmıştır. Bu katılım sonucunda da 1974’te International Bank Americard Corporation (IBANCO) kurulmuştur.

1977 de Visa adı sonrasında National Bank Americard Incorporated “ VISA USA” olmuş ve içi çe geçmiş iki halkayı logo olarak kullanmışlardır. Bugünkü MasterCard ismi 1979’da kullanılmaya başlanmıştır (TBB, 2018) .

Master Card kredi kartı sisteminin Avrupa’daki kurulmuş teşkilatı Europay International S.A.’dır.Europay 1992 de Eurocard International ve Eurocheque International’ in bir araya gelmiştir.

Kredi kartına olan talep kredi kartı kullanım oranında da artış göstermektedir. Federal Reserve 1971 de tartışılan kart aidatlarını kredi kartlarından ayırma konusunda açıklık getirmiştir. 1971 yılı içinde Los Angeles’ te ilk imitasyon kredi kartı olayı görüldü. 1972’ de de Federal Reserve kredi kartı faturalarında düzenleme yetkisi verilmiştir. Aynı yıllarda birçok diğer İngiliz bankalarını harekete geçiren uygulama olmuştur. Bu uygulama, Barclays Bank’ın kredi kartı uygulamasına başlamasıdır. Bu sebeplerden dolayı National Westminster Bank, Midland Bank ve Lloyds Bank kendi kredi kartlarını piyasaya sunabilmek amacıyla Joint Credit Bank Compony Limited Şirketi’ni kurmuşlardır. Royal Bank of Scotland ve Williams and Glyn’s Bank’da bulunduğu diğer şirketlerdendir. Bu şirket 1972 yılında “Access” isimli kredi kartını çıkartmıştır. 1975 yılında Master Card ile aralarında yapılan bir anlaşma ile de Access kartı uluslararası kullanıma geçmiştir. Bu anlaşma ile İngiltere’de Access kartı kullanımı olan iş yerlerinde Master Card, Access da Master Card’ı kullanan işyerlerinde kabul edilir olmuştur (Yetim, 1997, s. 4) .

1975’ te American Experess gold kartı kullanıma çıkarmıştır.

1977 yılında NBI,Bank Americard’ı VISA’ ya çevirmiştir. VISA da bu sene içinde ilk banka kartı olan Entree (debit kart)’ yi çıkartmıştır. Bu dönemde yaşanan ekonomik sıkıntılar nedeniyle, üç taraflı sisteme göre piyasaya çıkarılan kartları kabul etmemiştir. Bunun üzerine Chas, Master Charge faaliyetine başlamıştır.

1980’de Interbank Master Charge’yi Master Card olarak değiştirmiş ve yenilemiştir. Citigrop, Dinners Clup International’ı teslim almıştır. Başkan Jimmy Carter zamanında, tüketicinin sürekli olarak yükselen oranda borçlanma durumu üzerinde durularak kredi kartlarının çıkartılmasına ilişkin hukuki sınırlandırmalar getirilmesi üzerinde çalışılmış ve kredi kartlarına denetimlerin olacağı açıklanmıştır. Bu gelişmeler dikkate alınmış kredi kartı çıkaran kuruluşların birçoğu VISA ya da Master Card ile ortak olma durumunda kalmıştır.

1984’ de ABD de kredi kartı kullanım oranı zirveye varmış 17-65 yaş aralığındaki fertlerin nerdeyse yüzde yetmişi kredi kartı edinmiştir.

1985’ VISA ve Master Card ile ilk Affinity tipi kartlar (hediye kazanma fırsatı sunan, bir pay sahipliği veren kartlar ya da Türkiye’ de GS, FB, BJK kartları gibi Elvis Presley kartları) çıkarılmıştır (Çırpan, 2000, s. 56).

1986’ da Ohio’da Bank One of Clombus, Card’s adlı projeye 50 milyon dolar tutarında yatırım yapmışlardır. İlk defa kredi kartı alacaklarıyla kaynaklandırılan tahvilleri pazara sürmüşlerdir. Devam eden yıl ABD ‘de vergi sisteminin yeniden yapılandırılmış ve kredi kartlarındaki faiz indirimleri iptal edilmiştir.

1989’ da VISA, VISA Phone’ yi geliştirmiş kredili telefon faaliyetini başlatmıştır. Kart gelişimi grafiğine baktığımızda günümüzdeki evresini oluşturan akıllı kartların (smart kart) gelişimi ise 1995’te olmuştur.

1996’ da ilk kez New York’ta akıllı kart (Smart Card) kullanılmaya başlanmıştır. Greenpeace kuruluşu 1997’de İngiliz bir bankayla şeker ve tahıldan yapılan dünyanın ilk çevreci kredi kartını çıkartmıştır.

Kredi kartı sistemlerinde “Bugün en sık kullanılanı milletlerarası kredi kartları VISA, Master Card , American Expres ,Dinners Club kartlarıdır (Reisoğlu P. D., 2004, s. 101) .

1.2.3.2. Avrupa’da Kredi Kartlarının Ortaya Çıkma Süreci

Avrupa devletleri Amerikan’ının aksine kredi kartı sistemlerine tepkili kalmışlardır. Biraz tutuk, cesaretsiz davranmışlar, üstelik de kimi Alman vatandaşlarının Rus ruleti oyunu şeklinde nitelendirmesi ile karşılaşmıştır. Kredi kartı sistemine ikame olarak garantili çekleri seçmişlerdir. Bankalar, Eurocheck uygulaması denemelerindeki gibi hesap sahiplerinin kullanımına sundukları çek defterlerinin her bir sayfasını belli oranlarda, belli limitlere kadar ödeme yapmayı garantilemiş, işyerlerinin peşin ödeme tahsili olmadan müşterilerine mal veya hizmet satışı yapmalarına olanak sağlamışlardır.

İlk çıkarıldığında yalnız ABD’de restoranlarda kullanılan Diners Club Kredi Kartı zamanla uluslararası olmuştur. ABD dışına çıkmış ve Avrupa’da bu kartla tanışmıştır. Diners Club kredi kartının piyasada yoğun kullanılması ve tutulması görülünce ABD’de bankalar hemen aynı sektörde hizmet vermeye başlamıştır.

1958 yılında Bank of America; “Bank Americard” ve American Express Company ise “American Express” isminde ilk kez uluslararası kartı çıkartmışlardır. ABD çabuk ve geniş alanlara yayılmasına rağmen Avrupa’da 1960 yıllarında ABD’deki çok kullanım oranında sahip olmamıştır. Bunun sebebi olarak diğer ödeme aracı çek sisteminin ABD’de değişik bir tarzda uygulanmasıdır (Teoman, 1996, s. 6) .

1970 yılına değin garantili çek uygulamasındaki kayıplara, olumsuzluklara karşın kartlı ödeme sistemleri, İngiltere dışındaki Avrupalı ülkelerde ayrı bir uygulama yoktur.

Avrupa’daki diğer ülkelerden aynı olmadan İngiltere’de ise bankalar arası ilk kredi kartı 1955’te pazara çıkarılan Barclayscard’tır. Americard (VISA) ile gerçekleştirilen birlikteliğin neticesinde pazara çıkarılan bu kart uluslararası boyutta geçerliliğe sahiptir. Barclays Bank’ın kredi kartı uygulamasını kullanmaya başlaması bölgede bulunan öteki bankaları da harekete geçirmiştir. National Westminster Bank ve Lloyds Bank ile birlikte kredi kartı yapmak için ve bu kredi kartlarını pazara çıkarmak için “Joint Credit Bank Compony Limited Şirketini kurmaya karar vermişlerdir. Royal Bank of Scotland ve Williams and Glyn’s Bank’ın da birlikteliği ile 1972 yılında “Access” adlı kartı pazara çıkarılmıştır (Yetim, 1997, s. 4) . ABD’nin kredi kartı etkinliklerinde İngiltere’de devam ettirdikleri saldırgan pazarlama kararları Avrupa ülkelerinde yaşayan vatandaşların kredi kartından uzak durmalarına neden olmuştur. Agresif pazarlama kararlarında müşteri istek ve ihtiyaçlarına yönelik genişletilebilir, neredeyse sıfır faizli vermesi İngiltere kredi

kartları ve tüketici kredileri gibi alışlagelmiş araçlara rağmen az bir sürede göze çarpacak şekilde değişime uğramıştır (Ratings, 2002, s. 2) .

Fransa’da 1960 yıllarında “Card Blanche” çıkarılmış, uygulama ise 1970 yılından sonra yaygın hale gelmiştir. Kredi kartının öncü bankalarından olan Bank of America 1965 te mavi/beyaz/altın sarısı renklerden yapılmış olma “Bank Americard’ı çıkarmak için diğer bankalara lisansını vermiştir.

16.08.1966’ da California’ da birkaç banka ICA (International Card Association) ismiyle bir araya gelinmiştir. 1969’ da Master Charge adını kullanarak iç içe geçmiş iki yuvarlağı amblem olarak kullanılmıştır. Bu zamandaki Master Card adına 1979 da geçmişlerdir (Kredi Kartının Tarihsel Gelişimi, Bankalararası Kart Merkezi Yayınları Pano Dergisi, Ankara, 1997.)

Master Card kredi kartının Avrupa’daki temsilcisi Europay International S.A. dır. Euro Card İnternational ve Eurocheque International bir araya gelmiştir. Devamında ise Europay kurulmuştur. Bugün ki Master Card tır.

Kredi kartları uygulamalarında uluslararası büyümeler olmuş, 1974’te International Bank Americard, 1977 de VISA sonrasında National Americard Incorporated “VISA USA olmuş, Banco VISA’ da VISA International olmuştur. Eurocard kullanıcıları işbirliği neticesinde Access ve Master Card’ ın üyesi olmuştur. Gerçekleşen üyelik sonucunda Japon kredi kartlarıyla da kontak kurulabilmiştir.

Dünya’da birçok kurum kendi kredi kartını çıkarmakta özelliklerini de kendileri belirlemektedir. Bugün artık yerleşmiş olan kredi kartı sistemleri Eurocard, VISA Amerikan Express, Dinners Club, Master Card ,Amex, JCB ve bazı Japon kredi kurumlarının kartları yaygın kullanılmaktadır (Reisoğlu, 2004, s. 101).

1.2.3.3. Türkiye’de Kredi Kartının Ortaya Çıkma Süreci

Kredi kartları dünyada hızla gelişmekte ve Türkiye’de bu gelişime karşılık çok geç kalmamış Avrupa ülkeleriyle benzer bir zaman diliminde bu alanda gelişme kaydetmiştir. Türkiye’nin üretimini yaptığı ve diğer ülkeler tarafından da kullanılan bir kredi kartı yoktur. Ancak sistem lisans hakkı kendi ülkemiz dışındaki başka devletlerdeki kurumlarda olan ancak bütün Dünyada kabul edilen kredi kartlarını piyasaya sunmaktadır (Çoroğlu, 2015, s. 41-64) . Tüketiciler tarafından bakıldığında nakit kullanımının riskli ve büyük miktartlı alımları için uygun olmaması, işyerlerinin kullanımı açısından daha az riskli olmasından dolayı, bilhassa perakende satış işlemlerinde kartlı ödeme araçları

zamanla daha çok yaygınlaşmıştır. Türkiye’de en sık kullanılan kartlı ödeme aracı kredi kartı ve banka kartlarıdır (Korkmaz, 2013, s. 64).

Ülkemizde çıkartılan öncü kredi kartının vekili Koç Grubuna ait “Servis Turistik Aş. (Setur Aş.) Dinners Club ’tan sadece kendi ülke sınırları içinde kartı çıkarma hakkını almış, 1968’de de Dinners Club kredi kartlarını piyasaya sunmuştur (Bankalararası Kart Merkezi, 1997, s. 7).

Servis Turistik Aş’ nin Diners Club’ tan sonra Türk Ekspres Havacılık ve Turizm Ltd.Şti. “Amerikan Express” kartları ile pazara giriş yapmıştır. Bu kartın temsilciliği sonraları Pamukbank ve Genel Sigortanın yüksek oranda hissedarı oldukları Anadolu Kredi Kartları Turizm AŞ.’ ye devri olmuştur. Türkiye’de 1980 yıllarının sonlarına doğru Emlakbank, İktisat Bankası, Vakıfbank gibi bankaların liderliğinde kredi kartı çıkarma aşamaları olmuştur (Alptekin, 2009, s. 17).

1975’ te Eurocard, Master Card ve Access kredi kartları piyasaya çıkmıştır. Ülkemizde ise kullanımı 1980’li yıllarda olmuştur. 1984’te VISA Türkiye ofisini açmıştır (Kırçova, 2009, s. 65). VISA’nın Türkiye ofisini açmasıyla kredi kartı pazarı hareketlenmiştir.

Türkiye’de Amerikan Express kartını Koç Amerikan Bankası, 1985’te Akbank, 1986’da Egebank ve T.İş Bankası alıcılarına vermiştir. 1986’ da İmar Bankası ve İktisat Bankası kredi kartlarına yönelik hizmet vermeye başlamıştır.

1980’den sonra kredi kartlarına ilgi ve sağlamış olduğu döviz girdisi artmıştır. Buna bağlı olarak da diğer bankaların dikkatini çekmiş ve onlarda kredi kartı ile ilgili faaliyetlere geçmişlerdir. Farklı özelliklerde ürünler (gold, classic kart vb.) piyasaya sunulmuştur.

1987’de ilk ATM hizmete açılmıştır. Devam eden yıl içinde Pamukbank itibar card adında kartlarını çıkarmıştır. Yine aynı yıl içinde mağazalar (Beymen, Atalar, Primtemps vb.) müşterilerine ikili sistem (kartı çıkarmış olan kuruluşların sadece kendi müşterilerine kart vermesi) olarak faaliyet gösteren kartlarını vermiştir (Çırpan ve Kaya, 2013, s. 65).

1987 de ilk petrol kartı “Shell Card “ olarak piyasaya çıkmıştır (Çırpan, 2000, s. 65) . Masraf kartı özelliğinde olan bu kartla yapılmış olan harcamaların miktarlarının belli bir zamanda ödeyebilme imkânı sağlanmıştır (Dağistanlı, 1990, s. 2).

1990’ da, 13 özel ve kamu bankaları ortaklığıyla SWITCH (kredi kartı otorizasyonu, banka kartı ATM paylaşımı gibi ulusal ve uluslararası banka kartı ve kredi

kartı yönlendirme sistemi) hizmeti sunmak için Bankalararası Kart Merkezi (BKM) kurulmuştur (Çırpan, 2000, s. 23).

1990 yıllarında gerçekleştirilmiş olan harcamalar ile puan kazanımı, puan biriktirme ve belli puanlarda farklı ürünlerin olduğu bir katalogdan ürün seçme şeklinde kampanyalar çıkarılmıştır.

1991 senesinde ilk elektronik POS terminalinin kullanıma başlanmıştır. Yapı Kredi Bankası'nın "satış noktası terminali "olan, online karşılık vermeyi amaçlayan POS cihazlarının kullanımıyla kredi kartı kullanım oranları yükselişe geçmiştir.

1992'de dünyada ilk defa üzerinde fotoğraf bulunan kredi kartı Türkiye'de kullanılmış, bu uygulamayı Pamukbank müşterilerine sunmuştur (www.bkm.com.tr,2018).

1993'te Europay/ MasterCard Türkiye'de ilk bürosunu açmıştır (Kırçova, 2007, s. 63).

1994 yılında ilk chipli kart kullanılmaya başlanmıştır. Aynı tarihlerde Dünya'da ilk defa çok ortaklı kart Türkiye'de kullanılmıştır.

1997'de ilk ortaklı (co-branded) kredi kartı pazara çıkarılmıştır.

1998'de kart kullanıcıları taksitli ödemeler, mil ve nakit puan kazanma uygulamaları ile tanışmıştır (BKM,2018/).

Ülkemizde kredi kartı ile işlemlere önce küçük kapasiteli ve az şubeli bankalar ile başlamıştır. Daha sonra büyük bankaların da sisteme katılımı ile kart sayılarında, müşteri sayılarında, kart kullanımını sağlayan iş yerlerinde dikkat çekici artışlar meydana gelmiştir (Korkmaz, 2010, s. 32).

2000 yılında Bankalararası Kart Merkezi (BKM) üyesi olan kuruluşlar Chip ve uygulamasına geçiş kararı almışlardır (Kaya, 2009, s. 19).

2001 yılında BKM, EMV (Elektromagnetische Vertraglichkeit)(elektromanyetik uyumluluk) yurtiçi standartları oluşturulmuş.

2002 yılında Bankalararası Kart Merkezi (BKM) chip sertifikasyonu hizmetini kullanmaya başlamıştır.

2006' da Avrupa'nın temassız kredi kartı kullanımı ilk kez Türkiye'de hizmete sunulmuştur.

2007' de BKM tarafından, kredi kartı ile internetten yapılan alışverişlerde, kart kullanıcıları ve ticari sitelere güvenli alışveriş imkânını veren BKM 3 D Secure platformu kurulmuştur.

2007 yılında dünyanın küresel ısınma tehdidiyle karşı karşıya kalması sonucunda bankalar çevreye duyarlı PVC oranı en aza indirilmiş kartlarını piyasaya sunmaya başlamışlardır (BKM,2018_).

2008 de BKM ve Turkcell iş ortaklığı ile dünyada ilk kez 3D ve Turkcell Mobil İmzanın uyumu gerçekleştirilmiştir. Mobil imza bankacılık işleminden sonra ilk defa kredi kartı ile yapılan alışverişlerde de kullanılmıştır (Kaya, 2009, s. 20).

Ülkemizde kredi kartının kullanımı 2001 krizinden sonra daha da tartışmalı bir ödeme aracı olmuştur. Krizin yanı sıra sahtecilik, dolandırıcılık, kart hırsızlığı ve kart üzerinde bulunan kişisel bilgilerin iyi niyetli olmayan insanların eline geçebilme olasılığı da kredi kartı kullanımını etkilemiştir.

Türkiye’de yapılan akademik araştırmalarda kredi kartına olumlu ve olumsuz yaklaşımlar da vardır. Tüketicilerin kredi kartlarına genellikle geç ödeme, para taşımama, hazır, kolay ve hızlı kullanılabilir kredi aracı olarak görmeleri avantajlı buldukları görülmektedir (Torlak, 2002, s. 67-78) . Bunların yanı sıra kredi kartının tüketici davranışlarını nasıl etkilediğine bakıldığında; geliri aşan harcamalar yapma, alışverişte tutumlu olamama, savurgan, hesapsız olma, genellikle belirlenmiş mağazalardan alışveriş yapma, ürünlerin fiyatlarına bakmadan alma, ihtiyaç olmayan ürünleri de alma gibi bazı durumlar da gözlenmektedir. Demografik özellikler de kredi kartı kullanımını etkilemektedir (Kaynak ve Harcar, 2001, s. 24-39).

2011 yılında yaklaşık 49 milyon kredi kartı 30 bin adet üzeri ATM, 2012 yılının ilk 6 ayında 53 milyon kredi kartı yılsonuna doğru 87 milyon adede, 34 bin ATM ve POS sayısı 2 milyon 47 bine ulaşmıştır.

2012 yılının en önemli gelişmeleri arasında Kart Monitör 2012 Araştırma Raporunda gösterilmiştir. Bu gelişme bütün bankaların bir ortak platformu BKM ’nin e-ticaretin lider şirketleri ile birlikte BKM Express’i yapmasıdır. Türkiye’nin bu ilk ulusal cüzdanıdır. Amaç olarak internet üzerinden güvenli, hızlı ve kolay alışverişin yeni modası olması beklenmektedir. Bu sistemde kredi kartı yanınızda olmasa bile taksit ve puan kampanyalarından yararlanılmaktadır (BKM,2018_).

Küreselleşen ekonomik şartlar, internet bankacılığının sağladığı yararlar, bankaların promosyonları, ödemede taksit imkânları, nakit para taşımama vb. nedenlerle kredi kartı kullanımını artış göstermektedir. Güvenlik sistemleri ise caydırıcı etken olmasının yanı sıra bankalar güvenlik sistemlerini sürekli güncellemektedir.

1.2.4. Kredi Kartı Çeşitleri

Kredi kartı çeşitlerini bazı kıstaslara göre belirlemek söz konusudur. Kredi kartı çeşitlerini kredi kartlarının ödeme sorumluluğuna göre ve kredi kartı işlevlerine göre şeklinde iki başlık altında inceleyelim.

1.2.4.1. Ödeme Sorumluluğuna Göre

Ödeme sorumluluğuna göre kredi kartları bireysel müşteri kartları, şirket kartları olarak incelenir.

1.2.4.1.1. Bireysel Müşteri Kartları

Kredi kartı sözleşmelerinin gerçek kişinin ismine yapılmış olması gerekmekte olup bütün harcamalardan bireysel olarak kart sahibi sorumludur. Kredi kartlarının tanınan ve en çok kullanımı olan çeşididir. Bireysel kredi kartı kimin adına düzenlendiyse sadece o gerçek kişi kullanır. Bireysel kredi kartlarının ayırt edici üç temel niteliğe sahiptir. Gerçek kişi adına düzenlenmesi, bütün ödemelerden sadece kart sahibinin sorumluluğu olması, kredi kartları tek kişi tarafından kullanılır olmamasıdır (Kaya, 2009, s. 77) .

1.2.4.1.2. Şirket Kartları (Company Card)

Şirket kredi kartları, bir şirkete ya da şirketin yasal temsilcisi adına hazırlanır. Kredi kartının şirket adına hazırlanması durumunda, kart şirket temsilcileri tarafından da kullanılabilir.

Kredi kartının üzerinde hem şirketlerin hem de şirketi temsil yetkisi olan yetkili gerçek kişinin ismi de birlikte yer alabilir. Neticesinde bütün harcamalardan şirket ve şirket temsilcisi ya da kredi kartının üzerinde adı yazılan gerçek kişi de sorumlu olur (Kaya, 2009, s. 77).

Tüzel kişilik ile ismine kart düzenlenen gerçek kişi ödeme işlemlerinde takiben sorumlu olur.

1.2.4.2. Kredi Kartlarının İşlevlerine Göre

Kredi kartlarının işlevine göre kartlar müşterilerin isteği, meslek grubu ya da birlikte mal ya da hizmet üretip tüketime açan işletmelerin kullandıkları kartlar veya sanal

olarak kullanılma gibi bazı özelliklere sahip kartlardır. Klasik kart, Premium kart, sanal kart, akıllı kart, öde-geç uygulamalı kartlar işlevine göre kredi kartlarıdır.

1.2.4.2.1. Klasik Kart ve Premium Kartlar

Müşterinin isteği üzerine, meslek, toplumsal değer ve ekonomi arasındaki durumlar “klasik kart ve premium kart” şeklini belirler. Bu kartlar ödeme gücüne göre diğer ödeme güçlerine oranla daha düşük olan müşterilere gelirleri ile oranlı olarak verilir ve sınırlı limiti vardır. Premium serisindeki kartlar, yurt içi ve yurt dışında kullanılabilen uluslararası kartlardır. Bu kartlar gelir seviyesine göre en yüksekte olanlar için saygınlık amaçlıdır. Ülke sınırları haricinde gerçekleştirilen harcamaların Dolar ya da Euro cinsinden, ülke sınırları dâhilinde olan harcamalar da Türk Lirası üzerinden hesaplanan kartlardır (Yılmaz, 2000, s. 14).

1.2.4.2.2. Ortak Kartlar

Ortak kartlar, mal ya da hizmet üretip bunu ve bunu tüketime açan işletmelerin bankalar ile işbirliği sonucunda çıkarmış oldukları kartlardır. Öteki kredi kartlarının sahip olduğu bütün niteliklere sahiptir. Fazladan ilave özellik ise hamiline bazı kazanımları vardır (Emlakbank,2017). Diğer kartlardan farklı tarafı sadece kartın üzerinde banka, kart sistemi sağlayıcısı ve diğer kuruluşun (iş yeri) amblem veya isimlerinin olmasıdır (Yılmaz, 2000, s. 14). Ortak kartı öteki mağaza kartlarından ayrı kılan temel özellikse; bütün dünyada yapılan kartlı ödemelerde de geçerli olma özelliğine sahip olmasıdır (Europay International Haberler, 1997, s. 1).

“Co-branded kart” ve “Affinity kart” olarak iki çeşit kullanımı mevcuttur.

Co-branded kart; ortak karttır. Bankanın finansal özelliği olmayan diğer bir kuruluş ile ortak piyasaya çıkardıkları karttır (LAN, 1994, s. 15).

Bu kartları piyasaya çıkaran bütün taraflar yüksek kar ve yarar sağlamaktadır. Kart kullanıcıları müşteriye, üye iş yerinin verdiği indirim ve üstünlükleri yararlanabilmesi ya da verilen promosyonlardan yararlanabilme fırsatı verilmektedir. Üye iş yeri; pazar payını, müşteri güvenilirliğini ve marka tanınırlığını korumayı ve arttırmayı rekabetini canlı tutmayı hedefler (BKM,2018).

Co-branded kartın üstünlükleri ;

Hemen iskonto, kaybolduğunda ve çalınma gibi durumlarda kartın sigortalanması, ferdi kaza sigortası, hediye çeki, harcama oranına göre ödül (puan-bonus) kazanma

fırsatı, faizsiz taksitli alışveriş olanağı ve faizli taksitli alışveriş imkânı sunmaktadır (Yılmaz, 2000, s. 15).

Affinity Kart; hamiline bir fayda yerine, kartı çıkaran bankadan hamilin üyesi olduğu kurum veya kuruluşta yapılan işlemlerden bir komisyon ödenmesi fonksiyonunu ile karşılaşır. Sosyal bir amaç ile kurulan kurum ve kuruluşlara özel affinity kart seçenekleri sunulmaktadır. Türkiye’de de bankalar bazı okul mezunlarına, bazı derneklere ve spor kulüplerine bu kartlardan çıkartılmıştır (Yılmaz, 2000, s. 7). Örneğin Akses Galatasaray Lisesi Vakfı Affinity, örnek olarak Akses Galatasaray Lisesi Vakfı Affinity kartı verilebilir, spor kulüplerinin ait olduğu kulübün isminin ve renginin olduğu taraftar kartları da Affinity kartlarındandır (booksgoogle,2018).

1.2.4.2.3. Sanal Kartlar (Virtual Cards)

Maddesel olarak taşıyıcının üzerinde bulunduramadığı, internet üzerinden alışverişlerde kullanılan, üstünde kartı çıkaran bankanın ve sistem sağlayıcısı olan kuruluşun amblemi olan, güvenli bir ödeme aracı olarak kullanılan kredi kartıdır. Kullanılan ana karta bağlı olup kullanım limitini hamil belirler. Başlangıç limiti sıfır TL’ dir. Kullanım limiti belirlenebilir ve limit sıfırlanarak kart kullanıma kapatılabilir özelliktedir.

Sanal kredi kartlarının oluşumu şu şekildedir;

- Kart sahibinin ismi,
- 14 veya 16 haneli kart numarası,
- Kartın oluşturulma zamanı,
- Kartın son kullanılma zamanı,
- CVV1, CVC1 güvenlik numaraları bilgileri sunucuda saklanır bu da

güvenilir alışverişi sağlar.

Kart numaraları ve güvenlik kodları ana kart ile ilgili değil farklıdır. Çevirim içi olarak görülen bir kart numarası olmasından dolayı kayıp, çalıntı gibi riskleri yoktur.

Nakit avans imkânı yoktur. E-kart sahibi internet şubasından veya çağrı merkezinden 365 gün 24 saat boyunca işlem yapılabilir. E-kart sahipleri bütün dünyada olmak üzere oluşabilecek ölüm, engellilik ve deprem üzerine ferdi kaza sigortasından fırsatı da vermektedir. Hem de mail order ile telefon order yapılırken de kullanılmaktadır. Order işlemleri; kart kullanıcısıyla üye iş yerinin karşılaşmadan alışveriş yapma fırsatı veren tüketim şeklidir. Alıcı ile satıcı yüz yüze gelmez. Örneğin kart hamili yurt dışından

bir ürün almak istemektedir. Mail order işlemi ile ürünün ücretini sanal kartını (kredi kartı) kullanarak ödeyebilir. Mail order işleminde EFT, havale gibi işlemler içinde başka bir ek gider vermeyecektir (<https://bkm.com.tr/>,2018).

Tüketici bir malı elektronik ortamdan temin ettiyse iş yeri tüketiciye o malın teslimatını ayıpsız bir şekilde yapmakla ve bunu kanıtlamakla yükümlüdür Müşteri tarafından aksi bir durumda itiraz alırsa ispat yükümlülüğü iş yerine aittir (14 Mart 2003 tarih ve 25048 sayılı 4822 Sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanunda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun'un 14.Maddesi).

Elektronik işlemlerin hızla geliştiği, bireylerin uzaktan erişim ile haftanın her günü dünyanın her yerinden günün her saatinde mal, ürün veya hizmet siparişi verebilmektedir. Bu yüzden kullanıcıların mağdur olmaması için e- ticaretin de güvenli olabilmesi için sürekli güncellemeler, iyileştirmeler yapılmaktadır. Günümüzde kartlar üzerinde mikro düzeyde gerçekleştirilen donanımlar yapılmaktadır. Bu chipler içinde birçok bilgiyi saklamaktadır. Geliştirilen bu sistemlerde her bir kullanıcıya ait kişisel tanımlama numarası (Personel Identification Numbeers - PIN) vardır. Müşteri kartını kullanırken verilen PIN kodunu POS cihazına girer ve banka ile arasında iletişimi sağlayan ve yetki verilen bu işlemde müşteri alışverişini güvenli bir şekilde yapmış olur. Bu işlem her alışverişinde doğrulanır ve müşterinin kartını haksız kullanımı engellenmiş olur. Bu kurulan sistem ile kartlardaki kopyalama vb. güvenlik sorunları ve kart kullanımındaki riskler en az seviyeye düşürülmüştür. Chipli kartlar diğer kartlara göre daha güvenli olmasının yanında oldukça esnektir daha işlevsel ve kullanışlıdır. İşlem maliyeti oldukça azdır.

1994' te Europay, Master Card International ve VISA International tarafından yapılan yöntemde veri toplama kapasitesi az çıkmıştır. Aynı zamanda bünyesinde bulundurduğu bilgilere kolay bir şekilde erişilebilir olması ve kopyalanabilmesinden dolayı Avrupa yeni yöntem arayışına girmiştir. Yeni olan arayış neticesinde ödeme kartlarında, manyetik bantlı kartlar yerine akıllı kart (chipli) teknolojinin kullanılmasına imkân sunan standartlar için EMV adında bir organizasyon kurulmuştur. EMV'nin çalışmaları sonunda EMV standartları geliştirilmiştir (EMV–Europay–Mastercard–VISA) .

EMV; Europay, MasterCard, VISA aracılığıyla geliştirilmiştir. Chip kart teknolojileri tarafından, ödemelerin bütün uluslarda geçerli olmasını sağlayan bir sertifikasyon programıdır. EMV Sertifikasyonu, mikro kartlar ile mikro kartı kabul eden

terminallerde işlem gerçekleştirilmesi için kurulmuştur. EMV standartları, chipli kart teknolojisinin sunmuş olduğu faydalardan yola çıkarak kartın güvenliği hakkında iki temel uygulama geliştirmiştir. Birincisi, kart üzerinde kart sahibine ait bir şifrenin (offline-PIN) yer almasıdır. İkincisi ise kartın üzerinde bulunan bilgilerin kopyalanmaya karşı korunmasıdır. Bahsi geçen EMV uygulamalarından ilki kayıp veya çalıntının neden olduğu olumsuzlukların giderilmesinde etkin bir şekilde kullanılmaktadır (Kaya, 2009, s. 84-85).

EMV Çip Teknolojisi, uluslararası olarak kullanılabilen, güvenli bir ödeme standardıdır. EMV Çip teknolojisi ile yapılan her işlem için o işleme has dinamik bir veri oluşturulur. Böylelikle, işlemler güvenli hale getirilir ve dolandırıcılık riski azaltılır.

Tüketiciler EMV çipli bir kart kullandıklarında, anında dinamik kimlik doğrulaması ile bilginin o tüketiciye ait onaylı bir ödeme olduğu tespit edilir. Bir PIN (kişiyeye özel kart şifresi) ile birlikte kullanıldığında, EMV çip, tüketicinin gerçekten kendi cihazından işlem yaptığını doğrular. EMV Seçilmesinin nedenleri;

Dijital dünyada ödeme işlemleri, her geçen gün daha akıllı hale geliyor. Bu akıllı işlemlerin temelini de her işleme özgü bilgi içeren dinamik kimlik doğrulama oluşturuyor. EMV çip teknolojisi, sahte kart dolandırıcılığını önemli ölçüde azaltmıştır; halihazırda 80'den fazla ülke tarafından kabul edilmiş ve bu ülkeler yüz milyonlarca dolar tasarruf sağlamıştır (<https://www.mastercard.com.tr>, 2018).

1.2.4.2.4. Akıllı Kart /Chipli Kart

Akıllı kartın akıllı olmasına neden olan mikroçiptir. Standart normal bir kredi kartının üzerinde manyetik bant, akıllı kartların içinde de kartın içine yerleştirilmiş mikroçip bulunmaktadır. Mikroçipi bünyesinde manyetik bantlı kartlardan daha çok veri depolayabilmektedir. Bu fark mikro çipli kartta saklanabilen bilgi hacmi olarak ifade edilirse 80 kattır. Akıllı kartlar çalışma şekline göre temaslı (contact) ve ya temassız (contactless) olmak üzere iki bölümde incelenebilir (Chip Kart, Bankalararası Kart Merkezi Yayınları, Ankara, 2000) .

I. Temaslı Chipli Kart: Chipli kartın ön yüzünde küçük bir plaka mevcuttur. Kart, POS makinasındaki bölmeye tutturulur, elektronik ara elman ile temas sağlar. POS makinasına tutturulduğunda kart üzerinde bulunan 4-8 şifreli kontaklardan çabuk ve yüksek güvenlik nitelikleri sayesinde bağlantı sağlanır. Kart üzerindeki çip kart ile POS

makinası arasında bilgi geçişi yapılır. Avrupa'daki telefon kartları ilk temaslı kart uygulamasının temelidir (Yılmaz, 2000, s. 166).

Temaslı akıllı kartlarda başka bir sınıflandırmaysa kapasiteye göre olmaktadır. Bilgi hacmine göre üçe ayrılır. Birincisi memory card (telefon ve parkmetre kartları vb.), ikincisi protected memory card (PIN kodu kullanılır) ve üçüncüsü ise microprocessor card tır (çok çeşitli bilgi depolar ve bu bilgileri gruplandırır, banka bilgileri, sağlık bilgileri, OGS –Otomatik Geçiş Sistemi bilgileri vb.) .

II. Temasız Chipli Kart: Okuyucu kart, üzerinde bulunan mikro işlemci aracılığıyla belirli bir radyo frekansından sinyaller ulaştırır. Kart okuyucuya temas haline geçtiğinde, kartla bağlantı kurulmuş olur. Kurulan bağlantının güvenlik seviyesiyle hızı oldukça yüksektir. Herhangi bir nesneye (saat, kart, anahtarlık vb.) mikroçip ve anten gizlenmiştir. Bu nesnenin anten ile kontak sağlaması ile ödeme gerçekleşir. Mastercard temasız ödeme teknolojisi, temasız sembolü olan her yerde tüketicinin bu özelliğe sahip kart ya da cihazlar ile ödeme yapma fırsatı sunar. Böylelikle işlemler daha hızlı ve güvenilir bir şekilde yapılmış olur. Zamandan tasarruf sağlanmış olur.

Temasız ödemenin güvenilir olmasının nedeni bütün işlemlere göre değil tek işlem başına özel şifreler verilmesi ve kullanıldığında kart ya da cihazın kimseye kullandırmaya gerek kalmamasıdır. Kaybolma ya da dolandırıcılık riskiniz azaltmış oluruz. Şifre girme işlemini iki kere hatalı girdiğiniz de faturalandırılmanızı sağlayan güvenlik sistemi uyarı verir. Kartı düzenleyen kuruluşlar kart sahipleri açısından ve diğer kartlara göre üstünlükleri vardır. Kart düzenleyen kuruluşlar için üstünlükler:

- i.** Harcamada meydana gelen artış ile kart kullanımı, harcama miktarı, müşteri sadakati artar.
- ii.** Nakit yerine kullanılabilen güvenli bir ödeme aracıdır.
- iii.** Gerçekleşen verimlilik artışı ile müşteri edimi için yapılan teşvik ödemelerinde azalma sağlar.

Kart Sahipleri İçin Üstünlükler:

- i.** Hızlı, kolay ve güvenli ödemeler ile mobil cihazlarda ödeme gerçekleşir. Nakit yerine tercih edilen, güvenli bir seçenektir. Alışveriş sonrasında işlem takibi ve kontrolü fırsatı verir (www.mastercard.com.tr, 2018).

Standart kartlara göre avantajları:

- i. Kopyalanması, sahtesinin çıkarılması ve erişimi zor olduğu için daha güvenlidir. ISO (International Organization for Standardization (Uluslararası Standartlar Örgütü) , DIN (Deutsches Institut für Normung. Alman Endüstri Standardı), CEN (Avrupa Standartlar Komitesi - Mekanik sistemler) gibi temel özelliklere sahiptir.
- ii. Çok fonksiyonludur. İnternet olmadan da kullanılabilir.
- iii. Dayanıklı yapısıyla uzun süre kullanılır (Akpınar, 1993, s. 45) .

1.2.4.2.5. Öde-Geç Uygulamaları

MasterCard PayPass (öde-geç), Amerika ve Asya Pasifik'ten sonra, Avrupa'daki öncüsü ülkemiz olmuştur. Öde-geç uygulaması iki parçaya sahiptir. İlki POS cihazına şifre girerek ödeme, ikincisi de şifreyi kullanmadan yapılan temassız ödeme şeklidir (Kaya, 2009, s. 89). Yurt dışında PayPass'ın tanındığı bütün satış yerlerinde kullanılır. Kullanılan ödeme sistemi sayesinde kasada kuyruk olmuyor, bozuk para ödemesi gibi sıkıntılar oluşmuyor. Bilhassa hızın önemli rol oynadığı fast food, kafe ve sinema gibi işyerlerinde yapılan zamlarda maksimum düzeyde faydalanma hedeflenmiştir. (www.mastercard.com,2018). Geleceğin ödeme teknolojisi olarak bilinir. Nakitte alternatif olmuştur. Pratik ve hızlıdır. “Öde-geç sistemi ödemenin miktarına bakmadan az ya da çok demeden kartın cihaza dokunmasıyla ödemenin mümkün olduğu sistemdir. Kart okutma, POS cihazı bekleme, yetkilendirme, satış belgesi gibi diğer ödeme işlemleri ile yapılan ödeme sürecinin dışındadır.

1.2.4.2.5.1. Türkiye’de Öde-Geç Uygulaması

Bankacılık sistemiyle ilgili yeni bir uygulama, yeni araştırma, yeni bir teknolojik durumdan bahsediliyorsa ilk akla gelen devletlerden birisi Türkiye’dir. Temassız kart teknolojisine sahip kredi kartı ürünü olan PayPass, Bonus Trink'le Avrupa'da ilk defa kol saati üzerinden uygulanmıştır. Öde-geç kol saati gibi olan kredi kartı, az miktardaki ödemelerde nakit yerine kullanılmaktadır. Saat, kart okuma cihazına temas ettirilerek ödeme gerçekleştirilir.

Türkiye’ nin kendi uygulaması olan ödeme şekli Troy olmuştur. Son zamanlarda öde-geç uygulaması ile dikkatleri üzerine yoğunlaştıran bir diğer ödeme şekli de Troy’ dur. Troy’un arkasında bilgi birikimi, deneyimi ve teknolojisi ile Türkiye vardır. Türkiye’nin Ödeme Yöntemi olarak teknolojiyi ve ödemeler sektöründeki gelişmeleri

yakından takip ediyor, Türkiye için en uygun çözümleri sunabilmek ve güvenle kullanılmasını sağlamak üzere çalışmaları hızla devam etmektedir (BKM,2018).

Troy (Türkiye'nin Ödeme Yöntemi), Bankalararası Kart Merkezi (BKM) vasıtasıyla iletlenen Türk yapımı ve kartlı bir ödeme yöntemidir. Troy amblemlili bir kart isteyen tüketicilerin, 20'den fazla Troy üyesi banka veya elektronik para kuruluşları vasıtasıyla başvuru yapıp, bu kart kullanmaya başlayabilir. Troy en basit ifadeyle, bankalar ve işletmeler arası para hareketine yarayan elektronik bankacılık yöntemidir. Şuan kullanmakta olunan VISA ya da Master Card amblemlili kartlar gibi Troy da kartla ödeme yapılmasını sağlar. Bir Troy kart kullanıldığında VISA, Master Card ya da Amex gibi elektronik ödeme yöntemlerinden değişik olarak, kullanılan Troy kartın sağ alt köşesinde "Troy logosu" yer alır, bankalar ve işletmeler arası para akışı Troy aracılığıyla gerçekleştirilir. Ülkemizdeki çoğu banka Troy kart üyesidir. Bankanıza başvurarak mevcut Troy ile değiştirebilir ya da yeni bir Troy kart edinebilirsiniz. Fakat bu kart şu anda sadece yurtiçinde kullanılabilir. Henüz yurtdışında kullanılmamaktadır. Ancak tüm bankaların ATM'lerinde ve yurtiçi işletmelerin POS cihazlarında ve internet üzerinden yapılan alışverişlerinde de kullanılır. Bugünlerde çokça kullanılan internet alışverişlerinde güvenlik önlemi için Troy, GO – Güvenli Öde hizmetini sunuyor. Böylelikle en son ödeme adımında cep telefonuna onay mesajı gelmektedir (Afternic, 2018).

1.2.5. Kredi Kartlarının Güvenliği

Kredi kartı risk açısından incelendiğinde eğer alınması gereken güvenlik önlemleri alınmamış ise nakit paradan daha olumsuz sonuçlara neden olduğu görülmektedir. Tüketiciler ya da ticaret yapacak kişiler çok yüksek tutarları cebinde taşımazlar ama yüksek limitli kredi kartlarını ceplerinde taşırlar. Bundan dolayı kredi kartının kaybolması veya çalınması gibi durumlarda hemen bankanın ve kart merkezlerine haber verilmelidir. Fakat bu bildirim belli bir zaman diliminde örneğin 24 saat içinde bildirilmemesinde meydana gelebilecek olumsuz bütün durumların riskini kart sahibi /taşıyıcı tarafından yüklenimi kartın sözleşmesinde belirtilmiş ve buna dair madde bulunuyorsa dikkate alınmayacaktır. Fakat kart sahibi bu durumu umursamaz ya da sonradan bilgilense bankayı da geç bilgilendirirse bundan meydana gelecek olumsuz durumlar için, kartın sigortası varsa sigortadan yoksa kart sahibinin kendisi tarafından karşılanacaktır (Varol vd., 2014, s. 38).

Banka Kartları ve Kredi Kartları Kanunu 12. Maddesinde kartın veya 16'ncı maddede bahsedilen bilgilerin kaybolması ya da çalınması gibi durumlarda kart sahibi fark ettiğinde ilgili kuruma haber verdikten sonraki 24 saat içinde kendisinin olmadığı zararların sadece yüz elli Türk Lirası kısmı ile sorumlu olduğundan bahsetmektedir. Eğer bu yasaya aykırı bir durum varsa ve kişi kendi ihmalkârlığından, kasten veya bildirim gerçeğeşmemiş olması halinde bu kural uygulanmaz. Karta sigorta yapılması ve mesuliyetin bölünmesine dair kurallar kurumun yönetmeliğince belirlenir.

Kartlar hakkında yapılan hile, aldatma vb. gibi sahtekârlıkları önlemenin birçok yolu vardır. Olaylar meydana gelmesin diye alınan önlemler ve olay olduktan sonra durumu zaman geçmeden belirleyerek olayın yayılmasını önleyici tedbirler almaktır. Kartı kullanıma sunan kuruluş güvenlik tedbirleri ile ilgili çalışmalarını 1969' da yapmıştır. Manyetik bantları plastik kartlara eklemişlerdir. Bu bant 0.5 cm genişliğindedir. Ödeme yaparken kartın okuyucuya teması gerçekleşir. Bantta yer alan şifrelenmiş bilgilerin okuyucu tarafından okunması ve bu bilgilerin merkeze aktarılmasıyla kartın geçerliliği sorgulanır. Bu yıllarda güvenlik alanında yapılmış önemli bir atılım olmuştur.

“Manyetik bant içerisinde bilgiler, bazı şifreleme teknikleriyle, 3 sıradan oluşan alanlara kaydedilmiştir. “1991’ de VISA tarafından CVV (Card Verification Value); MasterCard tarafından ise CVC (Card Validation Code) adı verilen kart tasdik değeri (kodu) oluşturulmuştur. Şifre şeklindeki numaralar tesadüfen yan yana gelmiş rakamlardan veya başka bilgilerden oluşmaktadır. Kartların üzerine üç boyutlu hologram yapılmıştır. Bunlar çeşitli renklerden oluşmaktadır. Hologramın üzerine de rakamlar yer almaktadır. Bu güvenlik önlemlerinin maliyeti dolandırıcılar için yüksek gelmektedir. Dolayısıyla taklit edilmesi de zordur” (Varol vd. , 2014, s. 42).

En fazla önleyici türü kartın üzerinde resim ve/veya imzanın basılması olmuştur. Bu kolay bir önleyici fakat kullanım alanı geniş olmuştur. Ancak bu önlem de çok başarılı bir sonuç vermemiştir. 1970’lerde Chemical Bank bu sonucu ispatlamıştır. “Üzerinde Hitler ve Stalin’in resmi bulunan kartlar, bütün mağazalarda geri çevrilmeden kullanılmıştır. Bu, mağaza çalışanlarının kartları incelememelerini, kartın üzerinde bulunan resim/amblem gibi güvenlik önemlerine bakmadıklarını göstermiştir. Bir üst seviyedeki uygulama ise, manyetik şeritlerin kuvvetlendirilmesi, bireylerin

fotoğraflarının imzaladıkları harcama belgesinin üstüne çıkmasıdır. Bu sisteme ilk entegre olan Citicorp Kredi kartları müdürü Jhon Scully Stojak' tir. Kodak firması bahsedilen teknolojinin geliştirilmesiyle ilgili çalışmalar yapmıştır. Bir diğer önlem, imzaların e- ortama geçmesine aracı olan levhaların kullanılmasıdır. Bu şekilde yapıldığında imza denetimi hızlı ve hatasız olarak elektronik ortamda gerçekleşmiş olmaktadır. Ancak bütün bu bahsedilen sistemler kart kuruluşlarına yüksek maliyet çıkarmaktadır.

Kayıp veya çalıntı bir kartın, kullanılmadan önce ya da daha ilk kez kullanılacağıında kartın çalıntı veya kayıp olma durumu fark edilebilmesi mümkündür. Bunun için çeşitli teknikler geliştirilmiştir. Bu tekniklerden biri ilk defa Bank of Amerika tarafından kullanılan “Duyarlılık Testleri” olmuştur. Duyarlılık testinde, tüketicinin kart ile yaptığı harcamalardan onun alışkanlıklarını kaydetmektedir. Örneğin; haftada birkaç kez kart kullanan bir müşteri, aynı günde kartını birçok kere kullanmış ise bu sistem devreye girerek kart sahibini arar ve harcamaların kendisi tarafından yapıp yapılmadığını sorarak uyarı vermektedir. Bu sistem ile harcamaların hemen takibi söz konusu olmuştur. Böylelikle 1984 yılına kadar büyük bir sahtecilik yaşanmamıştır. Ancak önemler arttırılmaktadır. Kartın üst yüzeyine üç boyutlu hologram yapılmıştır. Bu hologramlar farklı renkler ve bazı rakamlardan oluşmaktadır. Üç boyutlu bu hologramların sahtesini yapmak dolandırıcılar için zor gelmekte ve yüksek maliyetlere mal olmaktadır. Üzerinde fazla çalışılan bir önlem türü de kartların üzerine resim ve/veya imzanın basılmasıdır. “Bu sistemin benzeri Kart Hamili Risk Tespit Merkezi adı altında VISA tarafından yaptırılmıştır” (Varol vd., 2014, s. 40-45).

Zamanla eklenen yeni güvenlik şekilleri vardır. Ön ve arka yüzünde güvenlik özellikleri mevcuttur.

Ön yüz güvenlik özellikleri :

- Logo: VISA ve MasterCard amblemleri daima kartın önü ve sağ tarafında yer alır. Üst sağ köşesinde ve alt sağ köşede hologramın alt tarafında da bulunabilir. VISA'nın amblemi mavi, beyaz ve altın sarısı renklerinden oluşur, ortasında “VISA” yazısı vardır ve amblemi saran ince bir çizgi gibi olan mikro bordür vardır. MasterCard da ise dünyayı simgeleyen birbirine geçmiş iki daire ve ortasında “MasterCard” yazısı mevcuttur Sahte kartlarda “VISA ve “MasterCard” yazıları ve renkleri tam bir şekilde tutturulamaz ve VISA' nın üzerinde bulunan micro

bordürü düz veya kesik bir çizgi şeklindedir orijinal halinde değildir (www.hisse.net ,2018).

- Hologram: “Kartların ön yüzündeki “MasterCard Dünya “ ve “VISA Güvercin” hologramları, kart öne ve arkaya doğru hareket ettirildiğinde renk değiştirirler. Fakat meydana gelen son olaylarda bu hologramların aynısı yapılmıştır” (www.hisse.net ,2018).
- Karakteristik özellikler: Kartlarda son kullanma tarihinin sağında bulunan güvenlik özellikleri kartların en ayırt edici farklarından. “VISA” kartlarda bulunan “V” harfinin sol ayağı normal karakterden farklı olarak düz bir şekilde durur. “MasterCard”larda ise “M” ve “C” harflerinden meydana gelen özel bir karakter-sembol vardır.

Arka yüz güvenlik özellikleri:

- Manyetik Şerit: Kartların arka yüzlerinde bulunan manyetik şeridin içine kartın tüm bilgileri CCV, CVC,CVV2 ve CVC2 şeklinde işlenir. Bu bilgiler manyetik şerit okuyucuları tarafından okunur.
- İmza Paneli: Kartların arka yüzünde bulunur, kartın üzerinde olup, renk değiştirebilme niteliğine sahiptir, imza atıldığında kâğıda işlenir. Bu imza silinmek istendiğinde imza paneli de yok olur ve panelin altında bulunan “VOID” (GEÇERSİZ) yazısı çıkar. Dikkat edilmesi gereken önemli noktalardan biri de, kartı aldıktan sonra arka yüzündeki imza yazısı bulunan paneli kesinlikle imzalamasıdır (www.hisse.net, 2018).

1.2.6. Kredi Kartı Hileleri

Hile, Arapça kökenli bir kelimedir. “Birini kandırmak, yanıltmak amacıyla yapılan düzen, dolap, oyun, ayak oyunu, entrika; çıkar sağlamak için bir şeye değersiz bir şey katma anlamları taşımaktadır” (TDK,2018).

Adil olmayan yasa dışı fırsat sağlamak isteyen veya bilerek ziyana neden olmak maksadıyla yapılan hileyle kişi ya da tüzel kişi sahip olduğu varlıklardan yoksun bırakılmaktadır (Yücel, 2011, s. 35-36).

Bir eylemin hile olabilmesi demek bazı şartlara bağlıdır. Bu şartlar:

- Hileyi yapan bireyin gizlice yapması,
- Hile yapanın kişiye fayda sağlıyor olması,
- Bilerek ve isteyerek yapıyor olması,

- Kasıt unsuru bulunması,
- Diğer bir tarafın kandırılmış olması ve zarara uğramış olması gerekir

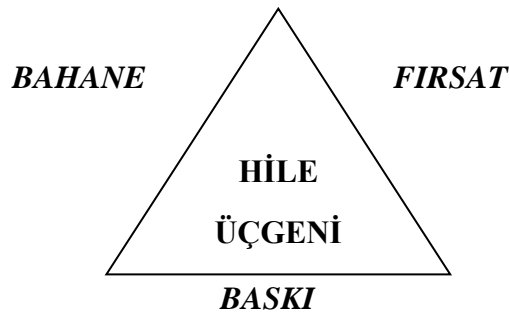
(Bozkurt, 2009, s. 60).

Hile yapmanın nedenleri şu şekildedir:

Çok uzun bir geçmişe sahip olan hileye veya yolsuzluğa dair en yalın tespiti 11.yüzyıl. da Çin’li yenilikçi Wang An Shih yapmıştır. Wang An Shih yolsuzluğun iki temel nedeni var demektedir (Yücel, 2011, s. 40).

- Kötü Kanun:** İster devlet olsun ister işletme, yönetmeliklerinin, usul ve politikalarının yetersizliklerini anlatmaktadır.
- Kötü İnsan:** Etik ve ahlak ilkelerine ters, bencil davranışlara sahip kişilerdir.

Kötü kanunlar da insanlar tarafından hazırlanır ve uygulanır. Çünkü dürüst olmayan insan her yerde var olması kaçınılmaz bir gerçektir. İşletmeler de her ne kadar kurumsallığa, güçlü bir kontrol ve denetim sistemlerine sahip olsalar da hile riski her zaman mevcuttur; yani hileyi sıfır yapamayız fakat minimize edebiliriz (Yücel, 2011, s. 40). Steve Albrecht kriminolojiden muhasebeye uyarladığı hile üçgenini 3 temel unsurdan oluşturmaktadır. Bireysel hile yapmaya iten bu nedenler fırsat, baskı ve bahanedir. Hile üçgenini oluşturan bu nedenler bütün hile çeşitlerinin ortak unsurudur (Abdioğlu, 2007, s. 160-172) . Hilenin yapılabilmesi için unsurlar birbiri ile ilişkilidir. Bu unsurlar ve aralarındaki ilişki aşağıdaki gibi açıklanmaktadır:

Şekil 1.1. Hile Üçgeni

Kaynak : (Yücel , 2011, s. 41).

Hile üçgeninde en önemli ve kritik unsur fırsattır. Bir hilenin yapılabilmesi fikri bile bir fırsat unsurunu gerektirir. Fakat fırsatlar hile ve yolsuzlukların gerçekleştirilmesi için tek başına yeterli değildir. Baskı unsuru da eklendiğinde suç işleme kararını alma oranı artmış ve baskı fırsat ile birleştiğinde hile yapma oranı büyük artış göstermiştir. Baskı etkin bir isteklendirme aracıdır. Daha çok kişilerin özel yaşantılarında olan fazla borçlanma, iyi olmayan alışkanlıklar, ekonomik kriz, çalma dürtüsü gibi nedenler hile yapmaya, sahtekârlığa yani suça yöneltebilir (Küçük ve Uzay, 2009, s. 239-258).

Kredi kartı sahteciliği, kredi kartı hileleri kredi kartı sektörü ve endüstrisinde büyük sıkıntılar yaşanmaktadır. Dünyada her yıl çok sayıda kişi sahtecilikten ve hilelerden meydana gelen milyonlarca zarara uğramaktadır. Bu zararların önlenmesi için birçok iş sektöründe modern teknikler geliştirilerek devamlı olarak sahteciliği ve hileyi engellemek için yeni sistemler geliştirilmekte ve uygulanmaktadır. Şu an herkesin de günlük hayatında çok sık kullandığı veya denk geldiği teknolojik sistemler tarafından hileler yapılmaktadır. Örneğin, telekomünikasyon ağları, mobil iletişim, online bankacılık, e-ticaret gibi geliştirilen bir çok sistemler üzerinden yapılan hilelerin yanı sıra kişilerin kartlarını çaldırması veya kaybetmesi ile de yapılmaktadır.

Hile faaliyetlerini tespit etmek için birçok sistem geliştirilmiştir. Veri madenciliği, yapay zekâ gibi istatistiksel teknikler örnek olarak verilebilir. Sisteme girilen girdilerin kurulmuş olan sistemsel basamaklardan yorumlanıp çıktı halini almasıdır. Yapılan ve tespit edilen kredi kartı hile türleri ise işletmelerin yapmış oldukları, şahısların yapmış oldukları hile türleri olarak incelenmektedir.

1.2.6.1. İşletmelerin Yapmış Olduğu Kredi Kartı Hileleri

İşletmelerin sayısının artmasıyla banka ve bankacılık işlemleri buna bağlı olarak da banka ürün ve hizmetlerine yönelik talebin artması işletmelerin kredi kartı kullanımını da arttırmıştır. Söz konusu olan bu ticari döngünün ve işlemlerin artmasıyla, bazen işletmeler vergi açısından problemler yaşayabilmektedir. Bu durumda GİB (Gelir İdaresi Başkanlığı) kredi kartı ile yapılmış olan işlemleri sistemsel olarak takip etmeye başlamış ve mükelleflerin KDV matrahı ile uyumlu olanları sorunsuz, uyumsuz olanları da sorunlu bulup incelemeye almıştır. Mükelleflerin incelemede kredi kartı ile yapmış olduğu hileler ve sıkıntı yaşadığı durumlar şu şekildedir (Keresteci, 2008, s. 25).

1.2.6.1.1. POS Makinasından Gerçekleştirilen İşlemler ile KDV Matrahı Arasındaki Fark

POS makinasından gerçekleştirilen işlemler ile KDV matrahı arasında fark olmasının bazı nedenleri vardır.

- i.** Geçmiş aylarda gerçekleşmiş olan taksitli satışların tahsilatı
- ii.** Matrah vermekle ödevli, özel matrah şekline tabi olması sebebiyle kredi kartıyla gerçekleştirilen işlemler ile ödevlinin KDV matrahı arasında fark olabilir. Kredi kartı ile yapılmış bir satışın KDV matrahı üzerinde farklı olmasının nedeni; tutar işletme tarafından tahsil edilmiş yalnızca belirli bir oranı fatura kesilmesi gereken işlemlerde kredi kartı ile yapılan işlemler ile KDV matrahı arasında farka neden olmaktadır. Başka bir fark nedeni ise; POS makinasının nakit çekme amacıyla işletme sahibinin kendisi, akrabaları ve yakın çevresi tarafından kullanılmasına sebebiyet vermektedir.

1.2.6.1.2. Mükellefin Kendi ve Akrabasının Kredi Kartı ile Nakit Çekim Yapması

Şirketler yaşanan buhranlar ve gelişen sektörel faaliyetlerden dolayı finansman sıkıntısına girebilir. Bu dönemlerden geçerken de POS makinalarının kullanım amacının dışında kullanılabilirdiği tespit edilmiştir. Finansman sağlamak için herhangi bir mal satmadan satış yapmış, kendisinin, akrabasının veya yakın evresinin kredi kartını kullanarak mal satmış gibi göstererek finansman sağlayabilmektedir. Nedeni ise; ticari kredi kullanımının finansman maliyetinin yüksek olmasıdır. Belirli bir komisyon karşılığında bankaya kısa vadeli borçlanmış sayılır.

1.2.6.1.3. Mükelleflerin Üçüncü Şahısların (Yakın Çevre) Kredi Kartıyla Nakit Çekim Yapılması

İşletmelerde kullanılan POS makinasını kullanarak üçüncü şahısların mal teslimi yapmadan nakit çekimi yapmasıdır. Vergi Usul Kanununun 3. Maddesinde mükellefin bunu ispatlaması gerekmekte olduğu söylenebilir (Özkan ve Özen, 2011, s. 141)

Mal teslimi olurken ya da sonrasında gerçekleşen ödemeler ile 213.sayıli Vergi Usul Kanununun 413. Maddesinde kredi kartlarının bir ödeme aracı olmasından dolayı faturası önceden hazırlanmış mal teslimine ilişkin bedelin hepsinin veyahut bir kısmının nakit ya da kredi kartıyla ödenmesi halinde bu ödeme için tekrar bir fatura düzenlenemeyeceğinden bahsedilmektedir.

1.2.6.1.4. POS Makinası İle Yapılan Satışlarda Belge Düzenlenmemesi

Vergi incelemelerinde POS makinası ile yapılan satışlara mükellefin herhangi bir belge düzenlemediği tespit edilerek gerekli işlemler yapılır. Belgesiz yapılan satışın da bir maliyeti vardır ve belge düzenlenmesi gerekir aksi takdirde satış belgesi satış olur.

1.2.6.2. Şahısların Yapmış Olduğu Kredi Kartı Hileleri

1.2.6.2.1. Kayıp / Çalıntı Kart Yöntemi İle Yapılan Hileler

Kart sahibinin kartını kaybetmesi ya da hırsızlık, gasp ve yankesicilik gibi hallerde kartının kendi tasarrufu dışında kötü niyetli kişiler tarafından kullanılmasıdır. Bu yöntemde kullanılan kredi kartları gerçek kartlardır.

Hile yapan kişi veya kişiler, kimlik bilgileri ve imza kontrolü olmayan iş yerlerinde yapılan alışverişlerde bu kayıp ya da çalıntı kartları kullanırlar. Kart güvenliği güçlü olmayan işyerlerinde doğrudan kullanıldığı gibi güvenliği iyi olan iş yerlerinde de sahte kimliklerle kullanılmaktadır (Keresteci, 2008, s. 10). Kart sahipleri kartlarının kayıp/çalıntı gibi durumlarda ilgili bankaya bildirmeleri durumunda, bildirim sonrasındaki işlemlerden sorumlu tutulmazlar.

1.2.6.2.2. Ele Geçmeyen Kredi Kartlar İle Yapılan Hileler

Kredi kartı veya banka kartının müşteriye posta yolu ya da özel kargo yolu ile gönderilmesi sonucu kötü niyetli kişileri tarafından kartın çalınması ve kullanılmasıdır. Banka şubelerinden sahte kimlik belgesi ile de kredi kartı teslimi ile yapılan hiledir (Özkan ve Özen, 2011, s. 142) .

Bankalar kartlarda yapılmış olan ilk kullanımı takip ederek, kartı ile ilk kullanımda yüksek tutarlı işlem yapan kart sahiplerinden harcamalarının kendileri tarafından yapılıp yapılmadığı ve kartlarının ellerine geçip geçmediğine dair onay isterler. Özel kargo şirketi sorumluluğu altındayken olan bu harcama kartın sorumluluğu ilgili kurumundur (Göral, 2007, s. 83-84).

1.2.6.2.3. Boş Plastik Kart Yöntemi İle Yapılan Hileler

Kredi kartı boyutunda yapılmış boş plastik plakalara gerçek bir kart üzerinde bulunan numaralar basılır. Müşteri alışveriş yapar gibi gösterilerek bu kart şeklindeki

plakalar imprinter cihazından geçirilerek satış belgesi hazırlanıyor. Devamında alışveriş yapılmış gibi harcanılan para bankadan tahsil edilmektedir. Bu yöntemde iş yerleri ile hile yapan kişi ortaklaşa çalışmaktadır.

1.2.6.2.4. Değiştirilmiş Kart Yöntemi İle Yapılan Hileler

Hile yapan kişi şahsın kendisinin ya da herhangi bir yoldan ele geçirmiş olduğu kredi kartının üzerindeki numarayı ütüleme yöntemiyle yok etmektedir. Yerine yeni ve başkasına ait bir numara basılmasıyla yapılan hile ve dolandırıcılıktır (Özkan ve Özen, 2011, s. 142-143) . Ütüleme yöntemi kartın imprinter cihazı ile sıcak pres yapılarak üzerindeki numaraların yok edilmesi ve yeni bir numaranın kartın üzerine geçmesidir (Baş, 2013, s. 171).

1.2.6.2.5. Sahte Başvuru Yöntemi İle Yapılan Hileler

Bankaların kredi kartı satmak için sokaklarda stant açmış olduğu zamanlarda çok rastlanılmış bir yöntemdir. Kişinin başkasının kimlik kartından kendi fotoğrafı ve sahte belgeleriyle kredi kartı başvuru yapılmasıdır. Bu belgelerin kullanım amacı bankaya iletilmesiyle, böyle bir amaç için kullanılması belgelerin elde edilmesi ve kötü amaçlar için kullanılması da ayrı bir dolandırıcılıktır (Keresteci, 2008, s. 12-13). Daha önceleri ise sahte kimlik belgesi hazırlayan dolandırıcıların, mağdur olmuş kişilerin kimlik belgesi fotokopisi ile başvuru yaptıkları tespit edilmiştir. Dolandırıcılar gazeteye verdikleri iş ilanları, satılık-kiralık ilanları gibi ilanlarla veya yurt dışına işçi gönderimi bahaneleriyle elde ettikleri kimlik fotokopileri ve kişisel bilgileri kullanmışlardır. Kart başvuru sonucunda yalan ve yanlış beyan edilen adrese veya kişiye iletilen kartlar dikkat çekmeden kullanılmıştır.

1.2.6.2.6. Sahte Kartlar İle Yapılan Hileler

Kart sahibinin bilgileri kötü niyetli kişiler tarafından encoder (kodlayıcı–kart kopyalama cihazı) ile kartı kopyalamaktadır. Gerçek kredi kartının manyetik şeridinin sahte kredi kartına aktarımı ya da daha önceden çalınmış, kaybolmuş bir kredi aktarımıdır (Göral, 2007, s. 84-86).

1.2.6.2.7. Manyetik Şerit Sahteciliği İle Yapılan Hileler

Kartların arka yüzlerinde olan manyetik şeridin içine kartın tüm bilgileri yüklenir. Bu şerit kart okuyucular skimmer yardımıyla okutulmaktadır. Kötü niyetli şahıslar kendine ait kredi kartlarını arka yüzeyinde bulunan manyetik şeridi silmekte ve encoder yardımıyla başkasına ait olan kart bilgilerini bu kartın manyetik şeridine aktarmaktadır. Kredi kartı POS makinasından geçirildiğinde de manyetik şerit üzerindeki bilgiler okunup depolanabilir. Sonrasında bilgiler üretilen sahte kartın manyetik şeridine kodlanıp yerleştirilmektedir (Özkan ve Özen, 2011, s. 143) .

1.2.6.2.8. ATM Dolandırıcılığı Yöntemi İle Yapılan Hileler

Bu yöntem günümüzde çok sık kullanılan yöntemlerden biridir. Dolandırıcı, müşteriden önce ATM cihazının kart giriş bölümüne bir cisim yerleştirir ve işlem yapmak isteyen müşteri kartını ATM cihazına yerleştirir. Müşterinin kartı cihazda sıkışır ve takılı kalır. Daha sonra dolandırıcı yardım etme yalanı ile kartın şifresini öğrenir. Müşteri ATM'den ayrıldıktan sonra kartı cihazdan çıkarır ve kullanır (Keresteci, 2008, s. 13).

Hile yapan kişiler ATM başında faaliyete geçtiklerinde, ATM'nin para çekme yerine bir düzenek kurarlar. Ön tarafı para çekmesinin kapağına ve bölmesine benzetilen lakin arka tarafında kuvvetli bir yapışkan bant olan metal aparat ile kurulan bu düzenek ile müşterinin çekmek istediği tutarı ele geçirirler. Kurulan düzeneğin arka tarafında normal para çekme süreci işler. Orijinal kapak açılır, para müşteriye iletilir ama sonradan kurulan düzenek nedeniyle para arada sıkışarak orada kalır (TBB,2018) .

1.2.6.2.9. İnternette Alışveriş Yöntemi İle Yapılan Hileler

İnternet yolu ile alışveriş son yıllarda hızla artan ve en çok tercih edilen yöntem olmuştur. Bireyler alışveriş için daha az zaman harcamaktadır. İnternet üzerinden daha uygun alışveriş de gerçekleştirmektedirler. Bu yöntem internette sıradan rastgele bir varlık veya hizmet satın almak için kredi kartı numarası, kartın geçerlilik tarihi güvenlik numarasının son 3 hanesi ile yapılmaktadır, başka hiçbir bilgi girilmez. Fakat bu bilgiler hile yapmak için yeterlidir (Keresteci, 2008, s. 13) . Mağduriyet yaşanmaması için kendinize ait olmadığı fark edilen bir işlemde bankanın müşteri hizmetlerine 24 saat içinde bildirilmelidir.

1.2.6.2.10. Hesap Bilgilerini Yönlendirme İle Yapılan Hileler

Kart malikinin kimlik kartı bilgileri, banka kartı ve/veya kredi kartı bilgileri öğrenilerek bankaya mobil iletişim veya bankanın başvuru formu ile müracaat işlemi gerçekleştirilir. Bilinen bilgiler ile kartın teslim edileceği yerin adresi değiştirilip sonra da kartın çalınması ve kaybolması gibi sahte bir başvuru ile yeni adrese yeni kart gönderilmesi talep edilmektedir. Bu şekilde önceden belirlenen adreslere mal gönderilmesiyle yapılan dolandırıcılıktır (Özkan ve Özen, 2011, s. 144).

Kredi kartı dolandırıcılarının kart bilgilerini ulaşmada en sık kullandığı yöntemler:

i. **Sahte e-mail Sistemi Kullanma Metodu:** Kart malikine bankadan ya da kredi kartı kuruluşundan e-posta aracılığı ile gelen bazı mesaj veya duyurularda müşteri bilgilerinin yenilenmesi gerektiği, yoksa kartın kullanıma kapanacağı yazmaktadır. Bu yöntem ile saklı tutulan bütün bilgiler kötü niyetli şahısların eline geçmiş olmaktadır. Dolayısıyla da bu bilgiler kredi kartı hilelerinin yanında bir de internet bankacılığı dolandırıcılığında kullanılmaktadır (Keresteci, 2008, s. 14). Dikkat edilmesi gereken husus hiçbir finans kuruluşu müşteri bilgilerini mail yolu ile güncellemelerini istememektedir.

ii. **Kart Bilgilerini Kopyalama Metodu:** Kredi kartının okuyucu denilen ve suç dilinin terimi olan papağan olarak bahsedilen kibrit kutusu boyutlarındaki bir makineden geçirilerek, kartın içindeki buluna bütün verilerin kopyalanarak sahte kredi kartı çıkaracak olanların eline geçmesidir (Keresteci, 2008, s. 15). Teknoloji destekli bir sahtecilik türüdür. Mastercard ve VISA'nın Chip & PIN teknolojisi ve "liability shift" şeklinde tanımlanır. Kartın çipi yoksa banka bütün riski üstüne alır. Çipi zorunlu kılan bir uygulamadır. Bu uygulamanın kullanılmasını oldukça etkili olmuştur. Fakat manyetik bant gerekli durumlarda (çip'in bozuk olması / POS'un çipi okuyamaması / kart sahibinin şifresini bilmemesi, hatırlayamaması v.s.) kullanılmaktadır. Bu durumda doğacak sıkıntıları gidermek için manyetik bandın ve chip ve PIN in birlikte kullanılması devam etmektedir.

iii. **Uzak Bilgisayarlardan Hackleme Metodu:** Uzakta var olan bir sisteme zorla sızılarak, saldırılarak yapılan kredi kartı bilgilerini elde etme şeklidir. Bu saldırı tarzının başka bir nedeni de GSM (Global System for Mobile Communications) operatörlerinin, mağazaların ve süpermarketlerin, tüketicilerin tüketim alışkanlıklarını

belirlemek ve buna bağılı hizmet sunabilmek için kullandıkları bir yöntemdir. Bu saldırı ile tüketicilerin bilgileri de kötü niyetli 3.kişilerin eline geçmektedir. Yapılan saldırıların önlenmesinde de yapay sinir ağıları, model tabanlı nedenleme durum geçiş analizleri ve genetik algoritma teknikleri kullanılmaktadır (Keresteci, 2008, s. 15).

iv. Bilgisayarlardan Veri Transferi Yöntemi: Bu yöntemde hileyi yapan kişi kart bilgilerinin bulunduğu bilgisayarın başında duran kişidir. Kart bilgilerini saklayan mağaza personeli, kartı çıkaran kuruluşlarda çalışan personelin kullanmış oldukları sistemleri kötüye kullanması ile yapılan bir yöntemdir. Bu yöntemden korunmak için kurumların kendi güvenlik sistemlerini geliştirmeleri gerekmektedir (Keresteci, 2008, s. 16).

1.2.7. Kredi Kartı Hilelerinin Tespiti ve Kaçınma Yolları

İşletmeler veya tüzel kişiler adli muhasebe hizmetini başlarına geldiğinde ya da çevresinde gördükleri ve duydukları hile, yolsuzluklar olduktan sonra, dava sürecinde veya hile ve yolsuzlukların olabileceğine ilişkin şüpheli durumlarda başvurmaktadır. Bu nedenle hile ve yolsuzlukların belirlenmesi adli muhasebe mesleği açısından önemlilik arz etmektedir. Günümüzde piyasaların, teknolojinin, bilimin ivme kazanmasıyla işlemler daha da karışık bir duruma gelmiştir. Hile ve yolsuzlukların genellikle yasal olmayan faaliyetlerin içinde gizlice saklanması, teknolojik gelişmelerden yararlanılarak daha kolay bir hal almıştır. Bilgi ve belgeler kolay gizlenip ve daha kolay değiştirilebilir hale gelmiştir (Yücel, 2013, s. 139-155). WorldCom ve Enron gibi skandal olan olaylardan sonra muhasebe, hile, sahtecilik dünyasında daha çok gündeme gelmiştir. Geleneksel muhasebe tarzından farklıdır. Olaylarla ilgili bütün ayrıntılar dikkate alınır, alternatif her durum ayrıntılı bir şekilde değerlendirilir. Araştırmalarla hile ve yolsuzlukların tespiti sağlanır (Mary vd., 2006, s. 68-70) . Bu durumda adli muhasebeciler üst düzey eğitim, tecrübe ve etik duygusuna sahip uzman kişilerdir. Adli muhasebeciler muhasebe, denetim, hukuk bilgilerine ilaveten matematik, psikolojisi, kriminoloji gibi pek çok alanda da bilgiye sahiptirler.

Adli muhasebecinin görev alanı incelendiğinde diğer bilimlerle olan ilgisi dikkat çekmiştir. Dünya Ekonomik Kalkınma ve İşbirliği Örgütü ve Mali Eylem Görev Gücü gibi sektörün kuvvetli örgütlerinin üyesi olan devletlere hile, sahtekârlık, yolsuzluk gibi konularla ilgili durumlarda ve mücadelesinde adli muhasebecilerle beraber çalışmayı önermiştir (Toraman vd., 2009, s. 17-55).

1.2.7.1. Kişisel Bilgi Hırsızlığından Korunma Yöntemi

Bilgisayar korsanları müşterilerin kişisel bilgilerini online bankacılık suçu işlerken kullanırlar. Kişisel bilgiler bazı metotlarla bilgisayar korsanlarının eline geçmektedir. Bu metotlar aşağıda açıklanmıştır.

1.2.7.1.1. Sosyal Mühendislik Metodu

Sosyal mühendisliğin ana tabanı insanı kandırmaktır. Sosyal mühendislik metodu ile yapılan hilelerde ise, kullanıcıyı kandırma ve yanıltma şeklinde bilgiler ele geçirilir, elde edilen haksız çıkar da eklenerek sürecin hepsini kapsar. Bilgisayar korsanlarının yasa dışı faaliyetler için bireylerin önemli şahsi bilgilerini kişisel alanlarına izinsizce sızıp kandırıcı, aklını çelici ve psikolojik yöntemler ile elde etme çabasına sosyal mühendislik yöntemi denir (TBB,2018). Bu yöntemi kullanarak hile yapanlar kişilerin bilgilerine erişirken kuruma ait bilgileri ve materyalleri teknoloji aracılığıyla elde etmişlerdir. Bu bilgiler üzerinde hiçbir hakları yoktur. Ancak bu bilgiler ile kar amacı hedeflenmiştir.

İnsan tabanlı sosyal mühendislik saldırıları ve teknoloji tabanlı sosyal mühendislik saldırıları olmak üzere iki tabanda incelenmektedir.

1.2.7.1.1.1. İnsan Tabanlı Sosyal Mühendislik Saldırısı

Kişinin bilgisizliğinden, saflığından, iyi niyetinden, insan davranışlarındaki zayıflıktan ve zaaflarından yararlanıp kişiyi taklit, etkileme ve ikna etme kabiliyetleri kullanarak kandırmak demektir.

Burlu' ya göre (2011), saldırganların hedeflerindeki bilgilere insani ilişkiler kurup ikna yöntemlerini kullanarak elde etmesidir (Burlu, s.57, 2011)

Bilgisayar korsanları istedikleri bilgilere ulaşmak için her türlü kimliğe bürünmektedir. Birey ve/veya kurum hedefse ona göre zaafılar seçilip kandırılmaktadır. Kullanıcı–kullanıcı, Kullanıcı-kurum, kurum–kurum arasındaki iletişim şekli taklit edilir. Bir kurumla, işyeri ile görüşüyorsa; yetkili personel, aynı kurum ya da başka bir kurum çalışanı, müşteri temsilcisi, hizmeti alan kişi, hizmet veren kişi, teknik eleman gibi kimliklere bürünür (Elbahadır, 2011, s. 38-42).Kişileri kandırma yöntemleri aşağıda örneklendirilmektedir:

- Taklit
- Çöp Kurcalama (Dumpster Diving)
- Omuz Sörfü /Omuz üstünden bakma yöntemi, casusluk ve kulak misafirliği
- Teknisyen
- Destek Eleman (Hizmetli) gibi kimlikleri kullanma
- İkna / Korkutma
- Kontör/TL Yükleme
- Online Formlarda/Organizasyon Web Sitelerinde Sörf
- Ters Psikoloji
- Şirkete Yapılan Ziyaretler
- Şifre Tahmini
- Ön Ödeme Dolandırıcılığı
- Vaadcilik gibi yöntemlerle de kişileri kandırmaktadırlar (TBB,2018).

Sosyal mühendislik saldırı yönteminden korunmak için ilk önce farkındalık yaratılmalı daha sonra eğitimler verilmeli ve şüpheli olunmalıdır. Kişinin kendine ait veya kartına ait bilgiler tanınmayan diğer üçüncü kişiler ile paylaşılmamalı, bireysel bilgilerin saklanması hakkında daha dikkatli olunmalı, yardım maksadıyla yaklaşan kişilere karşı dikkatli olunmalıdır. Dünyanın bilinen ilk bilgisayar korsanlarından öteki ismiyle hackerlerinden olan Kevin David Mitnick “Teknoloji ve hizmetleriniz için servet harcayabilirsiniz, fakat sistem ağınızın altyapısı hala eski moda olan sosyal mühendislik manipülasyonlarına karşı savunmasız kalabilirsiniz,” demekte ve sosyal mühendisliğin oldukça tehlikeli olabileceğine değinmektedir (Rothke, 2005, s. 1-11).

1.2.7.1.1.2. Teknoloji Tabanlı Sosyal Mühendislik Saldırısı

Teknoloji tabanlı sosyal mühendislik saldırısının amacı kullanıcıya hissettirmeden kişinin finansal bilgilerini ele geçirmektir. Temeli bilgisayar ve teknolojiye dayanır. Bireye ait bilgiler teknoloji kullanılarak ele geçirilir. Kişi bilgisayarını açıp kullanmaya başladığında internette gezinirken birden habersiz bir ekran açılır. Bu ekranda kullanıcı kişinin giriş yapması istenilen bilgiler vardır, birey bu bilgileri doldurduğunda bilgiler ele geçer. Bu bilgilere ek olarak bireyin kullanıcı şifresi ve kullanıcı bilgileri de alınmış olur (TBB,2018).

Teknoloji tabanlı sosyal mühendisliğin en sık görülen saldırı çeşitleri:

i. Olta Saldırıları-Oltalama (Phishing): Olta saldırısı (phishing), anlam olarak İngilizce “password” (şifre) ve “fishing” (balık avlamak) kelimelerinden türemiş yeni sözcüklerden biridir. Bireyin özel bilgilerinin, kodların ve gizli tutulan bilgilerin e-e-ortamlardan gizlice alınmasını amaçlar. Olta saldırısı internet üzerinden yapılan dolandırıcılık çeşitlerinden en çok kullanılan yöntemdir.

Olta Saldırıları (Phishing) ile ilgili araştırmalar yapan uluslararası bir kuruluş olan Anti-Phishing Çalışma grubu bu saldırıyı; kişisel tüketici bilgilerini ve banka hesap bilgilerini ele geçirmek için sosyal mühendisliği veya teknik aldatmacaları kullanılarak yapılan çevrimiçi bilgi hırsızlığının bir şekli olarak açıklamaktadır. Olta Saldırıları-Oltalama (Phishing) Yöntemleri aşağıdaki gibidir.

Sahte Alan Adı (Fake Domain), SSL (Secure Socket Layer) sertifikası, bilerek yanlış kullanıcı adı ve şifre kullanmak, sitenin içinde kullanılan bir görselin kontrolü (reklamlar hariç), sahte e-postalar, ücretsiz hizmet veren phishing siteleri, bannerlar, reklamlar, habersiz açılan ekranlar, anti-virüs ve güncellemeleri, sahte site örnekleri yöntemleri kullanılarak olta saldırısı gerçekleşir. Günümüzde en çok rastlanan Phishing Saldırı Türleri:

- **Kandırmaca (Aldatıcı) İçerikli Phishing Saldırıları:** Kullanıcıya genellikle bir e-posta gönderilir. Kullanıcıya gerçeği ile aynı gibi kurgulanmış bazı ayrıntı bilgileri de içeren mesajda, kullanıcının e-posta da belirtilen web sitesine girerek bazı işlemleri yapması gerektiği belirtilir. E- postanın içine bir bağlantı eklenir. Eklenen bu bağlantı ilgili siteye erişime yönlendirir. Yönlendirilen sayfa aslında hileyi hazırlayan tarafından yapılmış aslına çok benzeyen bir web sayfasıdır. Kullanıcı bu sitenin güvenli olduğunu düşünüp kişisel bilgilerini doldurur ve bilgiler başkasının eline geçmiş olur. Sonrasında ele geçirilen bu bilgiler kullanıcıya zarar vermek için kullanılır.

- **Zararlı Yazılımlar Aracılığıyla Gerçekleştirilen Phishing Saldırıları:** Bireyin bu tarz yazılımlardan herhangi birini bilgisayarında kullanması ile kişisel bilgileri saldırgan tarafından ele geçirilir. Bu yazılım kullanıcıya farklı şekillerde gelebilir. İlki yukarıda bahsedilen sosyal mühendislik teknikleridir. Kullanıcıya güvenilir bir kişi ya da kurum/ kuruluştan gelmiş gibi gözükken bir elektronik mesaj ekinde gelmiş olabilir. Kullanıcı almış olduğu elektronik mesajda bulunan eki bilgisayarında kullandığında sahte olan zararlı bu yazılım bilgisayara inmiş olur. Elektronik mesaj ekinin kullanılabilir bir uygulama olması gerekmez. MS Office dosyaları, pdf dosyaları ve sıkıştırılmış dosyalar

da zararlı yazılım içerebilir. İkinci olarak internetten ücretsiz indirilerek yüklenen freeware ya da shareware gibi programlar neticesinde bulaşabilir. Üçüncü olarak da bilgisayarda var olan ve kullandığımız yazılımların internet tarayıcılarında olan açıklıklardan dolayı bu zararlı yazılımlar bilgisayarımıza yüklenebilir” .

- **Pharming Veya DNS Temelli Phishing Saldırıları:** “Pharming, bilgisayar kullanıcısının ya da bağlı olduğu sunucuların internet adresi bulma/çözümleme sisteminin, kullanıcıyı gerçek olmayan bir internet sitesine ya da dolandırıcılar tarafından yönetilen bir internet tarayıcısına vekillik ederek gerçek sunucu ile sahte sunucu arasında köprü kurar, yönlendirici nitelik taşır.

- **Content-Injection Temelli Phishing Saldırıları:** Bir kurum ya da kuruluşa ait bir internet sitesinin, internet sayfasının tasarımında veya kullanılabilir durumdaki yazılımlarda olan eksikliklerden yararlanarak zararlı içeriklerin yerleştirilmesidir. Bu sayede kullanıcı sahte internet sayfalarına yönlendirilir, phishing amaçlı zararlı yazılım yüklenebilir ya da internet sayfasına girmiş olduğu kişisel bilgiler güvenli olmayan adreslere iletilebilir.

- **Ortak Adam Saldırısı:** Saldırgan kullanıcı taraf ile internet sitesinin birleştiği sunucu arasındadır. İki taraftan da alınan veriler saldırgana ulaşır ve kullanıcı ile sunucu arasındaki iletişime ulaşabilir. Aslında bu iletişim SSL protokolüyle şifrelenmiştir. Saldırgan tarafından çözülmesi mümkün değildir. Fakat saldırgan, kullanıcı ya da sunucunun yani tarafların zararlı yazılımı kullanıp iletişimin şifrelenmesinde kullanılan anahtarı ele geçirebilir ya da değiştirebilir. Bunun sonucunda da her ne kadar iletişim verileri şifrelenmiş olsa da saldırganın eline geçmiş olmaktadır.

- **Arama Motoru Üzerinden Yapılan Phishing:** Saldırganlar belirlenmiş bir ürünü sattıklarını ya da belli bir hizmet verdiklerini söyleyerek bir internet sitesi oluşturmaktadır. Bu internet siteleri arama motorları tarafından da gösterilmektedir. Bu vesile ile bahsedilen ürün veya hizmeti arayan kullanıcılar arama motoru tarafından bu sahte sayfalara yönlendirilmektedir. Bu sayfalar genellikle üyelik isteyen ve kişisel bilgilerin girildiği sayfalardır. Dolandırıcı tarafından yönetilen bu sayfalara girilen kişisel bilgiler böylelikle ele edilmektedir.

Son zamanlar bilgisayar korsanları bu saldırıları en çok elektronik mesaj aracılığı ile yapmaktadırlar. Gelen e-posta kullanıcı için ilgi çekici bir konuda, tarzda gönderilmiş veya resmi bir kurum, kuruluş tarafından gönderilmiş gibi gösterilmektedir. Bu e postalar;

Müşterinin hesabının problemlili olduğuna ancak bahsedilen linki (internet uzantısını) tıkladıklarında sorunun çözüleceğini, müşteri hesabının riskli olduğu ve sahtekârlığı önleyici programa üyelik yapması gerektiği, müşterinin gerçekleştirmediği bir sipariş için gönderilen çevrimiçi faturadaki bağlantı linkine tıklanarak siparişlerinin iptalini sağlayacakları gibi kişinin durumlardan şüpheleneceği, korkacağı tarzda mailleridir. Başka bir olta saldırısı yöntemi kötü amaçlı yazılım temelli oltalamadır. Bilgisayar korsanları kullanıcının sistemine Malware (Kötü Amaçlı) gibi yazılımlar ile saldırır. Bu saldırılar sosyal mühendislik veya güvenlik eksikliklerinden kaynaklıdır. Sosyal mühendislikte, bilgisayar kullanıcısının, bilgisayar korsanı tarafından iletilen e-posta ekindeki dosyayı indirmesi ile zararlı yazılımlar bilgisayara yüklenir. Solucan (Worms) ve virüsler ile güvenlik eksikliklerinden kaynaklı kötü amaçlı yazılım temelli oltalama saldırılarının başka bir yöntemidir. Açılır pencere (Pop-Up) temelli oltalama yöntemi de diğer oltalama tekniklerinden farklıdır. Bu saldırıda internet sitesine ilk bakıldığında bankanın yasal web sitesi gibi gözükür. 5-10 saniye sonra müşterinin kişisel bilgilerini isteyen bir pop-up penceresi açılır. Bu pencereye girilen kişisel bilgiler de bilgisayar korsanları tarafından ele geçirilir. (Yiğitbaşı, 2012, s. 38-39).

Yapılan Phishing Saldırısı ile ele geçen bilgiler; bilgisayar korsanları bu yöntem ile kredi, debit /ATM kart numaraları/CVV2, şifre ve parolalar, hesap numaraları, internet bankacılığında giriş yaparken kullandığımız kullanıcı kodu ve şifreleri, doğum tarihi gibi kişisel kimlik bilgileridir. Phishing saldırısından korunmanın yolları şu şekildedir:

Bu saldırıdan korunmak kullanıcılar öncelikle konu ile ilgili eğitilmeli ve bilinçlendirilmelidir. Çünkü phishing bir sosyal mühendislik saldırısıdır. Teknolojiyle değil kullanıcıyla ilgili bir problemdir. Şüpheli e-postaları açmamalı, kişisel bilgilerini e-posta aracılığıyla göndermemeleri ve hesap özetlerini düzenli olarak kontrol etme alışkanlığı edinilmelidir. Bu saldırı sosyal ağlar üzerinden yapılmaktadır. Sosyal ağ kullanıcısı tanımadıkları kişileri arkadaş listesine eklememeli ve şüpheli kişilerden gelen mesajlara karşı daha dikkatli olmalıdır. Phishing saldırılarını düzenleyenler teknoloji konusunda oldukça iyi donanımlı kişilerdir. Fakat bu sayfaların sahte olduğu anlaşılmaktadır. İlk olarak İnternet tarayıcısının adres satırında yer alan internet adresi yani URL farklı bir alana ait olacaktır. Burada özellikle üst seviye (top level) URL adresinin hedef web sayfasını göstermesi gerekmektedir. İnternet adresinin tam doğru ismi yazmalıdır. Bu yüzden yazılan adrese ve uzantı olan linke dikkat edilmelidir. İkinci olarak, Phishing amaçlı web sayfasının gerçeğinden ayırt edilebileceği özellikse bu

sayfaların güvenli HTTP bağlantılarının olmaması ya da varsa da yetkili bir sertifika sağlayıcısı tarafından doğrulanmamış olmasıdır. Phishing saldırısına bir diğer önemli tedbir ise istenmeyen e-postaların engellenmesidir. Bu koruma yönteminde de etkinlik sağlanması için e-posta hizmetlerinde kimlik doğrulama sisteminin uygulanması gerekmektedir. Böylelikle doğrulanamayan adreslerden gelen e-postaların önüne geçilebilecektir (Hekim, 2015, s. 75-77) . Alınan bütün güvenlik sistemleri güncel olmalıdır.

ii. Yemleme (Pharming): Bu yöntemde sahte IP adresiyle Alan Adı Servisi'nde (Domain Name Server, DNS) yapılan değişiklikler ile kullanıcıyı yasal web siteleri üzerinden sahte web sitelerine yönlendirme yapan karışık bir yöntemdir. Dikkat edilmesi oldukça zordur. Yemleme yönteminde bilgisayar korsanı, DNS sunucusuna giriş yapmakta daha sonra da sunucu kayıtlarında bulunan resmi adres üzerinden sahte siteye yönlendirme işlemi gerçekleşmektedir. Devamında kullanıcı, yasal site olarak algıladığı sahte site üzerinden banka hesap numarası, şifre vb. kişisel bilgileriyle giriş yapmaktadır (Yiğitbaşı, 2012, s. 40) .

iii. Tuş ve Ekran Kaydediciler (Keylogger ve Screenlogger): Tuş kaydediciler, bilgisayarda, klavye üzerindeki tuşlara basmaları o an için kopyalar, kayıt eder ve elektronik mesaj aracılığıyla kayıt ettiği bilgileri yasadışı işler yapan kişilerin eline geçirmesine neden olan programlardır. Bu programlar klavye ile yapılan her şeyi kayıt etme özelliği vardır. Ulaşılan bilgiler sistemde “.txt” uzantılı metin dosyası olarak tutulur. Kurulum amacıyla bilgisayar kullanıcısının bütün şifrelerine ve özel yazışmalara erişmektir. Uzaktan erişime açıktır. Güvenlik işletimi iyi olmayan bilgisayarlarda, bilgisayar korsanları kendi yükleyeceği gibi oyun, uygulama, program ya da e-posta gibi yollarla da kullanıcı fark etmeden yüklenebilir. Bu yüklemeyen sonra kullanıcı internet şubesine giriş yaptığında bütün bilgileri bilgisayar korsanı tarafından ele geçirilmiş olur. Ekran kaydediciler de ekran görüntülerini kopyalar sonra bunları elektronik mesaj yoluyla yasadışı olarak ileten programlardır. Alınan anlık görüntüler sonucunda o sıradaki işlem yapılan ekranda ne olduğu ya da şifrelerin nereye girildiği, not alındığı görülür. Tuş kaydediciler ve ekran kaydediciler dolandırıcılık faaliyetlerinde bütünleyicidir (TBB,2018) .

Tuş ve ekran kaydediciler (keylogger ve screenlogger) saldırısından korunma yolları şunlardır.

- Lisanslı anti-virüs programı kullanımı,
- Tuş hareketlerini kayıt eden programlara karşı anti-keylogger güvenlik aracı kullanımı,
- Sanal Klavye kullanımı,
- Bilgisayarlardaki ateş duvarı (firewall) uygulamasını aktif hale getirmek (tuş kayıt edici programların inmesine karşı değil fakat bilgisayardan izinsiz veri kullanımına karşı koruyucu olacaktır),
- Bilgisayar donanımlarını belirli aralıklarla kontrol etmek tuş ve ekran kaydediciler (Keylogger ve Screenlogger) bu saldırılarından korunmamıza yardımcı olacaktır.

iv. Vishing (Voice Phishing) (Sesli Kimlik Avı – Ses Aldatmacası) Olta Saldırıları: Vishing sesle kandırma tekniğidir. “phishing “kelimesindeki “p” harfinin yerine voice kelimesinin ilk harfi kullanılarak “ses aldatmacası” olarak da bilinmektedir. Vishing saldırısında teknoloji daha etkin ve verimli kullanılmış teknolojinin de getirdiği imkânlarla kişiler daha basit şekilde kandırılarak bilgilerine ulaşılmıştır. Kullanılan, geliştirilen teknoloji, yurt dışı internet servis sağlayıcılarını kullanarak aranan bireye, ekranda yazan numarayı istemiş olduğu bir numara olarak gösterecek şekildedir.

Vishing metodu ile müşterilerinin; hesap numaralarına, kredi kartı-banka kartı, kişisel bilgileri müşteriye gönderilen elektronik mesajlar ve bunların ne içerdiğine dair bilgileri farklı telefon numaralarına yönlendirme yaparak ele geçirir. Bu farklı numaralar gerçek telefon numaraları değildir. Müşteri bu sahte numaraları aradığında artık kurban olarak adlandırılır duruma gelmiştir. Kötü niyetli 3.kişiler önceden kurmuş oldukları teknoloji düzenekleri ile sesli yanıt sistemini devreye sokmuştur. Çağrı merkezini taklit eden bu düzenek ile kurban kişisel bilgilerini dolandırıcılara vermesiyle dolandırılmış olur (TBB,2018).

v. Truva Atı (Trojan Horse) Saldırıları: İsmi Yunan Mitolojisi’ n deki Troy şehrine hediye gönderilen tahta Truva atından almıştır. Bu at, şehre saldırı amaçlı içinde askerlerin bulunduğu gönderilmiş bir attır (Janczewski ve Colarik, 2016, s. 3-6). Aslında buradaki görülen olay ile saldırıdaki durum da aynıdır. Mitolojideki at gibi zararsız görülse de bilgisayarın sistemine ve sistem kullanıcılarına büyük zararlar vermektedir.

“Bir bilgisayar programına bağlanarak saklanır, zararı verirken programı normal çalışıyor gibi gösteren virüslere “Truva atı” denir. Genellikle ulaştıkları bilgisayarlarda kullanılmış kişisel bilgileri, kullanıcı adı ve şifreleri ele geçirmede kullanılır. Bulunması çok zor olan Truva atı, genellikle sistemlere elektronik mesajlar aracılığıyla sızmaktadır. Ya da yoğun disklerden (cd), sayısal çok yönlü disklerden de (DVD), elektronik mesaj ekindeki (.jpg, .gif, .txt, .doc, .xls gibi) dosyalara, bilgisayar oyunlarındaki “.exe” uzantılı uygulama dosyaları gibi bilinmesi zor yerlere saklanabilir.

Truva atı bulaşma yolu; herhangi bir yerden gelmiş olan elektronik mesaj veya ek kısmında bulunan dosyayı açtıktan ya da uygulama kullanıldıktan sonra zararlı kodlar çalışmaya başlar. Kişi durumun farkına varamaz. Örneğin; kullanıcı, hava durumu hakkında bilgi almak için bilgisayara yüklediği bir programı kullanıyorum diyebilirken gerçekte “Truva atı” yüklemesi söz konusudur. Truva atı sızdıktan bilgisayara girilen bütün kişisel bilgilere, girilen şifrelere, kredi kartı numarası gibi önemli bilgiler saldırganın eline geçebilir. Üstelik elektronik mesajlar açılabilir, saldırgan disk sürücüyü açıp kapayabilir, istediği gibi dosyalar üzerinde değişiklik yapabilir, sistemlerde değişiklik yapabilir. Bilgisayarda farenin kendiliğinden hareket ediyor olması bilgisayarın saldırıya uğramasını haber verir niteliktedir” (TBB,2018).

Truva atı saldırısından korunabilme yöntemleri şunlardır:

- Şüphelendiğimiz veya nereden geldiğini bilmediğimiz e-postalar açılmamalı ve bu e-postada yer alan dosyalar indirilmemeli,
- Güvenli gözükmeyen web sitelerinin açılır pencerelerine tıklanmamalı ve ActiveX denetimlerini aktifleştirip kullanılabilir hale getirilmeli,
- Yasal izni olmayan sitelere veya casus yazılım ihtimali yüksek olan sitelere giriş yapılmamalı,
- Kullandığımız antivirüs yazılımlarını ve güvenlik duvarı güncellemeleri düzenli yapılmalıdır (Burlu , 2012, s. 100-103).

vi. Wi-Fi Dolandırıcılığı: Dolandırıcılar çok bilindik bir restoran, otel, dernek hizmet yeri gibi birçok yerin wi-fi si ile aynı isimli Wi-Fi erişim noktası kurar. Sağlanan bu hizmete herhangi bir ücret ödenmez. Bu sistemde kullanıcılara sağlanan bir ara yüze ile kişisel bilgiler ya da internet bankacılığı kullanılırken ki bilgiler ele geçirilir. Kullanıcı bu ara yüz sayesinde durumun farkına varmaz ve girilen bütün bilgiler dolandırıcıların eline geçmiş olur.

vii. Teknolojik Donanımlar Dolandırıcıların casusluk ederek, kişileri dinleyerek onların kişisel gizli bilgilerine ulaşmada kullanılan bütün teknolojik imkânlardır.

1.2.7.2. Kredi Kartlarının Olumlu ve Olumsuz Tarafları

Banka ve Kredi Kartları Kanunu tanımlar bölümü 3. Maddesinin (e) bendinde kredi kartına dair tanım yaparken kullanım amacından ve temel işlevinden bahsetmiştir. Bu tanımda gibi iki temel işlevi bulunmaktadır. İlki nakit kullanımı gerektirmeyen mal ya da hizmet alımı ikincisi de nakit para çekme işlevleridir. Bugün bu iki temel işleve ek olarak artan rekabet, gelişen teknoloji, hızlı üretim –tüketim ve ulaşım gibi faaliyetlerinde gelişmesiyle kredi kartları ile daha fazla işlem yapılmaktadır.

Kartı kullanan tüketiciye yararları, bankalara yönelik yararları ve üye iş yerlerine yararları gibi kullanıcı her kesime yararları vardır. Bunlar;

- **Tüketiciye /Kredi kartı hamiline olumlu tarafları**

Nakit para taşıma zorunluluğunu ortadan kaldırma, nakit çekebilme, kredilendirme (borcu aylık taksit ile ödeyebilme), taksit ile alışveriş yapabilme, elektronik ticaret yapabilme, ek kart olarak kullanabilme, saygınlık, borç ödeme, yurtdışında kullanabilme, kampanya ve hediyelerden yararlanabilme, kayıp ve çalıntıya karşı sigortalanması hamile olumlu işlevleridir.

- **Bankalara yönelik olumlu tarafları**

Bankların en temel amacı hatta faaliyet amacı kar elde etmektir. Banka kart vermiş olduğu büyük bütçeli iş yerlerinin hesaplarını bünyesine almış olur ve bankanın mevduat hacmini arttırmış olur. Müşterinin artması gerçekleşen iş hacmini artırır, kredi riskinin çok kişiye bölünmesi demek ve bu da kredi riskini düşürür. Kredi kartlarının faiz oranı diğer işlemlerin faiz getirisinden yüksektir ve yüksek olduğu için de faiz getirisi fazla olur. Çapraz satış ile bireysel bankacılıkta müşteriye pazar, yabancı turistlerin POS cihazını kullanması da bankaya döviz girdisi sağlar. Prestij ve tutundurma imkânı verir.

Üzerinde bulunan şekli şartlardan dolayı reklam ve pazarlama hacmi sağlar. Üye iş yeri ve firmaların satışlarından komisyon geliri elde eder. Üye iş yerlerinden ve kart sahiplerinden aidat geliri elde eder. Gecikme faizi, nakit avans faizi gibi faiz gelirleri elde eder.

- **Üye iş yerlerine yönelik olumlu tarafları**

Kredi kartı kullanan tüketicinin artmasıyla müşteri sayısı artar ve iş hacmi genişler. Kampanya, indirim gibi faaliyetlerini müşterilerine daha çabuk ulaştırır ve tüketicinin alışveriş yapma eğilimini harekete geçirir. Vadeli satışlar ile ortaya çıkan şüpheli alacaklar ve tahsili için bankanın ödeme garantisinden faydalanır. Sahtecilik, dolandırıcılık, hırsızlık ve soygun gibi nakit paranın doğurabileceği riski azaltır. Uluslararası kartlarla, yabancı turistlerden döviz geliri elde eder. Satış kayıtları ve ödemeler de banka kayıtlarına ulaşım daha kolay ve düzenli olur hata olması durumunda müdahaleler daha kolay yapılır. Kredi kartının olumsuz tarafları aşağıda yer almaktadır:

- **Tüketicie /Kredi kartı hamiline olumsuz tarafları**

Tüketicinin alışveriş yapma eğilimini artırır ve gereğinden fazla alışveriş yapıp gelirinden fazla harcama eğilimine neden olmaktadır. Üye iş yerler, kredi kartı kurumuna ödeyeceği komisyonu fiyatlara ekler ve kart sahibi tüketici daha fazla fiyat ödeme ile karşılaşır (Yıldırım, 2013, s. 59-63) . Bu da enflasyonist etkilere neden olmaktadır. Kredi kartı müşteriye tanınmış olan bir ödeme aracı olmaktan çıkmış, ellerinde olmayan ve henüz kazanılmamış olan gelirler haline bürünmüştür. Tüketicinin gelir gider kavramını yok etmiştir. Kullanıma sürekli açık ve takibi zor olmaktadır. Bu yüzden kredi kartı faizleri bankanın sunmuş olduğu diğer hizmetlerin faiz oranlarından daha fazladır. Nakit çekim ve kredi kartı harcaması ödemede taksitlendirme gibi işlemlerde faiz oranı daha da yüksek olup müşterinin ödeyeceği tutarı arttırmaktadır. Tüketici borcunu ödeyemeyip yasal takibe düşmektedir. Kredi kartı çalınabilir ve kaybolabilir. Bu durumun sonucunda tüketici kredi kartı üzerinden dolandırıcılık ve hile yöntemlerine maruz kalmakta ve büyük tutarlarda zarara uğramaktadır.

- **Bankalara yönelik olumsuz tarafları**

Kredi kartı hileleri, sahtekârlıkları gelişen teknoloji ile hızlı bir şekilde artmaktadır. Bankaların bu hilelere aldıkları önemler bankaya ciddi büyüklükte yatırımlara mal olmaktadır. Sistem yazılımları maliyeti arttırmaktadır. Kredi kartı

kullanıcılarının borçlarını zamanında ödemesini etkilemiştir. Kredi kartı kullanıcılarının kredi kartlarını kullanmaması veya az kullanması bankanın ilk yatırımları kara dönüştürmemiş olması demektir. Uzmanlaşmış, yetenekli personelin istihdamı ve yüksek personel giderlerine neden olmaktadır.

- **Üye iş yerlerine yönelik olumsuz tarafları**

Bankalar anlaşma yaptıkları üye işyerlerinden verdikleri hizmetler karşılığında komisyon almakta ve POS cihazından geçtikleri miktarları bir süre hesapta bulundurma zorunluluğundan dolayı kar marjı ile çalışan iş yerleri için sıkıntı olmaktadır (Varol vd. , 2014, s. 45-50) . Üye iş yerleri her alışveriş için de belli bir oranda komisyon ödememektedir ve bu komisyonu da sattıkları ürünün satış fiyatına eklemektedir. Üye iş yerleri alışveriş sırasında kredi kartının gerçek bir kart olup olmadığını, geçerlilik süresini kontrol etmek zorundadır. Olumsuz bir durumda üye iş yeri sorumlu tutulacaktır.

1.2.8. Kredi Kartı İle İlgili Çalışmalar

Kredi kartı, kredi kartı hileleri ve alınan karşı önlemler alanında yapılan literatür çalışması sonucunda aşağıdaki tabloda yer alan bazı verilere ulaşılmıştır.

Tablo 1.1 Kredi Kartı Hileleri Literatür Taraması

YIL	YAZAR	YIL	KONU	SONUÇ
1	Kemal KUZU	1992	Kredi kartı uygulamalarına dair araştırmalar yapılmıştır.	Türkiye’deki kredi kartı kullanımı, Kredi kartı kullanımının yaygınlaşması ve beraberinde yaşanan bir takım sorunları ele almıştır.
2	Cengiz SERTTAŞ	2005	Adli Muhasebe ve hile denetimi karşılaştırmalar ile incelenmiştir.	İşletmelerin uğradıkları zararları mahkeme ortamında daha iyi anlatabilmesi, çalışan bütün personelin hile yapmasını önlemesi, devletin daha iyi anlatabilmesi verimli ve doğru vergi almasını sağlamak için adli muhasebe ve hile

				denetiminin gerekli olması ile adli muhasebecilere duyulan ihtiyaç anlatılmıştır.
3	Gökhan KULOĞLU	2007	Adli muhasebe kapsamında kredi kartı dolandırıcılıkları ve Türkiye örneği ile ilgili bir uygulama yapılmıştır.	Adli muhasebeciliğin Türkiye’de ilgi görememesi, kredi kartı dolandırıcılığı soruşturma evresi ve adli muhasebe sürecinin örnekte olduğu soruşturma süreci karşılaştırılmış ve kolluk güçlerinin kredi kartı dolandırıcılığı suçlarının soruşturulması aşamasında kullanılacak bir soruşturma modeli oluşturulmuştur.
4	Yavuz Selim KERESTECİ	2008	Kredi kartı kullanımında veri madenciliği uygulanmıştır.	Kredi kartı kullanımında, sahteciliğin tespitinde veri madenciliği tekniği kullanılmış ve elde edilen sonuçlara göre hata tipleri kriterleri yorumlanmıştır.
5	Ferudun KAYA	2008	Kredi kartları ve bireysel müşterilerin kredi kartı tercihlerine etki eden faktörlerin belirlenmesi üzerine bir araştırma yapılmıştır.	Müşterilerin kredi kartı kullanımını belirlerken 11 faktörün etkisinde kaldığı tespit edilmiştir.
6	Ramazan KILIÇ	2010	Kredi kartı sahteciliği hakkında araştırma yapılmıştır.	Kredi kartı sisteminin Türkiye’de ve diğer ülkelerdeki durumu, kredi kartı sahteciliği konusunda karşılaştırmalar yapılmıştır.
7	Tülay BİLGİN	2010	Türk Ceza Kanununda banka veya kredi kartlarının kötüye	İnternet bankacılığı, banka ve kredi kartlarını kötüye kullanma

			kullanılmasına yönelik incelemeler yapılmıştır	yöntemlerinin ne olduğu, nasıl mücadele edileceği ve TCK'nın 245. Maddesinin başarılı bir şekilde uygulanması için uygulamadaki eksik yönler, yaşanan sorunlar eleştiriler neticesinde yeni öneriler sunulmuştur.
8	Derya UR	2011	Kredi kartı sistemindeki hukuki ilişkiler ve kredi kartlarının hukuka aykırı kullanımı konusunda banka kartları ve kredi kartları hakkında çıkarılmış olan kanunlar incelenmiştir.	Kredi kartı sistemindeki hukuki ilişkiler ve kredi kartlarının hukuka aykırı kullanımı hakkında 2006 yılına kadar yasal boşluk olduğu tespit edilmiş ve 2006 yılından sonra yapılan düzenlemelerin yerinde ve doğru olduğu sonucuna varılmıştır.
9	Yiğit KÜLTÜR	2017	Kredi kartı sahtekarlıklarının tespiti için yeni model önerileri verilmiştir.	Kredi kartı sahtekarlıklarının tespitinde yapay zeka bazlı yeni modeller önerilmiştir. Kart kullanıcısı davranış modeli, model topluluğunda iyimser-kötümser ve ağırlıklı oylama modeli, harcama alışkanlıkları benzerlik modelleri önerilmiştir.
10	Loyth Rafea HAZİM	2018	Kredi kartı dolandırıcılığının tespiti için dört sınıflandırma yöntemi tespit edilmiştir.	Bu alanda yapılan gelecekteki çalışmaların dolandırıcılık sisteminin dinamik ve gelişen sistemine sahip olması dikkate alınarak yeni sistemler tasarlanması öngörülmüştür.

İKİNCİ BÖLÜM

KREDİ KARTI HİLELERİ VE ALINAN KARŞI ÖNLEMLER İLE ÇORUM ADLİYESİ MAHKEMELERİNE KONU OLMUŞ ÖRNEK OLAYLAR

2.1. ARAŞTIRMANIN AMACI

Bireylerin sınırsız istek, gereksinim ve tüketimi ile gelişen makroekonomik faktörler kredi kartı kuruluşlarının müşteriye sunduğu faaliyetleri geliştirmeye yönetmiştir. İlerleyen ve büyüyen teknoloji ile fazlalaşan tüketici ihtiyaçlarını gidermeye dair yeni ödeme araçlarına ihtiyaç duyulmuştur. Teknolojideki gelişim sektörde rekabete neden olmuş ve rekabet ise hizmetlerin kalitesine yansımıştır. Sektördeki bu hızlı değişim, kredi kartı hilelerinin de son zamanlarda gittikçe artmasına ve hızlı bir şekilde büyümesine neden olmuştur. Bu artışa en büyük neden ise hızlı gelişen teknolojidir. Kredi kartı kuruluşları ise bu sahteciliğe karşı sistemler geliştirmekte ve konu üzerine önemli yatırımlar yapmaktadır.

Araştırmanın amacı, bankacılık iş alanının önemli ve vazgeçilmeyen bir parçası olan kredi kartlarının çeşitleri, kredi kartının tüketiciye, üretici bankaya ve üye iş yerlerine olumlu –olumsuz yönleri, kredi kartının kullanımı ve güvenliği hakkındadır. Bu araştırma kredi kartı hileleri nedir, kredi kartında güvenlik nasıl olur, kredi kartı hilelerinden nasıl korunulur konuları ile meslek, yaş ve toplumun her kesimine bu konu hakkında ışık tutmaktır. Çünkü kötü niyetli kişiler bu hilelere başvurarak toplumun her kesiminden birçok insanı dolandırmış, maddi ve manevi büyük zararlar vermiştir.

2.2. ARAŞTIRMANIN KAPSAMI

Araştırma, Çorum’ da meydana gelmiş ve Çorum Adliyesi mahkemelerine konu olmuş kredi kartı ile yapılan hileler, sahtecilikler ve dolandırıcılıklar konusunda yansıyan dava dosyalarıdır. 29.04.2016 Tarihinde Adalet Komisyonunun tez çalışması yapılmasına dair izin kararı alınmıştır. Yapılan incelemede 3 örnek olaya rastlanmış ve bu örnek olaylar üzerinde yapılmıştır.

2.3. ARAŞTIRMA YÖNTEMİ

Araştırmada veri toplama aracı olarak örnek içerik analiz yöntemi çalışması yapılmıştır. Birçok dava dosyası üzerinde yapılan ayrıntılı çalışmalardır. Yapılan derinlemesine inceleme ile dava dosyaları ve olaylar hakkında ayrıntılı veriler elde edilmiştir. “Ne, niçin, nasıl “sorularına mahkeme tutanaklarında deliller ve kararlar üzerinde cevaplar aranmıştır. Veri toplama aracı olarak gözlem yapılmış dokümanlar analiz edilmiştir.

2.4. ARAŞTIRMANIN ANALİZİ VE DEĞERLENDİRİLMESİ

Araştırmada elde edilen bulguların değerlendirilmesi üç aşamada olmuştur. Birinci aşamada mahkeme kararları ve örnek olaylar incelenmiştir. İkinci aşamada suçu oluşturan örnekler, deliller belirlenmiştir. Üçüncü aşamada ise sonuç, ceza ile ilgili kısmı elde edilmiş ve değerlendirilmiştir.

2.5. ÖRNEK OLAY ANALİZİ

2.5.1. Örnek Olay Analizi I

Çorum Cumhuriyet Başsavcılığı'nın X.X.2012 tarihli iddianamesi üzerine başkasına ait banka veya kredi kartının izinsiz kullanılması maksadı ile yarar sağlama A isimli şahıs (suçu işlemiş olan kişi) ve suç hakkında görevlilerce çalışmalar yapılmış, araştırmalar incelenmiş suça ilişkin belirtilerle birlikte hipotezler oluşturulmuştur. A şahsı hakkında soruşturma tamamlanmıştır.

Sanık üzerine atılmış suçu kabul etmiş ve müştekinin zararını karşılayacağını beyan etmiş, mahkemeden süre talep etmiştir.

Müşteki; A kişisi hakkında şikâyetçi olduğunu ve şahsın cezalandırılmasını istemiştir. Suça ilişkin yapılan çalışmalarda ele geçen deliller, kamera kayıtları, iddianame içeriği, sanık ikrarı ve ikrarı destekler yan deliller, katılan şikâyeti ve tüm dosya kapsamıdır.

Mahkeme tarafından verilen sonuç; görevlilerce yapılan araştırmalar ve çalışmalar neticesinde başkasına ait banka veya kredi kartının izinsiz kullanılması maksadıyla fayda sağlama suçu sabit tutulmuş ve TCK'nın (Türk Ceza Kanunu) 245/ 1

maddesi uyarınca üç yıl hapis cezası ve otuz gün tam gün karşılığı adli para cezasına karar verilmiştir.

Örnek olay I.' de yapılan bütün incelemeler ve araştırmalar neticesinde kredi kartı dolandırıcılığı suçu işlemek amacıyla kullanılan suç unsuru deliller kapsamında bulunanlardır. Başka bir sistem kullanılmamıştır.

2.5.2. Örnek Olay Analizi II

Çorum Cumhuriyet Başsavcılığı'nın X.X.2013 tarihli iddianamesi üzerine başkasına ait banka veya kredi kartının izinsiz kullanılması suretiyle fayda sağlama suçu işlemiş olan şüpheli D isimli şahıs ve işlenmiş olan suç hakkında görevlilerce çalışmalar yapılmış, araştırmalar incelenmiş suça ilişkin belirtilerle birlikte hipotezler oluşturulmuştur. D şahsı hakkında soruşturmalar tamamlanmıştır.

Müşteki E işlemini gerçekleştirmek için Y bankasına ait ödeme noktası olan ATM' ye gitmiştir. Para çekme işlemini gerçekleştirmek için sırada bekleyen sanık D'den yardım istemiştir. E şahsı kartını vermiş şifresini de söylemiştir. Sanık ATM'den müştekiye ait maaş kartını kullanıp geri vermemiştir. Müştekiye ATM kartınızı yuttu görevlilerden isteyin demiştir. Banka görevlileri ile yapılan inceleme sonucunda sanık D hesaptan 870 TL para çekmiştir. Sanık suçu kabul etmemiştir.

Suça ilişkin yapılan çalışmalarda ele geçen deliller; iddianame içeriği, sanık savunması, katılan şikâyeti, teşhis tutanakları, banka işlem çıktıları, kamera kayıtları, adli sicil kaydı, nüfus kaydı ve dosya kapsamıdır.

Mahkeme tarafından verilen sonuç Çorum Cumhuriyet Başsavcılığı'nın ve 3. Asliye Ceza Mahkemesi'nin yapmış olduğu incelemeler neticesinde banka veya kredi kartının kötüye kullanılması suçu sübuta ermiştir. Sanığın suç kastının yoğunluğu da dikkate alınmıştır. TCK 'nın 245-1 maddesi uyarınca 4 yıl hapis ve 100 tam gün karşılığı adli para cezasına verilmiştir. İndirim kullanılmamıştır.

Örnek olay II.' de yapılan bütün incelemeler ve araştırmalar neticesinde kredi kartı dolandırıcılığı suçu işlemek amacıyla kullanılan suç unsuru deliller kapsamında bulunanlardır. Buna ek olarak teknolojik tabanlı bir hile türü olan bankaya ait ödeme noktası ATM üzerinden hile yapılmıştır.

2.5.3. Örnek Olay Analizi III

Çorum Cumhuriyet Savcılığının X.X..2014 tarihli iddianamesi üzerine başkasına ait banka veya kredi kartının izinsiz kullanılması maksadıyla fayda sağlama suçu işlemiş olan şüpheli B isimli şahıs ve işlenmiş olan suç hakkında görevlilerce çalışmalar yapılmış, araştırmalar incelenmiş suça ilişkin belirtilerle birlikte hipotezler oluşturulmuştur. B şahsı hakkında soruşturmalar tamamlanmıştır.

Mağdur C, Çorum X bankası şubesi ve çeşidi belli olan kredi kartına ait hesap numarasını, kart bilgilerini mesaj yolu ile sanık B' ye bildirmiştir.

Sanık B, mağdurun kredi kartı bilgilerini ve şifresini kendisinin verdiğini ve kendisinin bilgisi dâhilinde kullandığını, müşterinin iddia ettiği alışverişi yaptığını kabul etmiştir. Sanık dolaylı olarak ikrar içerikli savunmada bulunmuştur.

Görevlilerce alışverişin yapıldığı iş yerinde yapılan incelemeler sonunda alışverişin şüphelinin kredi kartı olmadan sanal posttan müşteriye ait kredi kartı bilgileri kullanılarak alışveriş yapıldığı belirlenmiştir.

Suçla ilişkin yapılan çalışmalarda ele geçen deliller; müşteki beyanı, müşterinin dolaylı ikrarı içeren savunma, alışveriş yapılan firmaların hesap dökümü, müşterinin kredi kartı hesap dökümü, tanıklar, sabıka kaydı, nüfus kaydı ve tüm dosya kapsamıdır.

Mahkeme tarafından verilen sonuç Çorum Cumhuriyet Başsavcılığının yapmış olduğu incelemeler neticesinde başkasına ait banka veya kredi kartının izinsiz kullanılması suretiyle yarar sağlama suçu sabit bulunmuştur. "TCK' nın 245 /1 maddesi 3 yıl 9 ay hapis ve 6 gün karşılığı adli para cezası ile cezalandırılmıştır".

Örnek olay III.' de yapılan bütün incelemeler ve araştırmalar neticesinde kredi kartı dolandırıcılığı suçu işlemek amacıyla kullanılan suç unsuru deliller kapsamında bulunanlardır. Buna ek olarak teknolojik tabanlı bir hile türü olan anlaşmalı bankaya ait POS makinası kullanılarak hile yapılmıştır.

Bu üç örnek olaydan anlaşılacağı üzere Çorum Adliyesine yansıyan kredi kartı ve hileleri ile ilgili dava dosyalarında tam olarak;

- Kayıp / çalıntı kart yöntemi ile yapılan hile,
- Ele geçmeyen kredi kartlar ile yapılan hile,
- Boş plastik kart yöntemi ile yapılan hile,
- Sahte başvuru yöntemi ile yapılan hile,

- Sahte kartlar ile yapılan hile,
- Manyetik şerit sahteciliği ile yapılan hile,
- ATM dolandırıcılığı yöntemi ile yapılan hile,
- İnternette alışveriş yöntemi ile yapılan hile,
- Hesap bilgilerini yönlendirme,
gibi kredi kartı hileleri yöntemlerine başvurulmamıştır.

2.6. TÜRKİYE'DE KREDİ KARTI HİLELERİ İLE İLGİLİ ALINMIŞ HUKUKİ ÖNLEMLER

2.6.1. Banka ve Kredi Kartları Kanunu

Kredi, banka kartının çıkartılması ve kullanımı ile ilgili düzenleme yapan kanun, 2006 yılında yayınlanmıştır (01.03.2006 Tarih, 26095 sayılı Resmi Gazete).

Bu kanun 11 bölüm ve 50 maddeden oluşmaktadır. Bu kanun maddelerinin kapsamı 2. Maddede açıkça belirtmiştir. 1.bölümünde amaç, kapsam ve tanımlar (1-3 maddeleri), 2.bölümde ülkemizde bir şube veya kart sistemi kurma, üye iş yerlerinin yapması gereken anlaşmalar hakkına bilgiler (4-7 maddeleri), 3.bölümünde kart çıkarmak isteyen kurumun görevleri, kart basımına ait yükümlülükler, belirlenen limit, hesap özeti, şikâyet ve itirazlar, kartın haksız kullanımı ve kurumsal yönetime ait hükümler, koruyucu hükümler (8-14 maddeleri), 4.bölümde kart taşıyıcısının sorumlulukları, sözleşmelerdeki şartları, kartın kullanılmasına dair sorumluluklar, bildirim zorunluluğu hükümler (15-16 maddeleri) ,5.bölümde üye iş yerlerine dair yükümlülükler, kartın denetimi ve teslimi bilgilendirme ve sistemin güvenliğinin sağlanması, harcama ve alacak belgesi, imza gerektirmeyen işlemler, üye işyeri anlaşması yapan kuruluşlar, işlem limiti, bilgilerin saklanması hükmünden (17-23 maddeleri), 6.bölümünde sözleşmelerin şekli ve genel şartları, sözleşme şartlarına dair bilgiler (24-26 maddeleri), 7.bölümünde denetim ve dikkat edilecek önlemler hakkında bilgiler (27-28 maddeleri), 8. bölümünde, kurum ve kuruluşların işbirliği takas gibi işlemlerden (29-30 maddeleri), 9.bölümünde Kanunî Yükümlülükler, sırların saklanması, ispat yükü, özen yükümlülüğü, mesleki faaliyetin korunmasına dair hükümleri (31-34 Maddeleri). 10. bölümünde sahte belge düzenleme, izinsiz kart çıkarma, bilgilerin güvenliğinin ihlali ve adli-idari para cezalarından (35-42

maddeleri), 11.bölümünde de kurumsal kredi kartları, yetkili mahkeme ve merciler, tebligat, katılma payı, parasal tutarlar, yönetmelikler, yürürlük ve yürütmeye dair diğer hükümler yer almaktadır (43-50 maddeleri).

2.6.2. Türk Ceza Kanunu

Türk Ceza Kanunu'nda gelişen teknoloji ile yeni suç tipleri belirlenmiştir. Suçlar kanunen tanınmış, TCK sistematığına girmiş ve suça göre de hükümlere yer verilmiştir.

Banka veya kredi kartlarının kanuna uygun olmayan bir tarzda kullanılması ile ilgili bankaların veya kredi sahiplerinin zarar verilmesi ve bu sayede fayda sağlamasını önlemek, faillerini cezalandırmak ve bu tarz filleri engellemek için 26. 09. 2004 tarih 5237 Sayılı TCK'da, 01. 03. 1926 tarih 765 Sayılı TCK'dan farklı, banka veya kredi kartlarının kötüye kullanılması filleri, ayrı bir suç şekli olarak açıklanmıştır (Kılıç, 2010, s. 103-104).

Dolandırıcılık suçu TCK 157. Maddesinde, dolandırıcılık ise TCK 158. Madde ve yine aynı maddesin (f) ve (j) bendinde yer almaktadır.

Dolandırıcılık ve nitelikli dolandırıcılık suçunu birbirinden ayırmak oldukça önemlidir. Bu kapsamda 26. 09. 2004 tarih ve 5237 sayılı TCK'nın 245. Maddesi bilişim sistemlerine karşı işlenen suçları kapsamaktadır ve beş fıkradan oluşmaktadır.

245/1 madde başkasına ait kartın haksız kullanımı suçunu kapsamaktadır. Suçun ön şartı kullanılacak kartının kendine ait olmasıdır.

Günümüzde çok fazla tercih edilen internet bankacılığı ve internet üzerinden alışverişlerde başkasına ait banka veya kredi kartlarının kullanılmasında kart sahibinin onayı olmak zorundadır. Yoksa hukuku aykırı yarar elde edilmiş olur ve bu durum suç oluşturmaktadır.

245/2 maddede sahte kart düzenlenmesi ya da banka -kredi kartı üzerinde sahtecilik yapılması suçunu kapsamaktadır.

Başkasına ait banka hesaplarıyla ilişkilendirerek sahte banka ya da kredi kartı üretmek, satmak, devretmek, satın almak/ kabul etmek şeklinde gerçekleştirilen eylemler yaptırım altına alınmıştır. Aslında bu eylemler öncelikle çeşitli yollarla gerçek banka veya kredi kartı kullanıcıları bilgilerinin toplanmasıyla başlayarak, farklı cihazlar aracılığıyla ele geçirilen bilgilerin boş plastik karta aktarılmasıyla gerçekleşir. 5237 Sayılı TCK' unda yer almayan ancak 08 Temmuz 2005 tarih 5377 Sayılı Kanunla 245. maddeye eklenen bu suç, seçimlik hareketli olarak düzenlenmiştir (Kılıç, 2010, s. 105:107).

Yani bu eylemleri gerçekleştirmesi suçtur. 245/3 madde gerçek olmayan, hile yapılan banka ya da kredi kartını kullanma suçunu kapsamaktadır. TCK 245 /4 madde eşlerin, st ve alt soyların, kayın hısımları veya aynı konutta yaşayan bireylerin banka kartı veya kredi kartı kullanımına dair hükümlerden bahsedilmiştir.

2.6.3. Diğer Kanunlar

Banka ve Kredi Kartları Kanun uyuşmazlıklarında kart müşterisinin tüketicisi olmasında 4077 sayılı Tüketicinin Korunması Kanununun 22. ve 23. maddeleri uygulanmıştır. Tüketicinin Korunması Kanununun 23. Maddesi kanunun yaptırım uygulama sorunlarında tüketicisi mahkemeleri bakar. Tüketiciler ve Sanayi ve Ticaret Bakanlığı'nca açılacak davalar için harçlardan muaf tutulmuşlardır (01.03.2006 Tarih, 26095 SsayılıResmi Gazete).

Müşteri kart numarasını işyerine iletmek suretiyle her türlü telefon, sipariş veya elektronik ortam işlemlerinden kaynaklanan anlaşmazlıklarda ispat yükümlüsü işyeri sorumluluğundadır. Kredi kartı müşterisi ile kart çıkaran firma arasında oluşan bir uyuşmazlık durumunda, işlemlerin sorunsuz kaydedilip, hesaba aktarıldığı ve arıza durumunun olmadığını ispatlama sorumluluğu firmaya aittir (01.03.2007 Tarih, 26095 Sayılı Resmi Gazete).

SONUÇ

Kredi kartları artık tüm bireylerin para taşımak yerine tercih ettiği ve vazgeçemediği bir ödeme aracı haline gelmiştir. Günümüzde kredi kartlarının bireylerin parası olsun olmasın bankaya borçlanarak kredi kullandığı bir araç halini alması onu ödeme aracı olmaktan çıkarmış borçlanma aracı haline sokmuştur. Çünkü kredi kartları tüketicinin satın alma alışkanlığını etkilemiştir.

Birçok banka caddelerde, sokaklarda, alışveriş merkezlerinde kredi kartı başvuru noktası açmakta, bankaların bu güven vermeyen hareketi gerçek olmayan kimlik fotokopileri ile kredi kartı çıkarılma suçunu arttırmıştır. Kredi kartlarını kolay elde edilmesi tüketiciye cazip imkânlar sunuyor olması kredi kartlarındaki artışın en büyük nedenlerindedir. BKM' ye göre 2017 yılı yılsonu rakamlarında kasım ayı sonunda Türkiye'de 62,2 milyon adet kredi kartı ve yüz otuz milyon adet banka kartı kullanılmış, 2016 yılının kasım ayı ile kıyaslandığında kredi kartı sayısında yüzde 6 artış gözlenmiştir. Banka kartı sayısında ise yüzde on ikilik artış görülmektedir. Banka kartı ile yapılan ödemelere bakıldığında yüzde kırk altı gibi hızlı bir büyüme dikkat çekmektedir.

2018 yılı verilerinden anlaşılacağı üzere kredi kartlarına ve banka kartlarına talep gün geçtikçe artmakta ve yapılan işlemler de çoğalmaktadır. Kredi kartları akıllıca kullanıldığında çok fazla olumlu özelliğe sahiptir. Fakat bu kartlarında bir bilişim sistemine bağlı olduğu, sistemin güvenli olması gerektiği unutulmamalı ona göre önemler alınmalıdır. Kredi kartlarının kullanımının artmasıyla yapılan hileler de artmıştır. Bu nedenle hem kredi kartını çıkaran kuruluşa hem kullandığımız yerlere hem de kredi kartı kullanıcıların dikkat etmesi gereken hususlar vardır. Bankalar veya kart çıkaran kuruluşlar yeni teknolojiler geliştirmek durumundadır.

Araştırmanın amacı ve kapsamı dâhilinde Çorum' da meydana gelen ve Çorum Adliyesi mahkemelerine konu olan kredi kartı ile yapılan hileler, sahtecilik ve dolandırıcılık konusunda yansıyan dava dosyaları içerik analiz yöntemiyle araştırılmıştır. Kredi kartlarının çeşitleri, kredi kartlarının tüketiciye, üretici bankaya ve olumlu olumsuz yönleri kredi kartının kullanımı, güvenliği, kredi kartı hilelerinin ne olduğu kredi kartlarındaki güvenlik önlemlerinin nasıl olması ve dikkat edilmesi gereken noktalara değinilmiştir. Kredi kartı kullanıcılarının dikkat etmesi gereken hususlar şu şekildedir:

- Kredi kartı teslim edildiğinde, kart hamili kartın arka tarafını imzalamalıdır.
- Şifresi değiştirilmelidir. Birden fazla kart kullanımında her bir kart için ayrı şifre belirlenmelidir.
- Şifre aritmetik olarak değişmemeli, içerisinde doğum tarihi bulundurulmamalı, ardışık ve kendini tekrar eden numaralar tercih edilmemelidir.
- Şifreyi unutmamak için kart üzerine veya bir kâğıda yazılıp taşımamalıdır.
- Kart bilgileri kişiye aittir. Güvenilmeyen yerlerde kullanılmamalı ve üçüncü kişilerle paylaşılmamalıdır.
- Ödeme yaparken kartın POS cihazı dışında başka bir cihaza okutturulup okutturulmadığına dikkat edilmelidir. Çünkü kart kopyalamaya yarayan cihazlar kullanılabilir. Şüpheli bir durum hissedildiğinde polise haber verilmelidir.
- Kredi kartı ekstrası kontrol edilmeli, kendinize ait bir harcama olmadığı düşünülen herhangi bir harcama veya hesap hareketi ilgili bankaya bildirilmelidir. Son ödeme tarihinden sonraki on gün boyunca, bankaya itiraz dilekçesi iletilir. İtiraz edilmeyen hesap özeti, dava hakkı saklı tutulmaktadır. Kart sahibi bankalar, kart itirazlarını, başvuru yirmi gün içinde cevaplamakla sorumludurlar.
- İnternet üzerinden yapılan alışverişlerde sitelerin güvenli olmasına dikkat edilmelidir. Çok yüksek güvenlik sistemi olmadan kesinlikle üyelik, abonelik gerçekleştirilmemeli, alışveriş yapılmamalıdır.
- Sanal alışverişlerde 3 D Secure sistemi kullanılmalıdır.
- Güvenlik yazılımı olmayan sitelerden bankacılık işlemleri gerçekleştirilmemelidir.
- İnternet veya telefon bankacılığı işlemleri gerçekleştirilirken dinlenebilecek ortamlar kullanılmamalıdır.
- İnternet bankacılığı bilgilerini girerken sanal klavye kullanımına özen gösterilmelidir.

- Mobil cihazlara uygulamaların yer aldığı sanal marketlerin dışında kalan yerlerden uygulama indirilmemesi gerekmektedir.
- Telefon bankacılığı şifrelerini hiçbir yere yazmamalı, tarayıcıya kayıt edilmemelidir.
- Tüccar antlaşmasının hükümlerine uyulmalıdır.
- Kredi kartı numaraları PCI (Peripheral Component Interconnect) kılavuz ilkeleri kapsamında şifrelenmelidir.
- CNP (Card Not Present) işlemlerinde ödeme işlemleri ve şifreleri bir yıldan uzun olmayacak şekilde düzenlenmeli ve güncellenmelidir.
- Kredi kartı anlaşması bittiği andan itibaren kart yok edilmelidir.
- Harcamaların zamanında ödenmemesinden dolayı adli ve idari takibe düşmemeye dikkat edinilmelidir.
- Kartın kaybedilmesi veya çalınması gibi durumlarda en geç yirmi dört saat içinde kötü niyetli kullanımlara karşı kartı piyasaya süren kuruluşa bildirmesi gerekmektedir.
- Kart müşterisi, kart sözleşmelerini veya kartlarını istediği zaman iptal etme hakkına sahiptir. Bankalar, bu taleplere yedi iş günü içerisinde cevap vermelidir.
- Ürünlerin güvenliği ve kullanımına ilişkin bilgileri hakkında bankanın talimatlarına uymak son derece önemlidir. Güvenlik hakkında en ufak bir endişede dahi hemen bankaya başvurulmalıdır. Bankalar müşteri ile kişisel bilgileri isteme konusunda müşteriye asla e-posta veya link göndermezler Buna yönelik alınan elektronik mesajlar ve linkler görmezden gelinmeli cevap verilmemelidir. Bu durum hakkında da ilgili banka bilgilendirilmelidir.
- Kartın ATM’de sıkışması, alıkonulması gibi karşılan olumsuz durumlarda size yardım edebilecek tek kişi banka personelidir. Diğer bir yardım alacağımız kişi ise ilgili ATM’ nin üzerinde bulun bankanın müşteri hizmetleri /çağrı merkezi aranmalıdır. Tanımadığımız üçüncü kişilerden bu konu hakkında yardım almayınız.
- ATM girişine kopyalayıcı ve mikro kamera yerleştirilip yerleştirilmediğine dikkat edilmelidir.

- Üye iş yerlerinin kesmiş oldukları komisyonu fiyatlara eklemesine ve fiyatların yükselmesine dikkat etmeliyiz. Çünkü 5464 sayılı ve 4822 sayılı kanun ile mal ya da hizmetin kredi kartı ile alınması durumunda, satıcıların, tüketiciden komisyon ve benzeri bir ad altında ilave ödemede istemeyeceği belirtilmiştir.

Üye işyerlerinin bilmesi ve dikkatli olması gereken hususlar şu şekildedir:

- Üye iş yeri banka ile yapmış olduğu sözleşmeyi müşterinin görebileceği bir yere koymalıdır. Tüketici, üye iş yerinden banka ile yapmış olduğu sözleşmeyi görmek isteyebilir.
- Müşteriden yapmış olduğu alış verişinden dolayı komisyon gibi farklı bir ödeme yapması istenemez. Eğer üye iş yeri bu talepte bulunursa banka ile yapmış oldukları sözleşme iptal olur ve banka bir yıl sözleşme yapmayabilir.
- Müşteri yapmış olduğu alış verişin veya almış olduğu hizmetten ötürü ödemesini kredi kartı, banka kartı gibi bir kartla kartlı ödeme yapmak istediğinde kart ve kimlik bilgisi, slip üzerinde bulunan bilgiler ile ödeme yapılacak olan kartın üzerindeki bilgilerin birbiri ile karşılaştırılması gerekmektedir. Aynı değilse işlemin iptali gerekir. Çünkü bu işlemin sonucundan doğacak zararlardan işyeri sorumludur.
- Müşterinin imzası gerekli olan ödemelerde imza kontrolü yapılmalıdır, kartın üzerinde bulunan son kullanma tarihine bakılmalıdır.
- CNP (yüz yüze yapılmayan) işlemlerinde meydana gelen anlaşmazlıklarda sorumlu üye iş yeridir. Üye iş yeri ödeme sonrasında tüm ödemeye ait harcama belgesi ve sliplerin bir kopyasını müşteriye vermek bir kopyasını da kendi elinde tutmak zorundadır.
- Kart sahibinin yazılı onayı alınmadan, kart müşterisi ile ilgili bilgilerin, diğer bir tarafa açıklanması, saklanması ve kopyalanması saklanması yasaktır. Bu sorumluluklara uymayanlara bir yıldan üç veya beş yıla kadar hapis ve para cezası verilebilir.
- Üye iş yeri BBDDK tarafından istenilen bilgi ve belgeleri vermelidir. Bu bilgi ve belgelerin verilmemesi ya da gerçeği yansıtmaması durumunda üç aydan bir yıla kadar hapis ve adli para cezası verilir. Sorun yaşanan iş

yerlerinden POS cihazları alınmalı sözleşmeleri iptal edilmelidir. Yoksa bankaların güvenini sarsan dolandırıcılık gibi çeşitli problemler ile karşı karşıya kalınabilir.

Kredi kartını çıkaran kuruluşların bilmesi gereken konular şu şekildedir:

- Kredi kartını düzenleme hazırlama ve kullanıcıya kartı güvenli bir şekilde teslimi, yetkisiz kişilerin eline geçmesinin önlenmesi banka sorumluluğundadır.
- Kredi kartı hilelerinden doğan zararlardan banka sorumludur. Banka teknoloji alanında yatırımlar yaparak hile riskini azaltacak, önleyici yeni sistemler geliştirmektedir.

- Kredi kartı ile yapılan hile ve sahtekârlıklardan; kart kopyalama, çalınma veya internet aracılığıyla gerçekleştirilen eylemlerin araştırılması ve bir neticeye varılması hakkında sorumluluk kartı veren bankadadır. Kredi kartı sahibi kartının çalındığını veya kaybettiğini yirmi dört saat içinde bildirmelidir. Adımlar; ilk adım kart sahibinin itirazı olacaktır. Diğer adımlar kurum ve kuruluşların tarafların arasında yapmış olduğu sözleşme hükümleri incelenmesi, konunun yasal araştırmasıyla bir sonuca varılır. Sonuç hakkında kart bilgilendirilir. Bu işlemlerden doğacak olan zarar banka tarafından karşılanır fakat bildirim yapılmaması halinde bu zarar banka tarafından karşılanmaz.

- Rekabetten kaynaklı özensiz ve güvensiz davranışları kontrol altına almalı, cadde, sokak ve alışveriş merkezlerindeki kart satışlarından dolayı belge sahteciliğine daha dikkatli davranmalıdır.

Sonuç olarak yapılan araştırma ve incelemelerin sonucunda kredi kartı hileleri ve dolandırıcılığı suçu kapsamında teknolojik tabanlı hile türünün çok olmadığı ancak gelişmekte olduğu dikkat çekmektedir. Kredi kartı ile ilgili suçlarla baş edebilmek için; banka ve kredi kartı kullanıcıların bilgilendirilmesi, banka ve kredi kartı çıkaran kurumların, bankaların gerekli konularda titiz olması, gerçekleşmiş olaylarla ilgili alanında uzman eğitim almış kişilerin sayısının artırılması, bu yolda yürürlükteki yasaların, yönetmeliklerin yeniden değerlendirilmesi ve revize edilmesi gerekmektedir. Süreç ile ilgili çalışmalar uluslararası uygunlukta olmalıdır.

Sistem tarafları hak ve yükümlülüklerini iyi bilmeli ve bu doğrultuda hareket etmelidir. Tüketici olan, banka kartı veya kredi kartı kullanan herkes kart kullanımında daha dikkatli olmalı, daha özenli davranmalı, daha doğru kullanmalıdır. Bunun sonucunda hukuka aykırı kullanımlar ve kredi kartı hileleri daha da azalacaktır.

KAYNAKÇA

- Abdioğlu, H. (2007). *Mortgage Sözleşmelerinde Üçüncü Taraflarca Yapılan Hileler ve Bu Hileleri Ortaya Çıkarmaya Yönelik Kırmızı Bayraklar*. Muhasebe Finansman Dergisi.
- Akpınar, H. (1993). *Daha Hızlı,Daha Güçlü,Daha Yüksek*. Bankalar Birliği Yayını.
- Aktan, P. G. (2004). Ödeme Sistemlerindeki Risk Yönetimi ve Gözetim: *Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankası Tarafından İşletilen Elektronik Fon Transfer Sisteminin Analizi*. Sosyal Bilimler Enstitüsü, 5-11. Ankara.
- Alptekin, G. (2009). *Banka İşlemleri*. D. KAYA içinde, *Kredi Kartları* İstanbul: Beta Basım Yayım Dağıtım.
- Altan, M., ve Göktürk, İ. E. (2007). *Türkiye'de Kredi Kartlarının Toplam Özel Nihai Tüketim Harcamalarına Etkisi :Bir Çoklu Regresyon Analizi*. Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Aycı, E., Bıçkın, İ. ve Artuç, M. (2006). Aycı,Emrullah . *Bütün Yönleriyle Açıklamalıİçtihatlı-Gereççeli Banka Kartları ve Kredi Kartları Kanunu (Getirilen Yenilikler)* . Ankara: Kartal Kitapevi.
- Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu. (2006, Mart 3). *Banka Kartlar ve Kredi Kartları Hakkında Yönetmelik*. *Banka Kartlar ve Kredi Kartları Hakkında Yönetmelik*. Bankacılık Düzenleme Ve Denetleme Kurumu.
- Bıçkın, İ., Aycı, E., ve Artuç, M. (2006). *Bütün Yönleriyle Açıklamalıİçtihatlı-Gereççeli Banka Kartları ve Kredi Kartları Kanunu (Getirilen Yenilikler)*, Ankara: Kartal Yayınevi, 2006:16). Ankara: Kartal Yayınevi.
- BIS. (1999). *Retail Payments in Selected Countries: A Comperative Study*. 12. Basel .
- BIS. (2001, November). *Survey of Electronic Money Developments. The Committee on Payment and Settlement Systems of the Central Banks of the Group of Ten Countries*.
- Bozer, A. (2000). ,Celal Göle, *Bankacılar İçin Kıymetli Evrak Hukuku Bilgisi*,Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü,Yayın no:358,Bankacılar Serisi No:10. (11), 162. Ankara.
- Bozer, A. ve Göle, C. (2000). “*Bankacılar İçin Kıymetli Evrak Hukuku Bilgisi*”. (11), 162. Ankara: Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü Yayın no:358.

- Bozkurt, N. (2009). *İşletmelerin Kara Deliği : Hile ,Çalışan Hileleri*. 60. İstanbul: Alfa Yayınları.
- Burlu , K. (2012). *Bilişimin Karanlık Yüzü*. Ankara: Nirvana Yayınları.
- Curtis, G. (2008, November). *Legal and Regulatory Environments and Ethics :Essential Components of a Fraud and Forensic Accounting Curriculum*. Issues In Accounting Education.
- Çatıkkaş, Ö. ve Duran, H. (2012). 5941 Sayılı Çek Kanununda Bankaların Yükümlülükleri Maliye Finans Yazıları.
- Çeker, M. (1997). *Kredi Kartı Uygulaması ve Özel Hukuk Açısından Kredi Kartının Hukuka Aykırı Kullanımı*. Ankara: Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü.
- Çelebican, G. (1968). *Çekin İktisadi Önemi. İktisadi ve Hukuki Yönden Çek,Türkiye Bankalar Birliği*. 19-25. Ankara.
- Çırpan, B. (2000). *Kredi Kartları*. Bursa: Ezgi Kitapevi.
- Çırpan, B. ve Kaya, F. (2013). *Kredi Kartları. D. YILDIRIM içinde, Bireysel Kredi Kartları ve Tüketici Davranışları İstanbul: Türkmen Kitapevi*.
- Çoroğlu, C.(2015). *Türkiye'de Kredi Kartı Uygulaması*. Finansal Araştırmalar ve Çalışmalar Dergisi.
- Dağıstanlı, A. (1990). *Kredi Kartlarının Tarihçesi*. Para ve Sermaye Piyasası Dergisi, 2. Dergisi, P. (1997, Kasım). Bankalararası Kart Merkezi Yayını. *Pano Dergisi*(2).
- Ebru, E. E. (2006). *Elektronik Para Ve Finansal Yönetim Üzerine Etkileri*. Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi. Ankara.
- ECB -European Central Bank. (1998). *Report on Electronic Money*. 7. Frankfurt.
- Ekin, N. (1998). *Bilgi Ekonomisinde Ekonomik Ticaret* . İstanbul Ticaret Odası Yayını.
- Ekinci, M.ve Esen, S. (2005). *Anlatımlı ve Gerekçeli Yeni Türk Ceza Kanununda Yer Alan Hırsızlık,Yağma, Dolandırıcılık , Hileli İflas,Karşılıksız Yararlanma ,Belgelerde Sahtecilik ve Bilişim Alanında Suçlar*. Adalet Yayıncılık, 364. Ankara.
- Elbahadır, H. (2011). *HACKING INTERFACE*. İstanbul: Kodlab Yayınları.
- Europay International Haberler. (1997, Aralık). *Co-brandig: Ortak Kartlar. (1)*.

- Gazete, R. (tarih yok). 14 Mart 2003 tarih ve 25048 sayılı 4822 Sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanunda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun'un 14.Maddesi .
- Gökçen, P., ve Kaya, D. (2009). *Bireysel Kredi Kartı Tercihlerine Etki eden Faktörlerin Belirlenmesi Üzerine Bir Araştırma*. Bankacılar Dergisi(70).
- Göle, C., ve Bozer, A. (2000). *Bankacılar İçin Kıymetli Evrak Hukuku Bilgisi*. Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü(358).
- Göral, M. A. (2007, Ocak). *Kredi Kartları Başvuru Aşamasında Sahtecilik Tespiti İçin Bir Veri Madenciliği Modeli. Kredi Kartları Başvuru Aşamasında Sahtecilik Tespiti İçin Bir Veri Madenciliği Modeli* Yüksek Lisans Tezi, 83-84. İstanbul: İstanbul Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü.
- Haldane, A. G., Millard, S., ve Saporta, V. (2008). *Stephen Millard ve Victoria Saporta, Future of payment system*, Routledge International Studies in Money and Banking. 2.
- Hekim, H. (2015). *Oltalama (Phishing) Saldirileri*.
- Hollanders , M. (1999, Eylül). 12. (R. P. BIS, Dü.) İsviçre, Basel, İsviçre: *Bank for International Settlements*.
- Humphrey, D. B. (1995). *Payment Systems, Principles, Practice and Improvements. The World Bank Technical Paper*.
- İşgüzar, H. (2003). *Banka Kredi Kartı Sözleşmeleri*. Ankara: Yetkin Yayınları.
- Janczewski, L., ve Colarik, A. (2016). *Understanding and Resolving Complex Strategic Security Issues*. Journal of Strategic Security.
- Kaya, F. (2009). *Kredi Kartlarının Sınıflandırılması*. Türkiye'de Kredi Kartı Uygulaması, 77. İstanbul.
- Kaya, F. (2013). *Bankacılık Giriş ve İlkeleri*. İstanbul: Beta Yayınları.
- Kaynak, E., ve Harcar, T. (2001). *Consumers' attitudes and intentions towards credit card usage in an advanced developing country*. Journal of Financial Services Marketing.
- Kendigelen, A. (2006). *Çek Hukuku*. İstanbul.
- Keresteci, Y. S. (2008). *Kredi Kartı Kullanımında Sahtecilik Tespit Sistemleri. Kredi Kartı Kullanımında Sahtecilik Tespit Sistemleri*, 25. Kocaeli, Gebze: Gebze Yüksek Teknoloji Enstitüsü Sosyal Bilimler Enstitüsü.

- Kılıç, R. (2010). Kredi Kartı Sahteciliği. *Kredi Kartı Sahteciliği Yüksek Lisans Tezi*, 103-104. İstanbul: Marmara Üniversitesi Bankacılık ve Sigortacılık Enstitüsü Bankacılık Anabilim Dalı.
- Kırçova, İ. (2009). *Kredi Kartı Kullanımının Tüketici Alışkanlıklarına ve Alışverişin Yer,Zaman ve Marka Tercihlerine Etkisi*. D. F. YILDIRIM içinde, Bireysel Kredi Kartları ve Tüketici Davranışı ,İstanbul : Türkmen Kitapevi.
- Kirdaban, İ. (2005). *Ödeme Sistemlerindeki Gelişmeler ve Ödeme Sistemlerinin Finansal Sistem İstikrarı Üzerindeki Etkileri*. TCMB Uzmanlık Yeterlilik Tezi. Ankara.
- Kokkola, T. (2010). *The Payment System :Payments,Securites And Derivatives And The Role Of Eurosystem*,ECB. 28. Frankfurt.
- Korkmaz , İ. (2010). *Ödeme Sistemlerinde Kredi Kartının Yeri ve Üniversite Öğrencilerinden Kredi Kartı Kullanım Davranışları Üzerine Bir Araştırma*. Yayınlanmamış Yüksek Lİsans Tezi. Ankara: Gazi Üniversitesi.
- Korkmaz, Ö. F. (2013).*Bireysel Kredi Kartları ve Tüketici Davranışı* (s. 64). İSTANBUL: Türkmen Kitapevi.
- Küçük , E.ve Uzay , Ş. (2009). *Hileli Finansal Raporlamanın Oluşumu Ve Doğurduğu Sorunlar*. Erciyes Üniversitesi İ.İ.B.F Dergisi.
- Lan, L. (1994). *Credit Cards, The Authoritative Guide to Credit and Payment Cards*. 15. England: Rushmere Wynee Ltd.
- Lou , Y., ve Wang, M.-L. (2009, February). Fraud Risk Factor Of The Fraud Triangle Assessing. *Journal of Economics Research*(2).
- Kranacher, Mary , J., Morris , B., Riley, R., Robertson, J., Wells, J., ve Houck Max M., M. (2006, August). *Forensic Accounting as an Investigative Tool: Developing a Model Curriculum for Fraud and Forensic Accounting*. The CPA Journal.
- Meidan, A. (1996). *Marketing Financial Services*, Mac Millian Pres Ltd.London. 119. London.
- Michael, G. (1994). Business Dictionary. *The Penguin Books*(4 . Edition), 144-145. London.
- Özkan , Ö. ve Özen, İ. (2011, Mayıs-Haziran). *Kredi Kartı İşlemlerinin Muhasebeleştirilmesi Ve Kredi Kartı Yoluyla Yapılan Hile Türleri Ve Cezai Müeyyideler*.
- Öztan, F. (208). *Kıymetli Evrak Hukuku* ,Ankara.
- Öztürk, N. (2014). *Para Banka Kredi*. Ekin Yayınevi. Bursa.

- Pano. (1997, Kasım). *Kredi Kartının Tarihsel Gelişimi*. Pano Dergisi(2).
- Pingitzer, J., ve Summers, B. (1994). *Bruce Summers, Small Value Transfer Systems, The Payment System: Design, Management and Supervision, International Monetary Fund*,. 108. Washington D.C.
- Ratings, F. (2002). *Consumer ABS (Asset-backed Securitized)Europa Criteria Report,Deaaling the Cards An Overview of European Credit Card ABS*. 2.
- Reisoğlu, P. D. (2004). Banka Kredi Kartı Kartları ve Uygulama Sorunları. Bankacılar Dergisi.
- Resmi Gazete. (2004, Eylül 26). Türk Ceza Kanunu 157. madde ve 158.Madde. *Türk Ceza Kanunu 157. madde ve 158.Madde*. Ankara.
- Resmi Gazete. (2004, Eylül 26). *Türk Ceza Kanunu 245.Madde. Türk Ceza Kanunu 245.Madde*. Ankara.
- Resmi Gazete. (2006, Şubat 23). *Banka Kartları Ve Kredi Kartları Kanunu. Banka Kartları Ve Kredi Kartları Kanunu*,Ankara.
- Resmi Gazete. (2006, 03 01). *Banka Kartları ve Kredi Kartları Kanunu 12. Madde. (B. D. Kurumu, Dü.)* Ankara.
- Resmi Gazete. (2006, Mart 01). *Banka ve Kredi Kartları Kanunu. Banka ve Kredi Kartları Kanunu*, 01.03.2006 tarih ve 26095 sayısı madde 32. Ankara.
- Resmi Gazete. (2006, Mart 01). *Banka ve Kredi Kartları Kanunu . Banka ve Kredi Kartları Kanunu*. Ankara.
- Resmi Gazete. (2007, Mart 10). *Banka Kartları Ve Kredi Kartları Hakkında Yönetmelik. Banka Kartları Ve Kredi Kartları Hakkında Yönetmelik*.
- Rothke, B. (2005, August 1). *Computer Security: 20 Things Every Employee Should Know. 1-11. NPS Risk Management Division*.
- Saporta, V., Haldane, A. ve Millard, S. (2008). *Future of payment system, Routledge International Studies in Money and Banking*, 2008.
- Sheppard, D. (1996). *Payment Systems.,Handbooks in Central Banking*, No:8. Centre for Central Banking Studies, Bank of England. 17. England.
- Tabak, Ş. Ş. (2002). *Elektronik para ve merkez bankacılığı. TCMB Uzmanlık Yeterlilik Tezi*, 18. Ankara.
- Teoman, Ö. (1989). *Hukuki Yönden Kredi Kartı Uygulaması. İktisat Bankası Eğitim Yayınları No:12, Yön Ajans Matbaası*, 6. İstanbul.
- Teoman, Ö. (1996). *Hukuki Yönden Kredi Kartı Uygulaması*. 6.

- Toraman, C., Abdioğlu, H. ve İşgüden, B. (2009). *Aklama SUçunun Önlenmesine Yönelik Çabalar :Adli Muhasebecilik Mesleği Ve Uygulamaları*. Afyon Kocatepe Üniversitesi İ.İ.B.F. Dergisi.
- Torlak, Ö. (2002). *Kredi Kartı Kullanımının Satınalma Alışkanlıklarına Etkileri Üzerine Eskişehir'de Bir Araştırma*. (41), Eskişehir.
- Tüzün, O. (1995). *Kredi Kartı Uygulaması ve Karşılaşılan Sorunlar*. Uzman Gözyüle Bankacılık Dergisi.
- Varol , M., Kurt, K., Ataşlı, B., Yeldir, B. ve Ergin , E. (2014). Bankalarda Kredi Kartı Uygulamaları. *Bankalarda Kredi Kartı Uygulamaları*. Aydın, Yenipaar: Adnan Menderes Üniversitesi Yenipazar Meslek Yüksek Okulu.
- Yetim, S. (1997). *Kredi Kartları ve Tüketici Kredileri*. İstanbul Sermaye Piyasası Kurulu Yayınları.
- Yiğitbaşı, İ. (2012, Mayıs). *Online Bankacılık Suçlarına İlişkin Ceza Dava Dosyalarının İncelenmesi*. 38. İstanbul: İstanbul Üniveritesi Fen Bilimleri Enstitüsü.
- Yıldırım, D. (2013). *Bireysel Kredi Kartları ve Tüketici Davranışları*. İstanbul: Türkmen Kitapevi.
- Yılmaz, E. (2000). *Türkiye'de Kredi Kartı Uygulaması ve Ekonomik Etkileri*. İstanbul: Türkmen Kitapevi.
- Yücel , E. (2011). *Adli Muhasebecilik Mesleği Ve Türkiye'de Gelişme Potansiyeline Yönelik Bir Araştırma Doktora Tezi*, 40. Bursa: Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Yücel, E. (2013). Effectiveness Of Red Flagsin Detecting Fraudulent Financial Reporting: An Application In Turkey. *Muhasebe ve Finansman Dergisi*(60).

İnternet Kaynakları

AECSswisscard, (2017). Erişim Tarihi: 07 Nisan 2018.

www.swisscard.ch/d/pdf/pdfdivformulare/SCKartenfunktion_d.pdf

Afternic, (2018), Erişim Tarihi: 10 Eylül 2018.

<https://www.afternic.com/domain/ekonomist.com>

BKM, (2018). Bankalararası Kart Merkezi Erişim Tarihi: 10 Haziran 2018.

www.bkm.com.tr

BKM, (2018). Bankalararası Kart Merkezi, Erişim Tarihi:25 Haziran 2018.

- <https://bkm.com.tr>.
- TBB, (2018). Türkiye Barolar Birliği, Erişim Tarihi 25 Haziran 2018.
<https://www.tbb.org.tr/tr>
- Bankalararası Kart Merkezi, (2018). Kredi Kartının Tarihsel Gelişimi. Pano Dergisi, 7, Erişim Tarihi: 25 Haziran 2018.
<https://www.tbb.org.tr/tr>
- Bankalararası Kart Merkezi,(2018). ABD ve Avrupayı Kasıp Kavuran Kart: Ortak Kart. Pano Dergisi(4), Erişim Tarihi: 25 Haziran 2018.
www.bkm.com.tr/kurulus.html
- BKM, (2018). Bankalararası Kart Merkezi, Erişim Tarihi: 25 Haziran 2018.
www.bkm.com.tr
- BIS, (2018). Bank for International Erişim Tarihi: 05 Mart 2017.
<https://www.bis.org/cpmi/charter.pdf>
- <https://books.google.com.tr/books?id=GtpgDwAAQBAJ&pg=PA615&lpg=PA615&dq=Bireysel+Bankac%C4%B1k+Hizmetleri+Ders+Kitab%C4%B1+Akbank+e%C4%9Fitim+grubu+2002&source=bl&ots=a-Rd1lwakb&sig=ACfU3U1IKzFC7K910vFb0wRaHBSjWZmCBw&hl=tr&sa=X&ved=2ahUKEwju1aOhn5n> , Erişim Tarihi:14 Ocak 2018).
- European Commission (2018). Erişim Tarihi:05 Mayıs 2018.
(https://ec.europa.eu/info/about-european-commission/euro/euro-coins-and-notes/euro-coins/legislation-euro-coins_en).
- “Financial Stability Review”, (Erişim Tarihi: 10 Ocak 2018).
<http://www.bankofengland.co.uk/publications/fsr/2001/fsr11art3.pdf>
- Garanti Bankası, (2017). Erişim Tarihi: 20 Eylül 2017.
www.garanti.com.tr/kredi_kartlari/bonus_card/cevreci_bonus.html
- EmlakBank, (2017). Erişim Tarihi: 23 Mayıs 2017.
[q=Emlak+Bankas%C4%B1+E%C4%9Fitim+M%C3%BCd%C3%BCrl%C3%BC%C4%9F%C3%BC+Yay%,](http://www.emlakbank.com.tr/urunler/emlakbank-emlak-ve-egitim-servisleri)
- HOLLANDERS , M. “İsviçre, Basel, İsviçre: Bank for International Settlements.”, Erişim Tarihi:05 Mart 2017. <https://www.bis.org/cpmi/info.htm>

www.hisse.net, Erişim Tarihi: 20 Ocak 2018 .

<http://hurarsiv.hurriyet.com.tr/goster/haber.aspx?id=3427640&tarih=2005-10-24>

Erişim Tarihi: 23 Ağustos 2007.

KGK, (2017). Kamu Gözetimi Muhasebe ve Denetim Standatları Kurumu, Erişim Tarihi :07 Nisan 2017. kgk.gov.tr: <http://kgk.gov.tr/>

<https://www.mastercard.com.tr/tr-tr/issuers/products-and-solutions/chip-emv.html>

Erişim Tarihi:03 şubat 2018.

www.mastercard.com/us/personal/en/aboutourcards/paypass/ Erişim Tarihi: 03 şubat 2018.

www.mastercard.com.tr. (2018). Erişim Tarihi:03 şubat 2018.

Official Journal of the European Communities. (1998, Temmuz). The Rules Of The Euro Banknotes, Erişim Tarihi: 05 Mayıs 2018. https://ec.europa.eu:https://ec.europa.eu/info/about-european-commission/euro/euro-coins-and-notes/euro-coins/legislation-euro-coins_en

MCANDREWS, J., ve TRUNDLE, “ J. New Payment Systems Designs: Causes and Consequences. “Financial Stability Review” Erişim Tarihi: 10 Ocak 2011. <http://www.bankofengland.co.uk/publications/fsr/2001/fsr11art3.pdf>

PSM, (2018). Payment Systems Magazine, Erişim Tarihi:13 Temmuz 2018.

<http://www.psmmag.com>: <http://www.psmmag.com/haber/turkiyenin-dijital-cuzdan-haritasi/1100575>.

TBB, (2018). Türkiye Bankalar Birliği Yayını, Erişim Tarihi:10 Haziran 2018.

<https://www.tbb.org.tr/Dosyalar/Yayinlar/Dokumanlar/263.pdf>.

<https://troyodeme.com/urunler-ve-hizmetler/>, Erişim Tarihi:20 Eylül 2018.

TBB, (2018). Türkiye Bankalar Birliği Yayını, Erişim Tarihi: 01 Temmuz 2018.

<https://www.tbb.org.tr/gec/KTPV14.pdf>.

http://www.tubider.org.tr/download/Banka-Internet_Guvenligi.pdf Erişim Tarihi: 10 Temmuz 2018.

TDK, (2017). Büyük Türkçe Sözlük, Erişim Tarihi: 03 Ekim 2017.

http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_bts&view=bts&kategori1=veritbn&kelimesec=156176 .

TBB, (2018). Türkiye Bankalar Birliği Erişim Tarihi: 10 Haziran 2018.

<https://www.tbb.org.tr/Dosyalar/Yayinlar/Dokumanlar/263.pdf> .

TBB, (2018). Türkiye Bankalar Birliği, Erişim Tarihi :01 Temmuz 2018.

<https://www.tbb.org.tr/gec/KTPV14.pdf> .

Tübider, (2018). Tübider Bilişim Sektörü Derneği, Erişim Tarihi:01 Temmuz 2018.

http://www.tubider.org.tr/download/Banka-Internet_Guvenligi.pdf.

